

Opinnäytetyö (YAMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaaliohjaus

2011

Jana Romanova

MAAHANMUUTTAJAPER- HEIDEN JA ALAKOULUN KASVATUSKUMPPANUUDEN TUKEMINEN:OPAS

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kevät 2011 | Sivumäärä 70+26

Liisa Pirinen

Jana Romanova

MAAHANMUUTTAJAPERHEIDEN JA ALA-KOULUN KASVATUKUMPPANUUDEN TUKEMINEN: OPAS

Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea Salon kaupungin maahanmuuttajaperheiden ja alakoulun välistä kasvatuskumppanuutta. Hankkeen kehittämistehtävänä oli luoda Salon kaupungin maahanmuuttajaperheiden ja ala- koulun kasvatuskumppanuutta tukevan oppaan.

Tässä opinnäytetyössä pyrittiin helpottamaan maahanmuuttajaperheiden ja ala-koulun välistä yhteistyötä. Työn tuloksena syntynyt opas on käytännöllinen väline, jonka tarkoituksena on auttaa maahanmuuttajavanhempia selviämään paremmin kodin ja koulun yhteistyössä ja siirtymään yhteistyöstä kasvatuskumppanuuteen.

Opinnäytetyö valmistui kevään 2009 ja syksyn 2010 välisenä aikana. Maahanmuuttajuuden, monikulttuurisuuden ja kasvatuskumppanuuden määritelmät sekä perusopetuksen opetussuunnitelman säädökset ja linjaukset muodostavat kehittämishankkeen teoreettisen viittekehyyksen. Kehittämishanke on toiminnallinen ja se perustuu teema-haastatteluihin. Oppaan aineisto koostuu alakoulun opettajien ja maahanmuuttajavanhempien haastatteluissa kerätystä tiedosta.

Työelämän kehittämistoiminnan kumppaneina olivat Salon kaupungin Pajulan alakoulun viisi koulunopettajaa, heistä yksi oli koulun vararehtori sekä erityisopettaja ja kolme luokanopettajaa. Kehittämistoiminnan kumppaneina olivat myös maahanmuuttajavanhemmat Venäjältä, Virosta, Ukrainasta, Irakista, Albaniasta.

Opinnäytetyöprosessin aikana syntyi ajatus oppaan monipuolisemmasta käytöstä. Oppaan sisältöä voi päivittää ja muokata käyttäjän tarpeiden mukaan. Koulut voivat kääntää oppaan eri kielille tarvittaessa. Myös opettajat voivat käyttää opasta työ- ja vuorovaikutusvälineenä maahanmuuttajavanhempien tapaamisissa.

ASIASANAT: maahanmuuttajaperhe, monikulttuurinen alakoulu, kasvatuskumppanuus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Master's Degree Programme in Social Services | Social Guidance and Counseling

Spring 2011 | Total number of pages 70+26

Liisa Pirinen

Jana Romanova

SUPPORTING THE EDUCATIONAL PARTNERSHIP BETWEEN IMMIGRANT FAMILIES AND PRIMARY SCHOOL: GUIDE

The Objective of this thesis was to support the educational partnership between immigrant families and primary school in the city of Salo. The Projects development task was to create a guide to support educational partnership for immigrant families and primary schools for the town of Salo.

In this Thesis i tried to ease the partnership between immigrant families and the primary-school. The result of the project became a practical tool for helping immigrant families to settle down better in the partnership with school and household and to move on from cooperation to educational partnership.

The Thesis was complete between the time of spring 2009 and fall 2010. The definitions of Immigration, multiculturalism, educational relationship and educational plans instruments and agenda form the theoretical frame of reference. The development is functional and it is based on theme interviews. The material of this project consists of the awareness gathered from primary school teachers and immigrant family parents in theme interviews.

Workplace development activity partners were the five teachers from Pajula's primary school in the city of Salo, one of them was a primary school deputy headmaster and the special teacher and three classroom teachers. Also, there were immigrant family parents in the partnership which came from different countries like Russia, Estonia, Ukraine, Iraq, Albania.

During the process came the idea of a more versatile use of the guide. The guide to update and modify the user's needs. Each school will be able to edit the guide in different languages, depending on which countries the school immigrant families are from. The teacher can use the guide to work and interaction tool for the meetings of immigrant parents.

KEYWORDS: immigrant families, multicultural primary school, educational partnership

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEITTÄMISHAKKEEN LÄHTÖKOHTA JA KÄYTÄNNÖN PERUSTA	8
2.1 Monikulttuuristava Suomi	8
2.2 Monikulttuurisuus Salon kaupungissa	10
2.3 Maahanmuuttajaperheiden ja koulun yhteistyön kehittämisen lähtökohta ja tarve	11
3 MAAHANMUUTTAJAN SOPEUTUMISPROSESSI, KULTTUURI JA KOULU	16
3.1 Kulttuuri – ymmärryksen avain	16
3.2 Monikulttuurisuus on suomalaisen yhteiskunnan ja koulun tulevaisuus	18
3.3 Maahanmuuttajien kotoutuminen uuteen kotimaahan	20
3.4 Maahanmuuttajaperheen sopeutuminen uuteen kotimaahan	21
3.5 Maahanmuuttajalapsen sopeutuminen uuteen kotimaahan	24
4 YHTEISTYÖSTÄ KASVATUSKUMPPANUUTEEN	25
4.1 Kodin ja koulun yhteistyö osana Salon kaupungin opetussuunnitelmaa	25
4.2 Maahanmuuttajavanhempien ja koulun yhteistyö	28
4.3 Yhteistyöstä kasvatuskumppanuuteen	30
4.4 Dialogisuus, kuuleminen, kunnioitus ja luottamus kasvatuskumppanuudessa	31
5 KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS	33
5.1 Kehittämishankkeen tavoite ja tehtävä	33
5.2 Kehittämistoiminnan prosessin teoreettinen viitekehys	34
5.3 Kehittämishankkeeseen osallistujat	36
5.4 Kehittämishankkeen eteneminen	36
5.5 Aineiston kerääminen	39
6 KEHITTÄMISHANKKEEN TULOKSENA - OPAS	41
6.1 Kehittämishankkeen oppaan sisältö	41
6.2 Uuteen kouluun tutustuminen ja ilmoittautuminen	42
6.3 Koululaisten koulupäivä	44
6.4 Koulun työntekijät	49
6.5 Vanhempien ja koulun yhteistyö	52
6.6 Opetussuunnitelma	56
6.7 Arviointi ja todistukset	60
6.8 Suomalainen kulttuuri	61
7 KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI	62
7.1 Kehittämishankkeen prosessin arviointi	62
7.2 Kehittämishankkeen tuloksen arviointi	64

7.3 Oppaan soveltamis- ja jatkokehittämismahdollisuudet	65
7.4 Kehittämishankkeen onnistuminen ja tulosten levittäminen	66
8 LÄHTEET	68

LIITTEET

Liite 1. Haastatteluaiheet

Liite 2. Opinnäytetyön työstämisprosessin aikataulu

Liite 3. Opas:Tervetuloa kouluun!

KUVIOT

Kuvio 1. SWOT- analyysi maahanmuuttajaperheiden ja alakoulun kasvatuskumppanuuden tukevan oppaan tarpeesta (2009).	13
Kuvio 2. Kehittämishankkeen vaiheet mukailen Toikko & Rantanen (2009).	37
Kuvio 3. Kehittämishankkeen eteneminen.	38

1 JOHDANTO

Globaali maailma merkitsee ihmisten suurempaa liikkuvuutta, maailmassa on arvioitu olevan noin 130 miljoonaa maahanmuuttajaa. Tämä näky Suomessakin, jossa maahanmuuttajien väestöosuus on viime vuosina jatkuvasti kasvanut. Ulkomaalaiset ovat Suomessa voimakkaimmin kasvava väestönosa ja tämän väestönosan kasvu on pysyvä ilmiö. Suomalaisen yhteiskunnan muuttuessa aikaisempaa kansainvälisemmäksi myös entistä suurempi määrä maahanmuuttajalapsia ilmestyy kouluihin. Eri kulttuurien kohtaaminen koulun arjessa asettaakin omat haasteensa sekä koulun henkilökunnalle että maahanmuuttajaperheille. (Jaakkola 2000.)

Monikulttuurisuus kouluissa otetaan parhaiten huomioon opetussuunnitelmia laadittaessa. Tarvitaan myös jatkuvaa yhteistyötä vanhempien ja koulun henkilöstön välillä. Maahanmuuttajalapsen hyvinvointiin vaikuttavat ennen kaikkea hänen elämänsä aikuiset. Kodin ja koulun yhteistyö ja vuorovaikutus on välttämätöntä, jotta oppilasta, hänen oppimistaan ja hyvinvointia voidaan tukea. (Talib 2004, 86.)

Maahanmuuttajavanhemmat tarvitsevat tietoa koulusta ja opettajan toimintatavoista sekä siitä, mitä lasten odotetaan oppivan ja miten vanhemmat voivat tukea lastaan oppimisessa. Vanhempien arvostus koulua kohtaan lisää oppilaiden oppimismotivaatiota ja helpottaa kouluun sopeutumista, joten yhteistyön lisääminen on kaikkien kannalta tärkeä. (Talib 2004, 87- 88.)

Myös opettajan tulisi tietää vanhempien lapselleen asettamista odotuksista, kotona puhuttavasta kielestä, perheen arvoista ja normeista. Koulussa tulee ottaa huomioon kulttuurien ominaispiirteet. Silloin keskustelut vanhempien kanssa eivät voi noudattaa tiettyä kaavaa. Kasvatus on kumppanuutta, jossa monikulttuuristen vanhempien kanssa käydään tasavertaista keskustelua lapsen koulunkäynnistä. Kasvatuskumppanuus saattaa lapsen kodin ja koulun vastavuoroiseen vuoropuheluun, jolloin kasvatuskumppanuutta ohjaa

kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogin periaatteet. (Keskela & Kekkonen 2006, 32.)

Yhteiskunnan muutoksista ja Salon kaupungin kansainvälistymisen nopeasta kasvusta nousee esiin myös tämän opinnäytetyön tarve. Opinnäytetyön ajankohtaisuutta voidaan perustella myös sillä, että viimeisen 15 vuoden aikana Salon kaupungin maahanmuuttajaperheiden määrä on moninkertaistunut ja sen kautta myös Salon kaupungin ala-kouluissa maahanmuuttajataustaisten lasten osuus on tasaisesti noussut. Usein maahanmuuttajavanhemmilla ei ole tarpeeksi tietoja suomalaisesta koulusta ja koulun kulttuurista. Maahanmuuttajavanhempien ja opettajien onnistunut yhteistyö helpottaa maahanmuuttajalasten koulusopeuttamista.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tukea maahanmuuttajaperheiden ja koulun välistä kasvatuskumppanuutta. Hankkeen kehittämistehtävänä oli luoda Salon kaupungin maahanmuuttajaperheiden ja ala- koulun kasvatuskumppanuutta tukevan oppaan. Oppaan aineiston keräysmenetelmänä käytin avoinhaastattelu. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 25–36.) Kehittämistoimintaan osallistuivat maahanmuuttajavanhempia Venäjältä, Virostä, Ukrainasta, Irakista, Albaniasta ja viisi alakoulun opettajaa, heistä yksi oli koulun vararehtori sekä erityisopettaja ja kolme luokanopettaja, joilla kaikilla on kokemus maahanmuuttajaperheen yhteistyöstä.

Opinnäytetyöni sisältää teoria ja kehittämisosuuden. Teoriaosuuden osat ovat maahanmuuttajan sopeutumisprosessi, kulttuuri, koulu ja yhteistyöstä kasvatuskumppanuuteen. Kehittämisosuuden osat ovat opinnäytetyöni prosessin kuvaus, oppaan syntymisen kuvaus ja pohdinta. Kehittämisosuuden tuloksena syntyi produktio, opas, jonka nimeksi tuli ”Tervetuloa kouluun! – Salossa asuville maahanmuuttajavanhemmille”. Tavoitteena on, että tämä materiaali saadaan jokaisen maahanmuuttajaperheeseen ja jokaisen Salon kaupungin koulun käyttöön. Valmis opas maahanmuuttovanhemmille on tämän opinnäytetyön liitteenä.

2 KEITTÄMISHAKKEEN LÄHTÖKOHTA JA KÄYTÄNNÖN PERUSTA

2.1 Monikulttuuristava Suomi

Maahanmuuttaja on ulkomaan kansalainen, joka muuttaa toiseen maahan tarkoituksenaan asettua maahan pitempiaikaisesti. Ulkomaalainen on henkilö, jolla on jonkin muun maan kansalaisuus tai hän voi olla myös vailla mitään kansalaisuutta. Maahanmuuttaja voi olla pakolainen, siirtolainen, paluumuuttaja tai turvapaikanhakija. Arkipuheessa maahanmuuttajalla tarkoitetaan alkuperäisen kotimaansa ulkopuolella asuvaa henkilöä riippumatta siitä, onko hänellä uuden asuinmaansa kansalaisuus tai ei. Pitkänen (2006a, 18) käyttää tällaisesta henkilöstä nimitystä ulkomaista syntyperää oleva. Maahanmuuttaja-termin rinnalla voidaan käyttää myös termiä maahanmuuttajataustainen. (Räty 2002, 11–12; Martikainen, Sintonen & Pitkänen 2006, 25.)

Suomi on hyvin tuore maahanmuuttomaa. Toisen maailmansodan jälkeen Suomi oli suljettuna aina 1980-luvulle saakka, jolloin Suomeen alkoi tulla pakolaisia ja inkerinsuomalaisia. Suomen maahanmuutolle on edelleen yleistä se, että pakolaiset ja suomensukuiset muuttajat lähialueilta Venäjältä ja Viirosta ovat suurimmat maahanmuuttajaryhmät. (Paananen 2005, 460–461.)

Suomalainen maahanmuuttobuumi alkoi myöhään eli vasta 1980-luvun lopulla. Suomi on ollut syrjässä suurista väestövirroista, eikä Suomeen ole koskaan rekrytoitu paljon ulkomaista työvoimaa. Suomen sulkeutuneisuuden yhtenä syynä on maan geopoliittinen asema, jonka vuoksi ulkomaalaisia ja erityisesti pakolaisia oli pidetty pitkään turvallisuusriskeinä. Arkaluonteisten idänsuhteiden vuoksi Suomen viranomaiset sulkivat rajat sodan jälkeen estääkseen Neuvostoliitosta runsaista pakolaisten tuloa. (Paananen 2005, 460–461.)

Uusi voimakas maahanmuutto käynnistyi 1990-luvun vaihteessa ja tämä ei ollut kovin tervetullut. Yksi syy on se, että maalaishöyhyys jatkui Suomessa pitkään

ja melko monet nykyihmiset ovat kokeneet köyhyyttä. Omasta köyhyydestä ei välttämättä seuraa, että tuntisi empatiaa muita kohtaan. Tämä kävi selvästi ilmi 1990-luvulla julkaistuista asennetutkimuksista. (Paananen 2005, 461.)

Suomi on nopeasti muuttunut kulttuurisesti homogeenisestä yhteisöstä monikulttuurisempaan suuntaan. Maahanmuuttajien määrä Suomessa on jatkuvassa kasvussa. Maahanmuuton syyt eroavat toisistaan paljon. Toiset ovat lähteneet kotimaastaan vapaaehtoisesti rakkauden, perheen tai työn perässä. Toiset on pakottanut lähtemään kotimaan poliittinen tilanne, tai he ovat paenneet sotaa henkensä edessä. (Liebkind 2001, 31–32.)

Varsinais-Suomen TE – keskuksen (2007) tietojen mukaan ulkomaalaisten maahanmuuton syyt Suomeen 1990–2000 luvulla olivat seuraavat: perheside 60–65%, pakolaisuus 15 %, paluumuutto 10 %, työ 5% ja muu 5%.

Suomessa asuu ihmisiä yli 150 maasta. Tällä hetkellä on suurimmat vieraskieliset ryhmät Suomessa ovat venäjän-, viron- ja englanninkieltä puhuvat ihmiset. Englanninkielisten jälkeen järjestyksessä suurimmat vieraskieliset ryhmät ovat somalin-, arabian-, kurdin- ja albaniakieliset. (Kallioniemi & Luodeslampi 2008, 11–13.) Suomessa asuu tällä hetkellä noin 140 000 maahanmuuttajaa, on arvioitu, että heidän määränsä kasvaisi vuoteen 2040 mennessä 300 000-400 000. Tämä tulee merkitsemään suurta muutosta suomalaisessa yhteiskunnassa. (Kallioniemi & Luodeslampi 2008, 15.)

Maahanmuuttoviraston tietojen mukaan (31.12.2010) Suomessa vakinaisesti asuu ulkomaalaiset yhteensä 16 7963 maahanmuuttajaa, josta suurimmat ryhmät ovat Viro 28 965, Venäjä 28 459, Somalia 6 592, Thaimaa 5 022, Irak 5 006, Turkki 3 987, Intia 3 459, Iran 2 572, Afganistan 2 503 jne.

Monikulttuurisuudesta puhuttaessa viitataan siihen, että yhteiskunnassa elää rinnakkain erilaisia kulttuuriryhmiä. Monikulttuurisuus kuvataan yleensä joko kulttuurisen moninaisuuden rikkauden ylistämisenä tai ongelmana: toiset ylistävät sitä, että Suomi on vihdoinkin kansainvälistynyt ja toiset taas korostavat erilaisuuden ymmärtämisen vaikeuksia. (Huttunen ym. 2005, 20–25.)

2.2 Monikulttuurisuus Salon kaupungissa

Maahanmuuttajien määrä Varsinais- Suomessa on moninkertaistunut viimeisen 15 vuoden aikana. Asukasluku Varsinais – Suomen maakunnassa vuonna 2007 – 2008 oli yhteensä 138 8964, siitä ulkomaiden kansalaisia oli yhteensä 12 292. Varsinais-Suomessa on Suomen oloissa pitkät perinteet turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanottotoiminnassa. Paluumuutto, perhesyyt ovat tavallisin maahanmuuton peruste. Uutena syynä on työperusteinen maahanmuutto, joka yleistynyt kasvavan työvoimatarpeen seurauksena.

Salon kaupunki on yksi Suomen maahanmuuttajarikkaimmista kaupungeista. Useimmiten ihmiset muuttavat maasta toiseen perheensä mukana. Salo on hyvin kansainvälinen kaupunki - kaupunkilaisista 4,4 % puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Suurin ulkomaalaisten ryhmä äidinkielen mukaan on viimeisen 15 vuoden ajan ollut venäläiset. Vuonna 2005 heitä oli jo 3500. Seuraavaksi suurimmat kieliryhmät ovat viro, arabia ja albania, joita on kutakin ryhmää yli tuhat henkeä. Kiinankielisetkin on Varsinais–Suomessa jo lähes 500 henkilöä. (Marttinen 2007 [viitattu 18.4.2009]).

Salon perusturvaviraston (2008) tilaston mukaan ulkomaan kansalaisista suurimmat ryhmät Salossa ovat venäläiset 513, virolaiset 290, serbialaiset 85, kiina 55, irakilaiset 65, iranilaiset 43, somalialaiset 35, thaimaalaiset 33 jne. Tällä hetkellä TE – keskuksen kautta tulee Varsinais-Suomeen 2 pakolaista kuukaudessa. Viime aikoina paluumuuttajia ei ole siirretty Saloon.

Salon kaupunginjohtaja Antti Rantakokko omassa puheessa Salon lukiossa 2.11.2009 esitti ajatuksen, että mitä paremmin hoidamme maahanmuuttajien kotoutumisen, sitä paremmin maahanmuuttajat kotoutuvat yhteisöme ja sitä edullisempaa se on kaikin tavoin tulevaisuudessa. Hän myös korosti, että toimiva kotouttaminen vaatii tietoista panostusta ja viranomaistenyhteistyötä paikallisella tasolla. Se vaatii myös eri kulttuurien lähentymistä, asennemuutosta ja resursointia kielikoulutukseen. (Salon lukio 2.11.2009.)

Salossa tehdään jatkuvasti maahanmuuttotyötä. Salon kaupungin näkökulma on se, että maahanmuuttajat ovat tulleet jäädäkseen ja Suomi on maahanmuuttajien uusi kotimaa. Panostamalla maahanmuuttajien kotoutumiseen Salon kaupungilla on onnistumisen mahdollisuus. Maahanmuuttajaperheen onnistunut kotoutuminen tarkoittaa kaikkien perheenjäsenten onnistunutta kotoutumista. Salon kaupungilla on meneillä useita monikulttuurisuus- ja kotouttamistyötä kehittäviä hankkeita. Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmassa on otettu huomioon maahanmuuttajalasten kotoutuminen. Koulunkäynti on osa maahanmuuttajalasten kotoutumissuunnitelmasta. Maahanmuuttajalasten kotoutumisen kannalta on tärkeänä osana kodin ja koulun yhteistyö keskinäisen vuorovaikutuksen tasolla. (www.salo.fi.)

2.3 Maahanmuuttajaperheiden ja koulun yhteistyön kehittämisen lähtökohta ja tarve

Maahanmuuttajaperhe on siis perhe, joka on muuttanut ulkomailta toiseen maahan pysyvästi ilman Suomen kansalaisuutta. Tavallisesti maahanmuuttajaperheeseen kuuluu: vanhemmat tai yksi vanhempi, heidän lapsensa tai lapsi. Maahanmuuttajaperheet ovat keskenään erilaisia, sillä ne eroavat toisistaan lähtömaan, maahantulossyyn, kotoutumisresssien sekä perhemuotojensa suhteen. Maahanmuuttajalapsella tarkoitetaan vanhempiensa kanssa maahan tulleita tai ensimmäisen polven maahanmuuttajien lapsi. (Ahaa! Avaimia monikulttuuriseen kohtamiseen-materiali 2006.)

Luvussa 2.2 olen kiinnittänyt teidän huomiota, että niin maahanmuuttajalapsen kuin heidän vanhempansakin ovat jo osa monen koulun arkea. Perusopetuksen piirissä vuonna 2006 oli 565 000 lasta, joista vieraankielisiä oli 17 000. (Tilastokeskus 2006b, 2008.) On entistä enemmän maahanmuuttajaperheitä, jotka tuovat yhteistyöhön omia näkemyksiään ja tarpeitaan. Myös monikulttuurisuus tuo opettajien ammattitaidolle uudenlaisia odotuksia, kuin esimerkiksi suomen kieli ei enää riitä kommunikointiin vanhempien kanssa. (Launonen & Pulkkinen 2004, 33.)

Perusopetuksen opetussuunnitelma on uusittu vuonna 2004 ja siihen ovat tehty kunta- ja koulukohtaiset lisäykset, jossa määritellään kasvatustuuta ja kodin ja koulun yhteistyötä perusopetuslakia tarkemmin. Valtakunnallisissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa sanotaan, että perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Kodin ja koulun yhteistyön lähtökohtana on se, että vanhemmat ovat vastuussa lapsensa kasvatuksesta. Koulun tulee tukea tätä kasvatustyötä, jotta päästäisiin mahdollisimman hyviin tuloksiin. Tärkeää on eri osapuolten välinen kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Maahanmuuttajavanhempien osalta mainitaan myös, että kodin ja koulun välisessä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kulttuurista ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä. Huoltajan tutustutaan suomalaiseen koulujärjestelmään, koulun toiminta-ajatukseen, opetussuunnitelmaan, arviointiin, opetusmenetelmiin sekä oppilaan oppimissuunnitelmaan. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Maahanmuuttajavanhempien ja koulun yhteistyön kehittämisen tarve nousi esiin myös Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteista, jossa sanotaan että koululla on tärkeä asema maahanmuuttajaperheen elämässä, sillä koulu voi välittää tietoa suomalaisesta kasvatuskulttuurista. Koulun tehtävänä on tukea vanhemmuutta uudessa ympäristössä. Huoltajalle tulee antaa tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, oppilashuollosta ja mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun välisen yhteistyöhön. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Keväällä 2009 syntyi ideani valmistaa opas, joka helpottaisi yhteistyötä alakoulun ja maahanmuuttajaperheiden välillä. Työskennellessäni koulunkäyntiavustajana Salon kaupungin Pajulan koulussa huomasin kuinka vaikeaa on joskus tehdä yhteistyötä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Syitä oli monta; joskus puutteellinen suomen kieli, joskus maahanmuuttajavanhempien arkuus, mutta suurena ongelmana oli myös se, että maahanmuuttajavanhemmilla ei ole mitään tietoa suomalaisesta koulusta

eikä suomalaisesta kulttuurista. Oppaan ideana olisi antaa välttämättömät tiedot suomalaisesta alakoulusta maahanmuuttajavanhemmille ja myös toimia vuorovaikutuksen apuvälineenä vanhempien kanssa keskusteluissa.

Kun esitin kehittämisideani omassa työyksikössä, se sai erittäin hyvän vastaanoton. Sen jälkeen olen esittänyt ideani Pajulan alakoulun rehtorille ja muille opettajille. Keskustelujen tuloksena maahanmuuttajaperheiden ja alakoulun yhteistyön tukevan oppaan valmistamista pidettiin tarpeellisena. Samassa keskustelussa selvisi ketä opettajista tulee osallistumaan opettajien kehittämisryhmään, josta on laajemmin kerrottu luvussa 5. Kaikilla kehittämissankkeeseen osallistuneilla opettajilla oli työkokemusta maahanmuuttajalasten opettamisesta ja maahanmuuttajavanhempien yhteistyöstä. (Pajulan koulu, Isohärjänmäen yksikkö. Maaliskuu 2009.)

Suunnitelmavaiheessa, ennen kehittämissankkeeni kehittämisryhmien haastattelujen aloittamista, opettajien kehittämisryhmä teki swot-analyysin oppaan tarpeesta (Kuvio 1).

MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> - tukea maahanmuuttajaperheiden ja alakoulun kasvatuskumppanuutta - helpottaa maahanmuuttajavanhempien ja opettajien yhteistyötä käyttämällä valmistetun oppaan - oman työyksikköön kehittäminen - kehittämisryhmän innostus - dialoginen suhde perheisiin ja opettajiin 	<ul style="list-style-type: none"> - maahanmuuttajaperheiden ennakoluulot - aikaresurssi (opettajilla ei ole aikaa) - oma aikaresurssi (tein haastattelut omasta vapaasta ajasta)

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<ul style="list-style-type: none"> - innostunut opettajat - oppaalle on selkeä tarve - opas on käytännöllinen apuväline niin opettajille kuin vanhemmille - osaamisen reflektointi ja kehittäminen - eri maiden maahanmuuttajille, kaikille - kaikkien alakoulujen käyttöön - hyvä prosessin alku - koulurehtorin ja henkilökunnan tuki - monipuolinen näkökulma (opettajat ja eri kulttuurista maahanmuuttajavanhemmat) 	<ul style="list-style-type: none"> - tapaamisen ajankohdan sovittavuus - maahanmuuttajaperheiden myöhästymiset ja tuleamisen esteet (lapset sairastu)

Kuvio 1. SWOT- analyysi maahanmuuttajaperheiden ja alakoulun kasvatuskumppanuuden tukevan oppaan tarpeesta (2009).

Swot-analyysissä mahdollisuuksia ja vahvuuksia löytyi helposti ja määrältään enemmän kuin uhkia ja heikkouksia. Maahanmuuttajavanhempien ennakkoluulot oli suurena mahdollisena uhkana. Myös opettajien ja oma vähäinen aikaresurssi mietittiin swot-analyysissä. Suurempana heikkouksena oli aikataulusta sopiminen, koska haastatteluajoja piti sopia etukäteen. Maahanmuuttajaperheiden mahdolliset myöhästymiset olivat myös heikkoutena, sillä eri kulttuureissa on erilainen suhtautuminen aikatauluun.

Swot-analyysistä nousivat selkeästi mahdollisuudet ja vahvuudet. Vahvuutena oli maahanmuuttajavanhemmille ja alakoulun opettajille oppaan selkeä tarve. Vahvuutena oli rehtorin ja opettajien kehittämishankkeen kannustus. Silloin jo olin tullut ajatelleeksi, että oppaalle tulisi käyttöä eri tilanteissa. Vahvuutena oli myös se, että oppaan kehittämiseen tulevat osallistumaan myös maahanmuuttajavanhemmat eri kulttuureista.

Tutustuin aikaisempaan tietoon maahanmuuttajaperheiden ja koulun kasvatuskumppanuudesta. Olen löytänyt aikaisemmin tehtyä oppaita päivähoidosta maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tueksi. Koulunmaailmassa on kuitenkin käytössä yleiset oppaat, jotka on tarkoitettu kaikille. Kirsi Könönen on tehnyt pro-gradu tutkielman, josta minä sain paljon tarpeellista tietoa maahanmuuttajavanhempien ja koulun välisestä kasvatuskumppanuudesta. Mutta maahanmuuttajaperheet ja koulut tarvitsevat oman kasvatuskumppanuuden tukevan oppaan.

Helsingissä Opetushallitus on julkaisut (2010) oppaan ”Monikulttuurinen kodin ja koulun yhteistyö”, jossa puhutaan, että vanhempien antamalla tuella ja ohjauksella on suuri merkitys lapsen ja nuoren kehitykselle sekä koulunkäynnille. Koululla on keskeinen rooli kansalaistaitojen opetuksessa ja vastuulliseksi kansalaiseksi kasvamisessa. Perusopetusta tulee toteuttaa yhteistyössä kotien kanssa. Kodin ja koulun yhteistyö on onnistuneen oppimispolun perusta. Toimiva kodin ja koulun yhteistyö tukee lapsen kasvua ja sillä on vaikutusta sekä koulumenestykseen että viihtyvyyteen. (Opetushallitus 2010.)

Jyväskylässä opinnäytetyön ”Maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tukeminen päivähoidossa tuloksena on syntynyt opas päivähoidosta maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tueksi. Oppaan tarkoituksena oli palvella ensimmäisenä Varikon päiväkodin maahanmuuttaja-asiakkaita ja mahdollisesti myöhemmin muita Jyväskylän kaupungin päiväkoteja. Opas on julkaistu paperiversion lisäksi cd-rom muodossa, joten sitä voi muokata kunkin yksikön tarpeiden mukaan. (Romo & Soinvirta 2007.)

Raahen Seutukunnassa Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Syke-hankkeen tukemana seutukunnallinen työryhmä valmisti oppaan ”Maahanmuuttajalapsi päivähoidossa”, jossa on koottu perustietoa päivähoidon henkilökunnalle tilanteista, jos ryhmään tulee lapsi toisesta kulttuurista. Opas helpottaa henkilöstön kontaktin saamista eri kieli- ja kulttuuritaustasta tulevaan perheeseen, kun hallitsee olennaisimmat asiat maahanmuuttajaperheiden lähtömaasta, kulttuurista ja uskonnosta. (Rautio 2006.)

Helsingin yliopistossa Pro gradu – tutkielmassa ”Kumppanuus on tiiviimpää kuin yhteistyö” nousi maahanmuuttajataustaisten vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat maahanmuuttajataustaiset perheet. Tutkimuksessa selvitetään millainen on onnistunut yhteistyö ja kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa. (Kirsi Könönen 2007, 2-3.)

3 MAAHANMUUTTAJAN SOPEUTUMISPROSESSI, KULTTUURI JA KOULU

3.1 Kulttuuri – ymmärryksen avain

Opinnäytetyöni kannalta on hyvin tärkeä tutustua kulttuuri määritelmään ja kulttuurien eroavaisuuksiin, että ymmärtäisi paremmin koulun ja kodin yhteistyön prosessia. Tilanteiden tulkinta ja arvottaminen ovat kulttuurisesti sidottua, koska näemme maailman kulttuurimme silmälasien läpi. Maahanmuuttajan sopeutumista uuteen ympäristöön voidaan kuvata vaiheittain eteneväksi prosessiksi. Sopeutusprosessi on jokaisella yksilöllinen ja siihen vaikuttavat monet eri asiat. Kulttuurin vaikutus on erittäin tärkeä tekijä sopeutusprosessissa. Kotoutuminen uuteen kotimaahan edistää myös oman lähtömaan samankaltainen kulttuuri, lähiympäristöstä saatu tuki sekä kielitaito ja koulutus. Lasten sopeutuminen tapahtuu helpommin kuin aikuisten.

Kulttuuri määritellään tiedon, uskomusten ja arvojen järjestelmäksi, jonka kautta ihminen rakentaa omia kokemuksiaan ja havaintojaan sekä samalla toimii ja suorittaa valintoja eri vaihtoehtojen välillä. Tiedonvälitys sekä oppiminen siirtävät kulttuuria eteenpäin ja sen avulla muodostamme käsityksemme toisista ihmisistä. Vaikka tietyillä ihmisryhmillä on keskenään samanlainen kulttuuri, on silti tärkeää kohdata maahanmuuttajat yksilöinä. (Hytönen ym. 2002, 22.)

Kulttuuri on tapa ajatella, tuntea ja reagoida. Tämä tapa on opittu ja sitä siirretään seuraaville sukupolville. Kieli, aika ja paikka määrittävät kulttuuria.

Kulttuuriin liittyy asioita joita ihmiset ja kansat ovat historiansa aikana oppineet tekemään, arvostamaan ja joihin he ovat oppineet uskomaan. Ihminen ei synny tietyn kulttuurin jäseneksi vaan hänet kasvatetaan oman kulttuurinsa jäseneksi. Lapset saavat kulttuurin perinnökseen. Tämän perinnön lapselle välittävät yhteiskunta, koti ja perhe. (Räty 2002, 42.)

Akkulturaatio – sopeutuminen uuteen kulttuuriin

Akkulturaation määritelmä auttaa ymmärtämään miten eri kulttuurit vaikuttavat toisiinsa kohdatessa arki elämässä. Kun eri kulttuurit kohtaavat, ihmiset joutuvat sopeutumaan uusiin kulttuureihin. Nykyään akkulturaatiolla tarkoitetaan maahanmuuttajien sopeutumista uuteen kulttuuriin.

Kulttuuriin sopeutumisella eli akkulturaatiolla tarkoitetaan ilmiötä, jossa ryhmät, joilla on erilainen kulttuuritausta, tulevat suoraan, jatkuvaan kontaktiin toistensa kanssa, ja sen seurauksena kummankin tai vain toisen ryhmän kulttuurissa tapahtuu muutoksia. Akkulturaatio on kaksinsuuntainen prosessi, jossa kulttuuria muokataan ja kulttuuri muuttaa ihmistä. Kun kulttuurit sekoittuvat, ihmiset saavuttavat kulttuuriset ominaisuudet toisesta kulttuurista. (Mikkola 2001,35.)

Kahden kulttuurin kohdatessa molemmat vaikuttavat toisiinsa. Todellisessa elämässä tilanne ei ole niin yksinkertainen vaan valtakulttuuri ohjaa maahanmuuttajien sopeutumista. Maahanmuuttajat omalta osaltaan vaikuttavat siihen, valitsevatko he sopeutumisen, vetäytymisen, yhdentymisen vai syrjäytymisen. (Talib ym. 2004,22.)

Maahanmuuttajan kulttuurisokki

Kulttuurista ja maahanmuuttajista puhuttaessa on tarpeellista selventää myös käsitettä kulttuurisokki. Tunteita ja reaktioita, jotka syntyvät poikkeavasta kohtaamisesta yksilöiden välillä, kutsutaan kulttuurisokiksi. Tutut taidot voivat

olla hyödyttömiä ja käyttäytymisen koodit erilaisia uudessa ympäristössä, kun yksilö saapuu vieraaseen kulttuuriin. Tämä voi johtaa siihen, että ihminen turhautuu, tuntee olonsa turvattomaksi ja jopa kokee ympäröivän yhteisön uhkaavana.

Kulttuurisokki voi puhjeta, kun ihminen joutuu vieraaseen kulttuuriin ja sen oireet vaihtelevat yksilöstä riippuen. Lievimmillään kulttuurisokki ilmenee kotikävänä ja epävarmuutena, pahimmillaan masennuksena ja epätoivona. Kulttuurisokki voidaan jakaa neljän eri vaiheeseen, jotka ovat kuherruskuukausivaihe, kriisivaihe, sopeutumisvaihe ja paluusokki. (Mähösen 2006, 25.)

3.2 Monikulttuurisuus on suomalaisen yhteiskunnan ja koulun tulevaisuus

Suomalaisen yhteiskunnan lähtökohtana on ollut se, että Suomi on yksikulttuurinen yhteiskunta, mutta nyky – yhteiskunnassa monikulttuurisuus on pikemmin sääntö kun poikkeus. Suomalainen yhteiskunta tulee muuttumaan monikulttuurisemmaksi, sillä etnisiä vähemmistöjä tulee maassamme olemaan tulevaisuudessa runsaasti. (Talib ym. 2004,18–20.) Monikulttuurisuusajattelun lähtökohtana pidetään ihmisten yhdenvertaisuutta suhteessa toisiinsa erilaisuudesta huolimatta. Monikulttuurisuudella tarkoitetaan eri kulttuurinsa ja kielellisiä taustoja edustavien ryhmien tasa-arvoista rinnakkaiselo. (Ahaa! Avaimia monikulttuuriseen kohtaamisen-materiaali 2006.)

Kuvailevana käsitteenä monikulttuurisuudella tarkoitetaan sitä, että jossakin maassa asuu useisiin kansoihin kuuluvia ihmisiä, joilla on erilaisia kulttuureja. Tässä merkityksessä monikulttuurisuus tai minietnisyys ei ole Suomessa uusi asia. Se on kuitenkin noussut keskustelujen teemaksi maahanmuuttajien määrän lisännyttä nopeasti 1990-luvulla. Monet uudet maahanmuuttajaryhmät ovat jo huomattavasti suurempia kuin useimmat Suomen perinteisistä vähemmistöryhmistä. (Puuronen 2001, 12.)

Rätyn (2002) mukaan monikulttuurisuus voidaan yksinkertaisesti käsittää erilaisuuden hyväksymisenä, tasa-arvona yksilöiden ja kulttuurien välillä ja yhteisesti sovittuina sääntöinä ja rajoina. Yhteiskuntamme monikulttuurisuudella voidaan tarkoittaa useita eri asioita kuten erilaisten ihmisten olemassaoloa, monikulttuurisuutta poliittisena ohjelmana tai yhteiskunnan rakenteiden muutoksena.

Suomalainen yhteiskunta ja koululaitos ovat perinteisesti olleet hyvin yksikulttuurisia ja perustuneet pitkään ajatukselle kulttuurisesta homogeenisuudesta. Maahanmuuttajien määrän jatkuva kasvu tulee merkitsemään suurta muutosta suomalaisessa yhteiskunnassa ja koulussa. Suomalainen koulu hiljalleen muuttuu monikulttuurisemmaksi ja suvaitsevammaksi, että maahanmuuttajalapsat saisivat nopeammin ja helpommin sopeutumaan uuteen kulttuuriin ja kouluun. Koulut laadittaessa opetussuunnitelmia ottavat huomioon monikulttuurisuutta. Koulun uudistaminen monikulttuurisen kasvatuksen suunnassa ei ole yksinkertainen tai askel askeleelta toteuttava malli, sillä koulut eroavat jo lähtökohtaisesti toisistaan oppilasaineksensa, opettajiensa, opetussuunnitelmansa ja ilmapiirinsä suhteen. (Nieto 2001, 396.)

Monikulttuurinen opetus näkyy opetussuunnitelmassa, opettajien, oppilaiden ja vanhempien kanssakäymisessä ja tavassa, jolla koulu käsitteellistää opettamisen ja oppimisen. Monikulttuurinen opetus tukee samalla demokratian periaatteita. Oppiminen on ymmärrettävä siis laajemmassa viitekehyksessä kuin vain kognitiivisen prosessien tarkasteluna. (Nieto 2001, 383–384.) Talibin ja muiden mukaan monikulttuurisessa koulussa arvostetaan kulttuurien moninaisuutta, sekä vallitsee suvaitsevainen ilmapiiri. Eri kulttuuriryhmistä tulevien oppilaiden tarpeet tiedostetaan ja otetaan huomioon eri oppiaineiden opetuksessa sisällöllisesti ja menetelmällisesti. Monikulttuurinen opetus ei ole vain silloin tällöin toteuttava teema, vaan kokonaisvaltainen toimintaa ohjaava periaate, joka leimaa opettajan jokapäiväistä työskentelyä koulussa. (Talib ym. 2004, 82–89.)

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä suvaitsevaisuus ja avoimuus erilaisuutta kohtaan mainitaan yhtenä keskeisenä kysymyksenä opetussuunnitelman arvopohjaa rakennettaessa. Se, että koulun opetuksessa ja muussa toiminnassa arvostetaan eri kulttuureita ja koulussa vallitsee suvaitsevainen ilmapiiri, tekee maahanmuuttajaoppilaan itsetunnon ja kulttuuri-identiteetin vahvistamista ja luo edellytyksiä oppilaiden keskinäiselle vuorovaikutukselle. (Nieto 2001, 385.)

3.3 Maahanmuuttajien kotoutuminen uuteen kotimaahan

Opinnäytetyöni kannalta on tärkeää ymmärtää maahanmuuttajien kotoutumisprosessia. Mitkä asiat vaikuttavat kotoutumisprosessin nopeuteen. Mitkä kotoutumisprosessin seikat vaikuttavat maahanmuuttajaperheiden ja koulun kasvatuskumppanuuteen. Luvussa 3.4. ja 3.5 katsotaan erikseen maahanmuuttajavanhempien ja lasten kotoutumiseen vaikuttavat seikat. Pidän näitä lukuja tärkeinä, koska muuton jälkeen maahanmuuttajaperhe ei ole enää perinteinen perhe vain se on muuttanut, perheen sisäiset roolit ovat sekaisin. Nämä muutokset vaikuttavat paljon maahanmuuttajavanhempien ja koulun kasvatuskumppanuuteen.

Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaan oton laissa on otettu huomioon maahanmuuttajien kotoutuminen. Sen tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnan vapautta toimenpiteillä, jotka tukevat heidän arkeaan. Laissa mainitaan lisäksi kunnan tehtävästä laatia kotoutumisohjelma kunnan maahanmuuttajille sekä maahanmuuttajille oikeudesta henkilökohtaiseen kotoutumissuunnitelmaan. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999/493.)

Kotoutumista eli integroitumista määritellään prosessiksi, jossa maahan muuttanut henkilö osallistuu yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. Kotoutuminen edellyttää myös valtaväestön sekä vähemmistön sopeutumista. (Hytönen ym. 2002, 9.)

Kotoutumiseen voidaan liittää integraation, segregaatian ja assimilaation käsitteet. Integraatio tapahtuu silloin kuin etninen vähemmistö liittyy valtaväestöön vähitellen. Tällöin he eivät luovu omasta kielestään ja kulttuuristaan, mutta toimivat aktiivisesti valtaväestön keskuudessa. Integraation vastakohta on segregatio (eristyminen), silloin maahanmuuttaja syrjäytyy yhteiskunnasta. Assimilaatio tarkoittaa sulautumista valtakulttuuriin valtaväestön ehdolla ja kulttuuriset rajat häviävät vähitellen, silloin maahanmuuttaja luopuu vähemmistöidentiteetistään. (Ikäläinen ym. 2003, 22.)

Maahanmuuttaja joutuu heti maahantulonsa jälkeen uuden kulttuurin oppijaksi. Omat opitut käyttäytymis- /toimintamallit eivät välttämättä toimi uudessa maassa. Se, miten maahanmuuttaja tähän tilanteeseen suhtautuu, merkitsee paljon hänen integroitumisprosessissaan. Mikäli maahanmuuttajalla on edellytykset ja halu luoda tasapaino oman ja uuden kulttuurin kanssa, on integraatiomahdollisuudet hyvät. Integraatioasenne on edellytys paikan saamiselle kummassakin kulttuurisessa yhteisössä sekä monikulttuurisessa yhteisössä. Yksilö voi oppia toimimaan kummankin kulttuurin alueella sekä sillanrakentajana kulttuureiden välillä. (Mikkola 2001, 37.)

Maahanmuuttajaperheiden kotoutumisesta voidaan ajatella merkitsevän esimerkiksi lasten osallistumista kouluun. Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi. Maahanmuuttajalasten kohdalla tämä tarkoittaa esimerkiksi opettajien, koulun henkilökunnan tai uusien ystävien tukea. (Alitolppa-Niitamo 2003.) Suomessa maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäisemäksi on laadittu kotoutumislaki (1999). Kotoutumista edistäviä ovat työpaikan saaminen ja sillä perustella taloudellinen hyvinvointi, suomen kielen oppiminen sekä läheisten ja ystävien tuki. Suomen kielen taito edellyttää hyvää kotoutumista uuteen kotimaahan. Syrjintä on suurin syy kotoutumisen epäonnistumiselle. (Vaalama 2006,7.)

3.4 Maahanmuuttajaperheen sopeutuminen uuteen kotimaahan

Tässä luvussa katsotaan asiat jotka vaikuttavat uuteen maahan sopeutumiseen maahanmuuttajaperheiden kannalta ja erityisesti maahanmuuttajavanhempien

oirehtimisesta uudessa kotimaassa. Maahanmuuttajavanhempien epävarmuus, ahdistus, ristiriidat perheessä, perheen perusasetelman muutos jne. kaikki nämä asiat vaikuttavat maahanmuuttajavanhempien ja opettajien kasvatuskumppanuuteen, siksi on hyvin tärkeää ymmärtää perheen muutosta toiseen maahan syntyneet seikat.

Puusaari (1997) mukaan perheen hyvinvointiin ja uuteen maahan sopeutumiseen vaikuttaa ennen kaikkea se, onko perhe muuttanut pakosta vai vapaaehtoisesti. Muutto toiseen maahan on enemmän tai vähemmän hyppy tuntemattomaan. Maahanmuuttaja identiteetti joutuu koetukselle, sillä tuttu ympäristö muuttuu. Yhtäkkiä onkin tilanteessa, jossa kaikki tuttu ja turvallinen on menetetty. Uusi ympäristö heijastaa erilaisia käsityksiä ja oletuksia verrattuna siihen, mihin yksilö on tottunut. Enää ei ole suvun ja tuttavien turvaa lähellä ja kieli, arvot, elämänrytmi ja tavat ovat erilaiset. Ehkä ei osaa tulkita oikein edes ilmeitä ja eleitä. Omassa kulttuurissa oli kaikki selkeää, siinä viihtyi, tiesi odotukset ja osasi ennakoita muiden käyttäytymistä. (Puusari 1997, 48.)

Kun maahanmuuttajaperhe muuttaa omasta kulttuuristaan toiseen, se joutuu oppimaan uuden ympäristön tavat. Sopeuttaminen voi tuottaa maahanmuuttajille monenlaisia vaikeuksia. Maahanmuuttajaperheissä äidin ja isän asema yleensä muuttuu. Heidän roolinsa voivat muuttua. Perinteisiä perhearvoja edustava äiti voi saada ansiotyötä, mutta isä ei. Silloin patriakaaliseen yhteisöön omassa maassaan kuuluneen isän sosioekonominen status muuttuu. Uusi maa saattaa edustaa täysin päinvastaisia arvoja, joihin on vaikea sopeutua. (Puusari 1997, 49.)

Collin ja Magnusonin (2000) mukaan perheenjäsenet voivat olla akkulturaation eri tasolla. Tämä johtaa siihen, että perheen jäsenten akkulturaatio taso saattaa vaihdella merkityksellisesti. Työllistyminen, erilaiset kontaktit ja vallalla olevan kulttuurin erot, kuten suhtautuminen eri sukupuoleen ja ikään voivat johtaa eritasoiseen akkulturaatio tasoon perheen jäsenten välillä. Tämä ristiriita akkulturaatiossa voi kiristää perheen jäsenten välisiä suhteita, osallistumista ja uuteen kulttuuriin uskomista. Siksi yksi tärkeimmistä akkulturaation arvioinnin näkökulmista onkin Garsia Collin ja Magnusonin mukaan se, miten perhe

hyväksy tai omaksuu vallalla olevan kulttuurin. (Garcia Coll & Magnusin 2000, 99–100.)

Myös vanhempien arvo heidän lastensa silmissä saattaa laskea, varsinkin jos vanhemmat eivät pysty omaksumaan uutta kieltä ja sopeutumaan uuteen ympäristöön. Lapset sopeutuvat uuteen maahan vanhempiaan nopeammin. Silloin perheen perusasetelma kääntyy pääläelleen: aikuiset muuttuvat lapsiksi ja lapset aikuisiksi. Maahanmuuttajalapset toimivat vanhempiensa apuna ja tulkkeina. (Talib ym. 2004, 55.)

Ihmiset reagoivat hyvin yksilöllisesti kulttuurimuutokseen. Joku sopeutuu tilanteeseen nopeasti, toinen kokee kovan stressin. Mitä erilaisemmasta kulttuurista on kotoisin, sitä syvempi on muutos. Maahanmuutto vaikuttaa aina identiteettiin. Uudessa ympäristössä se on löydettävä uudelleen. Vanhempien sietokyky ja kärsivällisyys voivat olla vähäisiä käytännön elämään liittyvien ongelmien ja ahdistuksen takia. Vanhempia on tuettava vanhemmuuden säilyttämisessä. Jossain kulttuureissa fyysinen rangaistus on tavanomainen käytäntö. Vanhemmille tulee silti selittää, ettei Suomen laki salli lasten ruumiillista rankaisemista. (Talib 2002, 23.)

Kotimaan perheyhteisö puuttuu ja vanhemmat eivät saa siltä tukea kasvatustehtävään. Niinpä vanhemmat ovat usein epävarmoja, vaikka näyttäisivätkin ulospäin vahvoilta. Ne vanhemmat, jotka kykenevät toimimaan aikuisina ja kannustamaan lastensa monikulttuurisia valmiuksia, auttavat lapsiaan hyödyntämään uuden maan mahdollisuuksia. (Talib ym. 2004, 55.)

Vanhemmat, jotka eivät opi suomen kieltä tai kulttuuria eivätkä tämän takia voi osallistua aktiivisesti työelämään, pyrkivät noudattamaan kotimaansa tapoja niin paljon kuin mahdollista. Myös ne vanhemmat, jotka ovat joutuneet valtakulttuurin syrjimiksi, puolustautuvat pitämällä kiinni perinteistään ja tavoistaan entistä tiukemmin ja muuttavat käytöstään vielä vaikeammin. Joskus vanhemmat elävät psykologisesti edelleen omassa maassaan. (Talib ym. 2004, 60.)

Talibin (2004) mukaan perheen sitoutumattomuus uuteen kulttuuriin voi johtua myös maahanmuuttajien salaisesta toiveesta palata takaisin kotiin. Ne vanhemmat, jotka eivät sopeudu uuteen maahan ja puhuvat palaavansa kotimaahansa, tempoilevat kahden kulttuurin välissä ja suhtautuvat uuteen maahan kielteisesti vaikuttavat lasten sopeutumiseen vahingollisesti.

Koulun on saavutettava vanhempien luottamus ennen kuin mitään voidaan tehdä. Vanhempien mielipidettä ja kulttuuria on kunnioitettava, mutta on myös kerrottava perusteluja, miksi Suomessa toimitaan näin. (Talib ym. 2004, 70.) Tästä oli keskusteltu Pajulan ala-lasten koulun opettajien kanssa ensimmäisen tapaamisen aikana (Kevät 2009).

3.5 Maahanmuuttajalapsen sopeutuminen uuteen kotimaahan

Maahanmuuttajalapselle on suomalainen koulu hyvin vieras. Maahanmuuttajavanhempien ja opettajien kasvatuskumppanuuden tarkoituksena on auttaa maahanmuuttajalapsia sopeutumaan uuteen kouluun. Tässä luvussa tutustutaan seikkoihin, jotka vaikuttavat maahanmuuttajalasten sopeutumiseen uuteen maahan, uuteen kulttuuriin ja kouluun.

Talibin mukaan maahanmuuttajalapsi joutuu selviytymään sekä normaaleista kasvuun liittyvistä kehitystehtävistä että sopeutumaan uuteen kulttuuriin ja uuteen elämään. Maahanmuuttajataustainen lapsi joutuu elämässään erittäin suurimpiin saappaisiin, kun on samanaikaisesti sopeuduttava uuteen, opeteltava uutta, säilyttävä vanha, kunnioitettava perheen perinteitä, valittava arvojaan, sopeutettava käyttäytymistään ja etsittävä identiteettiään kahden kulttuurin välissä. (Talib 2002, 53.)

Jokainen perhejäsen käy läpi omaa sopeutumisen prosessiaan omaan tahtiinsa. Jos aikuisilla on ensin ”kuherruskausi” ja surutyö alkaa vasta vähitellen, siis sen sijaan kokevat ”alkusokin” välittömästi uuden kulttuurin kohdatessaan. Surutyö alkaa heti ja menee nopeammin kuin aikuisilla. (Talib 2002, 64.)

Kasvatustavoitteet ja menetelmät siis eroavat kulttuureittain. Suomessa lasta ohjataan puhumalla ja lapsen tulisi sisäistää annetut ohjeet. Kollektiivisissa kulttuureissa ohjaaminen tapahtuu näyttämällä. Tähän kuuluu myös fyysisen rangaistuksen käyttö. Fyysinen rangaistus olisi yritettävä korvata puhumalla. (Talib 2002, 36.)

Ikosen & Pakarisen (1998) mukaan lapsi elää kahden eri kulttuurin maailmassa. Koulu ja ystävät edustavat valtakulttuuria, vanhemmat ja etninen yhteisö vähemmistökulttuuria. Pienellä lapsella isä ja äiti ovat luomassa kulttuuripohjaa. Isommalla lapsella muistot ja yhteyksien ylläpito kotimaahan ovat identiteetin kannalta tärkeitä. Vanhemmilla on tärkeä tehtävä antaa lapsilleen juuret opettamalla heille oma kulttuuritraditionsa, mutta se ei saa estää uuden kulttuurin omaksumista. (Ikonen & Pakarinen 1998, 46.)

Talib ja muut (2004) kirjoittavat, että lapsi voi ikävöidä kotimaataan, sinne jääneitä ihmisiä ja asioita. Ystävien, sukulaisten ja ympäristön menetyksen aiheuttaman surun käsitteleminen on vaikeaa, mutta tärkeää. Lapsen sopeutuminen kulkee eri tavalla ja eri aikaan kuin vanhempien. Lapsi voi olla masentunut ja välitön, aggressiivinen käytös on myös tavallista. Lapsi voi kokea koulun ilmapiirin ja opetussuunnitelman vieraana ja haastavana eikä ystävällisenä ja mukautuvana. Koulukulttuuri voi olla hyvin erilainen kuin kotimaassa ja lapsen on vaikea sopeutua uuteen. (Talib 2004,50.)

4 YHTEISTYÖSTÄ KASVATUSKUMPPANUUTEEN

4.1 Kodin ja koulun yhteistyö osana Salon kaupungin opetussuunnitelmaa

Yhteistyö tarkoittaa työn tekemistä yhdessä. Mitä työtä vanhemmat ja koulu voivat sitten tehdä yhdessä? Luvussa kuvataan yhteistyön merkitystä ja lähtökohtia perusopetuslain mukaan. Tutustutaan Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmaan, sillä opinnäytetyöni tavoitteena on tukea

Salon kaupungin maahanmuuttajaperheiden ja alakoulujen kasvatuskumppanuutta.

Yhteistyön merkitystä ja lähtökohtia on tarkasteltava koulun asiakkaiden kannalta. Lähtökohtana yhteisölle voidaan pitää perheiden yksilöllisyyttä, vaikka perheet eivät muodosta mitään valmista ryhmää. Usein kuitenkin kohtelemme vanhempia yhtenä ryhmänä, jolloin yhteistyötä pyritään tekemään kaikkien kanssa samalla tavoin. (Kiesiläinen 1994, 103–105.)

Perusopetusta koskevien säännösten mukaan, opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaan edistymisestä sekä työskentelystä ja käyttäytymisestä on annettava riittävän usein tietoa oppilaalle ja hänen huoltajalleen. (Perusopetuslaki 3 §.)

Kodin ja koulun välinen yhteistyö perustuu kasvatusyhteisöjen avoimeen vuorovaikutukseen. Kodin ja koulun yhteistyö on osa opetussuunnitelmaa. Opetussuunnitelmaan voidaan tehdä omia tarkennuksia kunnittain, alueittain ja kouluittain. Koulun haasteena on niiden ajatusten, huolten ja toiveiden kuuleminen, joita vanhemmilla on lapsen koulunkäyntiin liittyen. Tärkeää on aito ja rehellinen kiinnostus toisen ihmisen ajatuksia, asiaa ja puhetta kohtaan. (Laatua kodin ja koulun yhteistyöhön 2007.)

Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman arvopohja ja perusteet

Salon kaupungissa on kuntaliitoksen myötä 40 peruskoulua, opetushenkilöstön määrä on n. 580 ja perusopetuksen oppilaita n. 5600.

Uutta Saloa koskevan opetussuunnitelmatyön tavoitteena oli perusopetuksen kuntakohtaisen opetussuunnitelman yhtenäistäminen liitoskuntien alueella säädösten ja valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaiseksi.

Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. (Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2010.)

Opetuksen perustana on suomalainen kulttuuri, joka on kehittynyt vuorovaikutuksessa alkuperäisen, pohjoismaisen ja eurooppalaisen kulttuurin kanssa. Opetuksessa otetaan huomioon suomalaisen kulttuurin monipuolistuminen myös eri kulttuureista tulevien maahanmuuttajien myötä. Opetuksen avulla tuetaan oppilaan oman kulttuuri-identiteetin rakentumista sekä hänen osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaalistuvassa maailmassa. Sen avulla edistetään myös suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärtämystä. (Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2010.)

Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman kodin ja koulun välinen yhteistyö

Huoltajalla on ensisijainen kasvatusvastuu lapsestaan. Koulun tehtävänä on vastata oppilaan kasvatuksesta ja oppimisesta koulu yhteisön jäsenenä. Luottamuksellisen yhteistyön avulla huoltajat ja opettajat tukevat oppilaan tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista sekä sopeutumista koulu yhteisön jäseneksi. Perheet ohjataan tarvittaessa oppilaiden koulunkäyntiä ja hyvinvointia koskevissa kysymyksissä moniammatillisen yhteistyöverkoston (esim. sosiaali- ja terveystoimi) avun piiriin. (Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2010.)

Huoltajille annetaan tietoa opetuksen järjestämisestä, opetussuunnitelmasta, oppilashuollosta ja arvioinnista. Huoltajille tarjotaan mahdollisuus tutustua koulun toimintakulttuuriin, koulun arvoja ja kasvatustavoitteita koskevin keskusteluihin sekä arvioinnein. (Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2010.)

Perusopetuksen aikana tuetaan vanhemmuutta, vanhempien välistä yhteistyötä sekä annetaan mahdollisuus keskinäiselle vuorovaikutukselle. Koulu arvioi ja kehittää kodin ja koulun välistä yhteistyötä siten, että se toimii koulun toimintakulttuurin osana tarjoten keskustelu- ja yhteydenpitomahdollisuuden huoltajalle ja opettajalle. Yksityiskohtaisemmin kodin ja koulun yhteistyön tavat ja menetelmät kuvataan koulu kohtaisissa opetussuunnitelmissa. (Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2010.)

4.2 Maahanmuuttajavanhempien ja koulun yhteistyö

Maahanmuuttajalapsen hyvinvointiin vaikuttavat ennen kaikkea hänen elämänsä aikuiset. Kodin ja koulun yhteistyö ja vuorovaikutus on välttämätöntä, jotta oppilasta, hänen oppimistaan ja hyvinvointia voidaan tukea. Luvussa kerrotaan mitkä tekijät vaikuttavat maahanmuuttajavanhempien ja koulun yhteistyöhön. Maahanmuuttajavanhempien ja koulun yhteistyön kannalta on tärkeää, että osapuolet arvostavat toisiaan, kuulevat aidosti toisiaan ja toimivat siten, että keskinäinen luottamus syntyy.

Huoltajalla on ensijäinen vastuu lapsen kasvatuksesta. Koulun tehtävä on tukea kotien kasvatustehtävää, vastata oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä ja tehdä yhteistyötä huoltajien sekä alueen verkoston kanssa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. (Perusopetuslaki 25§.) Maahanmuuttajalapsen asumiskunta järjestää peruskoululain 26§ pykälän mukaan opetusta ja valvoo sen edistymistä. Lain maahanmuuttajien kotoutumisesta (493/98) mukaan lapset kuuluvat myös kotouttamistoimenpiteiden piiriin. Koulu on heidän kohdallaan yksi keskeisimmistä kotouttamistoimenpiteistä.

Lastensuojelulain mukaan kunnan tulee järjestää koululaitoksen piirissä oleville oppilaille riittävät tuki ja ohjaus sekä muut tarpeelliset toimet koulunkäyntiin ka oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi sekä koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittämiseksi. (Lastensuojelulaki 417/2007 7§.)

Koulun tulee antaa huoltajille tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, oppilashuollosta ja mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön, myös koulun opetus ja kasvatustyön suunnitelmista. Tässä tiedottamisessa koulun/opettajien tulee olla aloitteellisia ja siinä voidaan käyttää monenlaisia tapoja, vanhempainiltoja, kahdenkeskeisiä keskusteluja, kirjallisia viestejä, sähköpostia, koulun kotisivuja ja oppaita. Opettaja ja huoltaja

voivat pitää yhteyttä eri tavoin ja valita juuri heille sopivamman tavan. Kuitenkin täytyy muistaa, että maahanmuuttajilla on myös omat ennakkoluulonsa ja mielikuvansa, muun muassa suomalaisesta koulusta ja sen toiminnasta. Sen takia vanhempien tapaamiset ja vanhempainillat ovat erittäin tärkeitä virheellisen mielikuvien estämiseksi. (Talib 2002, 121.)

Kun vanhemmat eivät osaa suomea, se vaikeuttaa kodin ja koulun yhteistyötä. Puutteellisen kielitaidon takia koulun tiedotteita ei ymmärretä, koulun vanhempainiltoihin ei osallistuta, silloin lapsen asioita on vaikea hoitaa.

Maahanmuuttajalasten vanhemmat tarvitsevat tietoa suomalaisesta koulusta, koulun kulttuurista ja tavoista, tietoa siitä mitä lasten odotetaan oppivan ja miten vanhemmat voivat tukea lastaan oppimisessa. Vanhempien arvostus koulua kohtaan lisää oppilaiden oppimismotivaatiota ja helpottaa koulusopeutumista, joten yhteistyön lisääminen on tärkeää kaikkien puolesta. (Talib 2002, 125.)

Maahanmuuttajavanhempien motivoiminen yhteistyöhön ei ole helppoa. Yhteistyön kehittyminen on pitkä prosessi, joka alkaa vuorovaikutussuhteen avaamisesta ja luottamuksen herättämisestä. Maahanmuuttajataustaisilla perheillä on samalla tavalla huoli lastensa hyvinvoinnista sekä tulevaisuudesta kuin suomalaisella perheellä. Jos tämä huoli lapsesta onnistutetaan kääntämään yhteiseksi toiminnaksi, se voi toimia avaimena kulttuurien väliseen yhteistyöhön. (Ikäläinen ym. 2003, 101.)

Monikulttuurisessa yhteistyössä tarvitaan myös joustavuutta ja valmiutta hyväksyä sosiaalisen kanssakäymisen mukaan tuomaa epävarmuutta. Perheiden ja ammattilaisen yhteisenä tavoitteena on lapsen kokemuksellisen ja kasvatuksellisen elämän turvaaminen, jolloin tavoitteena on luottamuksellinen yhteistyö. (Pitkänen & Kouki 1999, 108.)

Usein maahanmuuttajaoppilaan ensimmäinen suomenkielinen kontakti syntyy omaan opettajaan. On tärkeää luoda luottamuksellinen suhde lapseen ja tämän kotiin jo alkuvaiheessa. Opettajien tehtävänä on kertoa vanhemmille

suomalaisen koulun odotuksista, vaatimuksista, mahdollisuuksista sekä oppilaan oikeuksista. Vanhempien on hyvää saada omalla kielellä kirjallista tietoa (esim. helppolukuinen, käytännöllinen opas suomalaisesta koulunmaailmasta) tärkeimmistä koulun tavoista sekä erilaisista konkreettisista asioista, kuten koulunsäännöt, koulunruoka jne. Vanhemmille tulisi ilmaista selvästi, että heillä on oikeus kysyä kaikista epäselvistä asioista. (Pitkänen & Kouki 1999, 119.)

4.3 Yhteistyöstä kasvatuskumppanuuteen

Kehittämishankkeeni tavoitteena on auttaa maahanmuuttajavanhempia selviämään paremmin kodin ja koulun yhteistyössä ja siirtymään yhteistyöstä kasvatuskumppanuuteen. Miten siis kasvatuskumppanuus sitten eroa yhteistyöstä?

Shonkoftin mukaan vanhempien ja ammattilaisten yhteistyö on perinteisesti ollut ohjauksellista. Koulun opettajat olivat tietäjän asemassa. Opettajat ovat ohjanneet perheitä tiedoilla ja neuvoilla tarpeen mukaan. Ammatillaiset ovat jakamassa neuvoja ja antamassa ohjeita sekä tarjoamassa valmiita ratkaisuja perheiden ongelmiin. Vanhemmat kuitenkin haluavat itse osallistua lapsensa kasvatukseen. (Turnbull ym. 2000, 631.)

Kuten yleissopimuksessa lapsen oikeuksista mainitaan, tulee opettajien kunnioittaa vanhempien vastuuta tarjota lapselle tarvittavaa tukea. Yleissopimuksessa todetaan myös, että vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja kehityksestä. Tätä näkemystä koulu tukee kasvatuskumppanuuden kautta. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 5 ja 18 artikla.)

Kasvatuskumppanuus ymmärretään työntekijöiden ja vanhempien väliseksi keskinäiseksi ja vastavuoroiseksi vuorovaikutukseksi. Kasvatuskumppanuuden sitouduttava työntekijä uudistaa suhdettaan perheisiin tavalla, jossa molempien osapuolten ymmärrystä hyödynnetään lapsen kasvatuksessa ja opetuksessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5.)

Talib (2002) toteaa, että kasvatus on kumppanuutta, jossa monikulttuuristen vanhempien kanssa käydään tasavertaista keskustelua lapsen koulunkäynnistä (Talib 2002, 127.) Kasvatuskumppanuus pohjautuu kunnioittavan ja kuulevan vuorovaikutuksen, mikä luo perustan luottamukselle. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lasta lähellä olevat aikuiset kannattelevat lasta eri kasvuympäristössä. (Karila 2006,94.)

Maahanmuuttajaperheiden kanssa kasvatuskumppanuuden tavoitteet ovat valtaväestön kanssa yhteneväiset. Tärkeää on tutustua perheen kulttuurin ja taustoihin, jotta voidaan rakentaa luottamuksellisen kasvatuskumppanuussuhteen. Vanhemmat kaipaavat tukea ja keskustelua lastensa kasvatuksesta. Maahanmuuttajataustaiset vanhemmat haluavat olla mukana lapsensa elämässä ja vaikuttaa siihen millaisen suuntaan lapsi kasvaa. Myös ennakkoluulot tuovat lisäväriä. Kasvatuskumppanuuden toteuttamiseen maahanmuuttajien kanssa. Ennakkoluuloja voi olla niin työntekijöillä kuin asiakkailakin. Avoin keskustelu kulttuurista ja uskonnosta vähentävät ennakkoluulojen syntymistä ja avaa mahdollisuuden luottamukselliselle ja avoimelle kasvatuskumppanuussuhteelle. (Ikäläinen ym. 2002,80-81.)

4.4 Dialogisuus, kuuleminen, kunnioitus ja luottamus

kasvatuskumppanuudessa

Kasvatuskumppanuus saattaa lapsen kodin ja koulun vastavuoroiseen vuoropuheluun, jolloin kasvatuskumppanuutta ohjaa kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogin periaatteet. Opinnäytetyöni tavoite tukea maahanmuuttajaperheiden ja alakoulun kasvatuskumppanuutta, käytän nämä periaatteet haastatteluissa tekemällä oppaasta maahanmuuttajavanhemmille.

Vuoropuhelussa kuuntelu ja toisen kuunteleminen ovat keskeisessä asemassa. Kuuleminen sisältää aina läsnäolon vaatimuksen ja se näyttäytyy toiselle aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. Mikäli kuuntelija ei kykene luomaan turvallista ja myönteistä ilmapiiriä, kuunteleminen ei onnistu. Kuunteleminen voi joskus olla tietoisesti riskin ottamista ja vaatiikin erilaisten tunteiden sietämistä, jolloin kuuntelijalla pitää olla halua ja uskallusta ottaa

vastaan se, mitä toinen viestittää. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.) Maahanmuuttajataustaisen vanhemman ja perheen kohdalla kasvatuskumppanuuden keskeinen periaate voi jäädä toteutumatta, sillä kuulemista ja kuulluksi tulemistä voi estää kielimuuri.

Toisen ihmisen arvostaminen ja hyväksyminen kuuluvat kunnioittamisen periaatteeseen. Arvostava asenne ilmenee ajatuksina ja sitä kautta tekoina. Avoimuus ja myönteisyys näkyvät myös kasvatuskumppanuudessa ja auttavat ihmistä huomaamaan, että häntä kunnioitetaan ja arvostetaan. Erilaisuuden kohtaamisessa kunnioittavan suhteen luominen on haaste, koska erilaisen perhekulttuurin tai erilaisten arvojen kunnioittaminen voi tuntua vaikealta. Ihmisen on helpompi hyväksyä toimintatavat jotka ovat lähellä hänen omiaan. Kunnioittava suhde helpottaa myös todellisen vuorovaikutuksen syntymistä, jolloin kaikilla osapuolilla on mahdollisuus tuoda asioita esiin peittelemättä ja teeskentelemättä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 35–36.)

Karilan mukaan arkista toiminta, jolloin kumppanuuden mahdollistavat käytännöt muuttavat keskinäisen kunnioituksen yhteiseksi toiminnaksi lapsen parhaaksi. Kasvatuskumppanuuden toteutumisen yhtenä ehtona onkin toisen kumppanuusosapuolen kunnioittaminen. (Karila 2006, 95.) Tämä tarkoittaa maahanmuuttajaperheiden kohdalla erilaisten käsitysten, kulttuurien ja elintapojen kunnioittamista.

Luottamus perustuu kuulemisen ja kunnioittamisen periaatteille. Luottamuksen syntyyn tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Luottamus perustuu päivittäisille vuoropuheluille lapsen liittyvistä asioista ja mahdollistaa yhteisen ymmärryksen syntymiseen. Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on luoda luottamuksellinen ilmapiiri työntekijöiden ja vanhempien vuoropuhelulle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.)

Dialogisuus on tasa-arvoista keskustelua, jossa toisen tietämys ei ole arvokkaampaa kuin toisen osapuolen. Keskusteluun mahtuu myös eri mieltä

oleminen, suorapuheisuus ja rehellisyys, koska sitä tukee kuulemisen ja kunnioituksen kokemus. Dialogisessa keskustelussa luodaan yhteistä ymmärrystä ja sovitellaan yhteen erilaisia näkökantoja todellisuudesta. Dialogisessa kasvatusilmapiirissä on tärkeää luoda työntekijöiden ja vanhempien välille hyvä keskusteluilmapiiri. (Kaskela & Kekkonen 2007, 38).

Dialogin lähtökohtana on kuuleminen, sillä vain kuuleva suhde voi toimia aidon vuorovaikutuksen pohjana. Dialogissa tarvitaan näkyväksi tulemistä ja itsensä näkyväksi tekemistä puheen avulla. Puhe lähtee itsestä ja toisen ajatuksille annetaan tilaa. Dialogissa ei ole olemassa oikeassa olemisen näkökulmaa vaan yhdessä etsitään, tutkitaan ja tarkastellaan asioita sekä ajatellaan yhdessä. Dialogi onkin taitoa ajatella, puhua ja toimia yhdessä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38–39.)

Vanhempien kohtaamisessa henkilöstön sensitiivisyys, kuuntelu, kulttuuritietoisuus ja sen hyödyntäminen, sekä molemminpuolisen kunnioituksen ja hyväksynnän korostaminen nousevat tärkeään asemaan. Kasvatuskumppanuus perustuu luottamukseen, jossa ensimmäinen kohtaaminen on tärkeä. Maahanmuuttajavanhempien kohtaamisessa on hyvä miettiä, millaisin perustein perhe on Suomeen saapunut. Perheen maahanmuuton lähtökohdat on aina hyvä tarkistaa, sillä ne vaikuttavat siihen millaista palvelua perhe tarvitse. (Jauhola, Bisi, Järvi & Rusama 2007, 14.)

5 KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS

5.1 Kehittämishankkeen tavoite ja tehtävä

Kehittämishankkeen tavoitteena on tukea maahanmuuttajaperheiden ja alakoulun välistä kasvatuskumppanuutta. Hanke toteutetaan maahanmuuttajaperheiden ja alakoulun henkilöstön yhteistyönä. Kehittämishankkeen tehtävänä on koota maahanmuuttajaperheiden ja

alakoulun kumppanuuden tueksi Salon kaupungin maahanmuuttajavanhemmille tarkoitettu opas.

Kehittämishankkeen tarkoitus on työelämän käytäntöjen kehittäminen ja sen tavoitteena on teoria, kokemuksen ja ammattikäytäntöjen yhdistäminen (Vilkkä 2005,14). Teoria monikulttuurisuudesta ja kasvatuskumppanuudesta yhdistetään kokemukseen niin maahanmuuttajaperheiden kuin koulun henkilöstön sekä ammattikäytäntöön, jotta syntyisi kasvatuskumppanuutta tukeva opas.

5.2 Kehittämistoiminnan prosessin teoreettinen viitekehys

Kehittämisen prosessi ei mene eteenpäin ulkopuolisen ajattelun ja toiminnan tuloksena vaan siihen vaaditaan muita osallisia. Kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi, joka edellyttää yhteisön jäsenten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. Kehittämistoiminta ei ole intresseistä vapaata, joten käsitys osallisuudesta ja myös osallistumisesta vaikuttavat oleellisesti kehittämistoiminnan luonteeseen. Kehittämistoiminnassa pyritään tuottamaan tietoa, mutta tiedon merkitys poikkeaa selkeästi tieteellisestä perustutkimuksesta. Kehittämistyön aikana tuotettu tieto on käytännöllistä ja sen tehtävänä on tukea kehittämistä. (Toikko & Rantanen 2009, 89–113.)

Toikon ja Rantasen (2009) mukaan kehittämistoiminta voi olla myös tutkimuksellista, kun kehittämistyössä pyritään huolelliseen toiminnan tarkkailuun ja dokumentointiin, eli tutkimuksellisen aineiston tuottamiseen. Tutkimuksellisuus tarkoittaa myös pyrkimystä arvioida ja jäsentää kehittämistoimintaa, siis kehittämistoiminnan eri mielenkiinnon kohteita ja vaiheita sekä kehittämistoiminnan tavoitteita ja tuloksia. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta perustuu siihen, että tutkimus palvelee kehittämistä niin, että kehittämisessä hyödynnetään tutkimuksellista logiikkaa. Tämä korostaa tiedonkeruun systemaattisuutta, dokumentaation ja analyysin huolellisuutta sekä perusteltujen johtopäätösten läpinäkyvyyttä. (Toikko & Rantanen 2009, 156–157.)

Työ on luonteeltaan toiminnallinen, joten työssäni tuloksena on syntynyt maahanmuuttajavanhemmille tarkoitettu opas. Aluksi kuvataan toiminnallisen kehittämishankkeen yhteiset piirteet. Toiminnallinen kehittämishanke on osallistuvaa ja käytäntöihin kohdistuvaa: osallistujat joutuvat pohtimaan käsityksiään, arvostuksiaan ja taitoja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tieto ei ole pysyvää, vaan se kehittyy jatkuvasti ja sitä voidaan konstruoida yhdessä muiden kanssa. Toiminnallisen kehittämishankkeen yleiset piirteet ovat: refleksiivisyys, käytännöllisyys, muutosinterventio sekä ihmisten aktiivinen osallistuminen hankkeeseen. Toiminnallisessa kehittämishankkeessa ei pyritä yleisiin ja yleistehtäviin teorioihin, vaan ennen kaikkea käsillä olevan toiminnan ymmärtämiseen ja kehittämiseen. (Vilka & Airiksinen 2004, 5.)

Kehittämishankkeeni on toiminnallinen, eli se tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista sekä opastamista ja sen lopullisena tuloksena on konkreettinen tuote. Toiminnallisen kehittämishankkeen tavoitteena on tuottaa jokin tuote. (Vilka & Airiksinen 2004, 6.)

Toiminnallinen kehittämishanke voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus, niin kuin esimerkiksi perehdyttämisopas. Kohderyhmän mukaan, toiminnallisen opinnäytetyön toteutustapana voi olla vihko, kirja, portfolio, kansio, cd-rom, opas, kotisivut tai jokin tapahtuma. (Vilka & Airaksinen 2003, 9, 51.) Kehittämishankkeeni on siis opastava sekä ohjeistava ja sen toteuttamistapana on opas.

Toiminnallinen kehittämishanke sisältää itse tuotteen lisäksi raportin. Raportista ilmenee mitä, miten ja miksi on tehty sekä myös prosessin eri vaiheet ja koko työprosessin arviointi. (Vilka & Airaksinen 2003, 65.) Kehittämishanketta tehdessä sen rinnalla kirjoitin raporttia työn eri vaiheista. Lopussa kirjoitin raportin loppuun pohdinta kuinka oppaan tekeminen onnistui ja mitä vaikeuksia sekä onnistumisen kokemuksia se aiheutti.

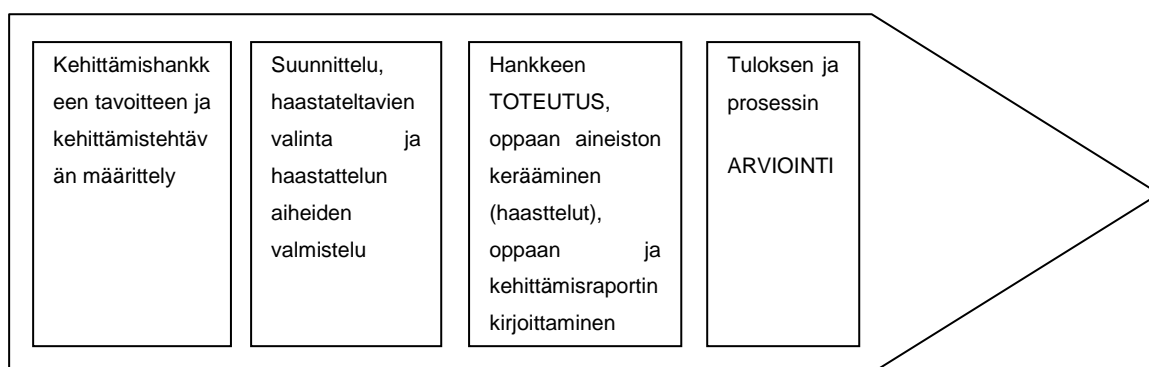
5.3 Kehittämishankkeeseen osallistujat

Oppaan aineistoa kerättiin haastatteluilla. Osallistujat oli jaettu kahteen ryhmään: ”Pajulan alakoulun opettajat” ja ”maahanmuuttajaperheet”. Maahanmuuttajaperheiden kehittämissryhmä oli etniseltä taustalta hyvin heterogeeninen joukko. Maahanmuuttajalapsiperheitä oli: Venäjältä, Virossa, Ukrainasta, Irakista ja Albaniasta. Kaikki vanhemmat olivat asuneet Suomessa yli kaksi vuotta osallistuessaan kehittämissankkeeseen. Kehittämissankkeeseen osallistujat olivat muuttaneet Suomeen pakolaisina, paluumuuttajina tai työn vuoksi. Haastateltavien maahanmuuttajavanhempien ikä oli 27 – 40 vuotta. Kaikissa valituissa maahanmuuttajaperheissä oli alasteikäisiä lapsia. Pajulan alakoulun opettajien kehittämissryhmään osallistui viisi opettajaa, heistä yksi oli Pajulan alakoulun vararehtori, yksi erityisopettaja ja kolme luokanopettajaa, joilla kaikilla oli työkokemusta maahanmuuttajaperheiden kanssa. Opettajien ikä oli 35 – 45 vuotta.

Maahanmuuttajavanhempien haastattelut toteutettiin itsenäisesti ilman tulkkia. Luotin omiin vuorovaikutustaitoihini ja esitin haastatteluaiheita ja lisäksi useita tarkentavia lisäkysymyksiä. Kiinnitin haastatteluissa huomiota oman puheeni selkeyteen. Haastattelut olivat pääsääntöisesti antoisia. Se, kuinka paljon haastatteluista sai irti, oli suoraan verrannollinen siihen, kuinka kauan haastateltava perhe oli asunut Suomessa.

5.4 Kehittämissankkeen eteneminen

Toikko & Rantasen mukaan (2009) kehittämissanke etenee neljän pääkohdan mukaisesti. Kehittämissankkeen aiheen valinnan jälkeen määrittelin kehittämissankkeen tavoitteen sekä kehittämistehtävän. Suunnitteluvaiheessa valitsin osallistujat haastatteluryhmiin ja keskusteltiin työryhmissä aiheista haastatteluihin. Sankkeen toteutus eli haastatteluissa tapahtuva oppaan aineiston kerääminen, oppaan ja kehittämissankkeen kirjoittaminen oli sankkeen seuraavana vaiheena. Viimeisenä kehittämissankkeen vaiheena oli tuloksen ja kehittämissankkeen arviointi.

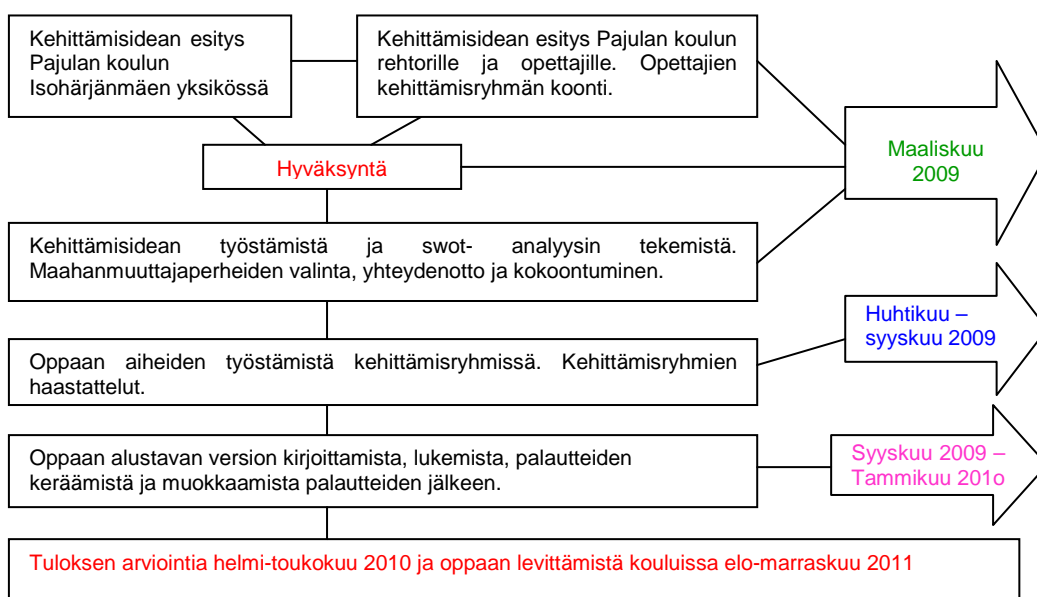
Kuvio 2. Kehittämishankkeen vaiheet mukailen Toikko & Rantanen (2009).

Varsinainen kehittämishankkeen työstämisprosessi käynnistyi kevään 2009 aikana. Niin kuin aikaisemmin on jo kerrottu, esitin kehittämisideani Pajulan koulun Isohärjänmäen yksikössä. Maahanmuuttajaperheiden ja alakoulun kasvatuskumppanuuden tukevan oppaan kehittämisideani oli hyväksytty, jonka jälkeen esitin ideani Pajulan koulun rehtorille ja muille opettajille 10.3.2009. Silloin koottiin myös Pajulan alakoulun opettajien kehittämisryhmä.

Suunnitelmavaiheessa opettajien kehittämisryhmä teki swot-analyysia oppaan tarpeellisuudesta. Opettajien kehittämisryhmässä 18.3.2009 mietittiin yhdessä sopivia henkilöitä maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmään, jonka jälkeen otin yhteyttä valittujen maahanmuuttajavanhempiin. Tarkoituksena oli kutsua heidät kokoontumaan ryhmään 23.3.2011, jotta saisin kertoa kehittämisideani. Maahanmuuttajavanhemmille oli kerrottu, että osallistuminen kehittämisryhmään on vapaaehtoista. Tärkeänä pidin sen, että sain esitetty ideani kiinnostavasti ja että maahanmuuttajaperheet olivat halukkaita osallistumaan kehitykseen. Huhtikuussa 2009 oli kaksi kokoontumislaita, ensin kokoontui alakoulun opettajien kehittämisryhmä ja sen jälkeen kokoontui maahanmuuttajavanhempien kehittämisryhmä, molemmat kerrat keskustelimme aiheista joita tulee oppaaseen. Keskustelun aikana kirjoitin muistinpanot itselle ja sen jälkeen kirjoitin yhteenveto valituista aiheista (Liite 2).

Haastattelujen aikataulusta sovittiin toukokuussa 2009. Suunnitelmana oli tehdä alustava versio oppaasta marraskuuhun 2009 mennessä. Oppaan alustava versio meni koelukuun niin osallistuville alakoulun opettajille kuin

maahanmuuttajaperheille noin kuukaudeksi. Joulukuussa 2009 keräsin Pajulan koulun opettajien ja vanhempien kehittämisryhmien palautteet oppaan alustavasta versiosta. Tarkoitus oli muokata opasta vielä palautteiden jälkeen. Raportin kirjoitin oppaan tekemisen ohessa talven ja kevään 2010 aikana. Raportin ja oppaan lopullisen version sain valmiiksi talvella 2010 - 2011. Työn tekeminen eteni suunnitelman mukaan. Työn etenemisestä on koottu taulukko, joka on laitettu opinnäytetyöni liitteeksi (Liite 2).

Kuvio3. Kehittämishankkeen eteneminen.

Haastattelusta saamani tiedon dokumentoin ja sen jälkeen työstin oppaan tekstiksi. Haastattelun osallistuneille oli kerrottu etukäteen, että kirjoitan ylös kaikki ajatukset keskustelun aikana ja sen jälkeen käytän muistinpanoja oppaan pohjaksi. Valmiin tekstin annoin luettavaksi haastateltaville ja heillä oli mahdollisuus tuoda esille tekstin puutteet tai tarkentaa sen.

Kehittämishankkeen etenemiseen tarvittiin aikaresursseja. Kehittämisryhmien haastattelut oli tehty omalla vapaa-ajalla, usein kokoontumiset järjestettiin työpäivän jälkeen. Erityisesti vaikea oli löytää aikaresursseja alakoulun opettajilla. Tämän hankkeen kehittämiseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja oman kiinnostuksen kohtana. Alakoulun opettajien kehittämisryhmään

osallistuvat opettajat olivat todellisesti kiinnostuneita aiheesta ja käyttivät tähän omaa aikaa työpäivän jälkeen.

Helpommin oli järjestää haastattelut maahanmuuttajavanhemmille. He olivat kiinnostuneita hankkeesta ja osallistuivat aktiivisesti. Haastattelut järjestettiin työpäivän jälkeen. Vuorotellen järjestettiin tapaamiset eri maahanmuuttajaperheen kotona. Mentoroinnissa pyritään jakamaan ja kehittämään osaamista käytännössä opituilla asioilla. Mentorin tehtävä on mentoroitavan oppimisen, ohjaamisen ja tukemisen edistämistä. (Mäkisalo 2003, 128–129.) Mentorina kehittämishankkeessani olivat toimineet Salon AKO:n erityisopettaja ja Pajulan alakoulun luokanopettaja.

5.5 Aineiston kerääminen

Kehittämishankkeessa päädyin keräämään materiaalia avoimella haastattelulla. Avoimessa haastattelussa haastattelijat ja haastateltavat ovat kielellisessä vuorovaikutuksessa keskenään ja haastattelijat pyrkii luomaan tilanteesta mahdollisimman luontevan – ja avoimen. Avoin haastattelu muistuttaa normaalia keskustelua, jossa keskustelun etenemistä ei ole lyöty lukkoon vaan se etenee tietyn aihepiirin sisällä vapaasti ja paljolti haastateltavan ehdoilla. Haastattelussa on silti tarkoitus puhua tietyistä, haastattelijan etukäteen valmistetuista teemoista. Mutta tarkkojen kysymysten sijaan avoimessa haastattelussa edetään mahdollisimman keskustelumuoitoisesti ja luonnollisesti antaen tilaa haastateltavan kokemuksille, tuntemuksille, muistoille, mielipiteille ja perusteluille. Haastattelun kulkua ei ole suunniteltu ennalta, sillä se on avoin kaikille mahdollisuuksille. Haastattelijalla on mielessä aihepiirit ja tavoitteet joiden avulla hän tietoa hankki. Kysymykset eivät ole mietitty etukäteen vain haastateltavan annetaan puhua asiasta vapaasti. (Hirsjärvi & Hurme 2001; Eskola & Suoranta 2000, 86 - 88.)

Haastattelu antaa haastateltaville mahdollisuuden selittää asioita omin sanoin ja tuoda esille näkökulmia, jotka eivät tulisi esille esimerkiksi kyselytutkimuksen avulla. Verrattaessa kyselytutkimusta haastatteluihin, kyselylomakkeiden suurimpana heikkoutena voidaan pitää sitä, että niiden avulla harvoin

tavoitetaan vastaajan ajatusmaailman tai maailmankuvan keskeiset puolet. Kyselytutkimus on ongelmallinen maahanmuuttajien kohdalla myös siksi, että he saattavat kieliongelmiensa vuoksi jättää kokonaan vastaamatta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 37.)

Haastatteluihin osallistui kaksi ryhmää: Pajulan koulun opettajien kehittämisryhmä ja maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmä. Suuressa ryhmässä tavallisesti äänessä ovat vain muutamat harvat ihmiset ja toiset ovat hiljaa. Päätin, että ohjaan puheenvuoroja siten, että asiassa pysytään ja myös kaikkien mielipide tulee kuulluksi.

Eskolan ja Suorannan mukaan haastattelu on osa normaalia elämää, joten haastattelutilanteeseen vaikuttavat normaalit fyysiset, sosiaaliset ja kommunikaatioon liittyvät seikat. Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Yksi keskeinen maahanmuuttajien haastatteluun liittyvä kommunikaatiota haittaava tekijä on kielitaito. Haastateltavien voi olla vaikea ilmaista itseään suomenkielellä, ja siksi haastatteluissa voi jäädä joitakin olennaisia asioita sanomatta. Haastattelussa on kuitenkin sellainen hyvä puoli, että siinä on mahdollisuus huomata haastateltavan epäröinti ja tarkistaa kysymyksen avulla. Haastattelu tarjoaa myös mahdollisuuden tarkistaa, mitä haastateltava vastauksellaan tarkoittaa. Tämä mahdollisuus on erittäin tärkeä, kun kyseessä on kohderyhmä, jolla voi olla vaikeuksia suomenkielen kanssa. Erityistä huomiota on tällöin kiinnitettävä siihen että ei johdattele haastateltavaa. (Eskola & Suoranta 1998, 85.)

Haastattelut toteutettiin vuoden 2009 kesäkuun ja syyskuun välisenä aikana. Haastattelujen kesto oli noin tunti. Huhtikuussa 2009 oli sovittu oppaan aiheet ja näitä tuli yhteensä kahdeksan: tutustuminen ja ilmoittautuminen kouluun, koululaisten päivä, koulun työntekijät, vanhempien ja koulun yhteistyö, opetussuunnitelma, arviointi ja todistukset, suomalainen kulttuuri ja juhlapäivät. Pajulan koulun opettajien ja maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmien haastattelut tehtiin sovittun aikataulun mukaan (Liite 2). Kysymyksiä ei ollut mietitty etukäteen, vaan haastateltavat saivat puhua asiasta vapaasti.

Haastatteluista oli tehty muistiinpanot, jotka ovat pohjana oppaalle. Haastattelujen muistiinpanot on kerrottu luvussa 6.

6 KEHITTÄMISHANKKEEN TULOKSENA - OPAS

6.1 Kehittämishankkeen oppaan sisältö

Kehittämishankkeeni tuloksena oli syntynyt maahanmuuttajaperheiden ja alakoulun kasvatuskumppanuuden tukeva opas. Oppaan sisällön laatimiseen ja pohtimiseen olivat osallistuneet alakoulun opettajien ja maahanmuuttajavanhempien työryhmien jäsenet (luku 5). Oppaan pohjana oli alakoulun opettajien ja vanhempien haastatteluista saatu tieto heidän arkikokemuksista.

”Tervetuloa kouluun!” opas koostuu kahdeksasta eri aihekokonaisuudesta: tutustuminen ja ilmoittautuminen kouluun, koululaisten koulupäivä, koulun työntekijät, vanhempien ja koulun yhteistyö, opetussuunnitelma, arviointi ja todistukset, suomalainen kulttuuri, hyödyllisiä lähteitä ja linkkejä. Kirjoitin oppaan aihekokonaisuudet alakoulun opettajien ja maahanmuuttajavanhempien näkökulmasta, mutta huomioin myös muita perusasioita aiheeseen liittyen. Oppaan sisältö painottuu erityisesti yhteisen kasvatusvastuun toteutumiseen koulun ja kodin yhteistyössä, jonka tavoitteena on edistää lasten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa.

Pyrin pitämään oppaan kieliasultaan selkeänä ja helppolukuisena maahanmuuttajaperheitä ja mahdollista myöhempää käännöstyötä ajatellen. Olen karsinut tarpeettomat sanat ja vaikeat ilmaisut, jotta opas palvelisi kohderyhmän tarpeita koulu arjessa. Kirjoitin siis oppaan suomeksi, mutta sitä on mahdollista kääntää eri kielille tarpeen mukaan.

Vilkan ja Airaksisen (2003, 52) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä tulisi pohtia tuotteen kokoa, typografiaa ja tekstikokoa, sillä nämä vaikuttavat painotuotteen luettavuuteen. Tavoitteena oli kiinnittää huomioita siihen, minkälaisia mielikuvia oppaasta tulee kohderyhmälle mieleen. Ulkoasultaan

haluaisin tehdä oppaasta kiinnostusta herättävän ja tiiviin kokonaisuuden. Sellaisen tietopakettin, josta löytyy kaikki tarpeellinen tieto koulun aloittamiseksi Suomessa ja Salossa.

6.2 Uuteen kouluun tutustuminen ja ilmoittautuminen

Ensimmäisenä haastattelun aiheena oli: uuteen kouluun tutustuminen ja ilmoittautuminen (Liite 2). Haastattelussa tulivat esille seuraavat tärkeät asiat kuin oppivelvollisuus, huoltajan ja oppilaan vastuu, ilmoittautuminen kouluun, valmistava luokka (MAMU- luokka). Näistä asioista on tarkemmin kirjoitettu tässä luvussa.

Oppivelvollisuus

Luku uuteen kouluun tutustuminen ja ilmoittautuminen kertovat yleisestä oppivelvollisuudesta Suomessa, huoltajan ja oppilaan vastuusta. Ensimmäisessä luvussa kerrotaan, että peruskoululain Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. (Perusopetuslaki 25§.) Maahanmuuttajavanhempia haastateltaessa kävi ilmi, että oppivelvollisuus heidän kotimaassa ei aina alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta ja tämä tieto kävi niin monelle vanhemmalle yllätykselle. Maahanmuuttajavanhemmat kertoivat, että kotimaassa lapsi aloittaa koulua ensi vuonna, jos hän on syntynyt ennen 1. lokakuuta tätä vuotta milloin hän täyttää seitsemän vuotta. (Maahanmuuttajavanhempien kehittämissyöryhmän haastattelu 13.6.2009.)

Maahanmuuttajalapsen asumiskunta järjestää peruskoululain 26§ pykälän mukaan opetusta ja valvoo sen edistymistä. Lain maahanmuuttajien kotoutumisesta (493/98) mukaan lapset kuuluvat myös kotouttamistoimenpiteiden piiriin. Koulu on heidän kohdallaan yksi keskeisimmistä kotouttamistoimenpiteistä.

Huoltajan ja oppilaan vastuu

Perusopetuslain mukaan huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Koulu puolestaan tukee oppilaan kasvatusta ja vastaa opetuksesta. Yleinen kasvatusvastuu toteutuu koulun ja kodin yhteistyössä. Oppivelvollisuus tulkitaan usein koulupakoksi, vaikka siitä ei ole oppivelvollisuuden täyttämiseksi kysymys. Oppilaiden suhtautuminen kouluun ja siellä menestymiseen ymmärretään eri kulttuureissa eri tavoin. Pakolaisperheet, jotka muuttivat sodanmaasta eivät arvosta koulun tärkeyttä ja tulkitsevat oppivelvollisuutta jopa pakoksi. (Talib ym. 2004, 85.) Haastatteluun osallistuvien opettajien keskustelussa nousi esille se, että koulunkäyntiin totuttelemisen vaati aina aikaa, siksi maahanmuuttajavanhemmat tarvitsevat tietoa koulun odotuksista. (Opettajien kehittämissryhmän haastattelu 27.6.2009.) Vaikka haastattelun osallistuvat vanhemmat totesivat että heillä on myös vastuu lasten koulunkäynnistä, silti se ei ollut niin itsestään selvä asia. Siksi maahanmuuttajavanhemmat halusivat, että oppaaseen olisi laitettu huoltajan vastuun osuus. (Maahanmuuttajavanhempien kehittämissryhmän haastattelu 13.6.2009.)

Vuonna 2003 perusopetuslakiin tehdyt muutokset (2003/477) korostavat turvallisen, oppilaan terveyttä ja hyvinvointia edistävän kasvuyhteisön merkitystä. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koulu yhteisön hyvinvointia. (Launonen & Pulkkinen 2004, 59.) Opettajat korostivat haastattelussa, että koulun tehtävänä on opetus ja myös kasvatusta, vaikka ensisijainen vastuu kasvatuksesta vanhemmilla. (Opettajien kehittämissryhmän haastattelu 27.6.2009.)

Ilmoittautuminen kouluun

Tässä osassa kerrotaan mihin ja miten täytyy ilmoittautua alakouluun Salon kaupungissa. Myös mistä, miten ja keneltä voi hakea lisäinfoa Salon kaupungin alakouluista. (ks. opas: Tervetuloa kouluun! s.1-3.) Haastatteluun osallistuvien maahanmuuttajaperheiden mielestä on tärkeää antaa tietoa olemassa olevista erityisluokista ja valmistavasta luokasta (MAMU – luokka) Salossa. (Maahanmuuttajaperheiden kehittämissryhmän haastattelu 13.6.2009.)

Muitten Pohjoismaitten tapaan Suomessakin alettiin pakolaisten vastaanoton myötä antamaan vasta maahan saapuneille oppivelvollisuusikäisille pakolaisille peruskouluun valmistavaa opetusta omassa ryhmässä. Valmistavan opetuksen avulla halutaan helpottaa pakolaisoppilaan siirtymistä yleisopetukseen. (Hilasvuori & Mikkola 1994, 81.)

Maahanmuuttajien opetussuunnitelman perusteiden mukaan valmistava opetus toteuttaa osaltaan peruskoulun lakisääteistä kasvatus – ja opetustehtävää sekä peruskoulun opetussuunnitelmaa. Opetukseen tulevien oppilaiden erilaiset taustatekijät (ikä, kieli, kulttuuri jne.) otetaan opetuksen suunnitteluissa huomioon. Ryhmäkohtaisia opetustavoitteita ja sisältöjä käyttäen laaditaan oppilaskohtaisia opinto-ohjelmia, jotka sisältävät oppilaan suomi toisena kielenä opetusta ja soveltuvien osien muiden oppiaineiden opetusta. (Hilasvuori & Mikkola 1994, 82–83.)

Opettajien kehittämisryhmä piti erityisesti tärkeäksi lisätä oppaaseen maahanmuuttajavanhemmille tarkoitettu tietoa valmistavasta luokasta. Valmistavassa luokassa tärkein oppiaine on suomen kieli. Sitä harjoitellaan lähes jokaisella tunnilla ja sen ohella tutustutaan suomalaisen koulun tapoihin ja vähitellen myös suomalaiseen kulttuuriin. Valmistavassa luokassa viivytään vain noin puolesta vuodesta yhteen vuoteen, erikoistapauksissa jopa pidempään ajan. Tässä ajassa lapsen pitäisi omaksua niin hyvä suomen kielen taito, että hän pärjää yleisopetuksen luokassa. Valmistavan luokan opetuksen tarkoituksena on luoda maahanmuuttajalle turvallinen luokkaympäristö, jossa hän voi rauhassa totutella uuteen elämäntilanteeseen. Tämä turvallisuus edistää oppimista ja helpottaa maahanmuuttajaoppilaan sopeutumista suomalaiseen kouluun. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 27.6.2009.)

6.3 Koululaisten koulupäivä

Toisena haastattelun aiheena oli koululaisten koulupäivä (Liite 2). Tässä luvussa kerrotaan aiheen mukaan tärkeämmistä asioista vanhempien ja opettajien mielestä: oppilaiden kuljetus kouluun, ruokailu, pukeutuminen,

liikuntatuntien vaatetus, oppitunnit, työrauha ja järjestys, iltapäiväkerho ja kotitehtävät.

Yleistä

Luvussa kerrotaan koulupäivästä suomalaisessa koulussa. Kun maahanmuuttajalapsi tulee kouluun, on hänellä useimmiten valmiina käsitys koulun toiminnasta: siitä miten koulussa käyttäydytään, luokassa työskennellään, opettajaan ja oppilastovereihin suhtaudutaan. Mikäli lapsi ei ole ehtinyt aloittaa koulunsa kotimaassaan, on hänelle muodostunut kuva koulusta vanhempien, sisarusten ja kavereiden puheiden perusteella. Tältä pohjalta lapsi tulkitse kaiken näkemänsä ja kokemansa uudessa koulussa. (Liebkind 2001, 138.)

Keskustelimme maahanmuuttajavanhempien kanssa heidän lastensa koulun aloituksesta. Suurin osa kuvasi koulun aloituksen sujuneen hyvin, mutta osa kertoi lapsella olleen alkuvaikeuksia. Eräs vanhempi oli huomannut lapsensa arjen rytmin vaihtuneen, kun lapsi aloitti koulun. Myös sopeutuminen uuteen ympäristöön vei oman aikansa. Jollakin vanhemmilla oli myös ollut huoli siitä, saako heidän lapsensa ystäviä ja kiusataanko heitä. (Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän haastattelu 13.6.2009.)

Opettajien kehittämisryhmän kanssa haastattelussa oli todettu selkeän ja jäsennellyn päiväjärjestyksen olevan erittäin tärkeille maahanmuuttajalapsille. Selkeä uni – ja valverytmi helpottaa koulun aloittamista. Tärkeä tehtävä on opetella maahanmuuttajalapsille koulun säännöt. Erot kotimaan ja Suomen kouluopetuksen välillä voivat kuitenkin olla suuria. Siksi maahanmuuttajaoppilaat tarvitsevat tietoa koulun odotuksista, jotta he ylipäänsä voisivat hyödyntää tarjolla olevaa opetusta. Heidän kanssaan tulisi sopia selvät säännöt, joiden mukaan koulussa pelataan. Keskeisellä sijalla ovat rehellisyyden ja työrauhan vaalimisen sekä toisen kunnioittamisen periaatteet. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 27.6.2009.)

Koulunkäyntiin totutteleminen vaati aina aikaa. Vaikka maahanmuuttajalapset osaavat havainnoida ja jäljitellä esikuvia muiden lasten tavoin, on heidän vaikea

löytää nopeasti itselle sopivia käyttäytymismalleja, jotka ympäristökin hyväksyisi, siksi kerrotaan oppaassa koulun työajasta, koulun säännöistä ja järjestyksestä. Kerrotaan oppitunneista ja työrauhasta. Erittäin tärkeä kertoa välitunneilla oleskelusta ja säännöistä, jotka joskus ovat maahanmuuttajalapsille ja vanhemmille vieraita. Kaikki nämä asiat ovat työstetty ja laitettu oppaaseen. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 27.6.2009.)

Oppilaiden kuljetus

Maahanmuuttajavanhempien ja opettajien kehittämisryhmien mielestä oppaan täytyy lisätä, että joskus lapsen koulumatka kouluun on liian pitkä tai vaarallinen, silloin kunta järjestää oppilaalle kuljetuksen tai avustaa oppilaan huoltajaa koulumatka-kustannuksissa, jos 1-2 – luokan oppilaan koulumatka kunnan osoittamaan lähikouluun on vähintään kolme kilometriä. Tarkempi tieto saa Salon kaupungin nettisivuilta.

Salon kaupungin opetuslautakunta päättää liikenneväyläkohtaisesti, milloin koulumatka muodostuu oppilaalle liian vaaralliseksi. Vaaralliseksi määritellyt liikenneväylät tarkistetaan olosuhteiden muuttuessa. Muusta ratkaisuvallan käytöstä päättää opetuslautakunta, ellei opetustoimen johtosäännöstä muuta johdu. (www.salo.fi/koulukuljetus.)

Ruokailu

Suomen kouluissa tarjotaan oppilaille täysin ilmainen kouluruoka. Ruoka on terveellinen ja ravitseva ateria, johon kuuluu pääruoka eli jokin liha-, kala- tai kanaruoka ja lisukkeena on yleensä perunaa, riisiä tai muuta sellaista. Ruokajuomaksi on mahdollisuutena ottaa maitoa, vettä tai piimää. Usein tarjolla on myös paria erilaista salaattia. Lapselle tulisi tarjota vaihtelevasti monenlaisia ruoka-aineita, koska lapsen aistit ovat tarkempia kuin aikuisen. (Kylläinen ym. 1998, 123.)

Kouluissa on myös lähes aina vaihtoehtoinen ruokalaji allergikoille, sekä esim. laktoosittoman ruokavalion omaavalle oppilaalle, joten voimme olla varmoja siitä, että koulun keittäjät todella ajattelevat hyvinvointiamme.

Maahanmuuttajavanhempien mielestä tulisi kunnioittaa ja arvostaa koulujen ruokaloiden henkilökuntaa, sillä he tekevät arvokasta työtä koululaisten ruokaan eteen. (Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän haastattelu 13.6.2009.)

Opettajien kehittämisryhmä omalta osuudelta halua korostaa yleisen koulujen käytännön Suomessa, että lapset ainakin maistelevat kaikkia. Lasta tulisi tutustuttaa uuteen ruokaan tarjoamalla pieniä annoksia useita kertoja saman viikon aikana ja usein 10–15 maistamiskertaa tuottaa tuloksen. (Haglund ym. 2001, 118.) Kun maahanmuuttajalapsi aloittaa koulun, tulisi vanhempien kanssa keskustella ruokailusta ja koulun ruokailusäännöistä. Lapselle tulisi antaa aikaa totuttua suomalaisen ruokaan. Lisäksi ruokailutavat saattavat olla vieraita lapsille, kuten ruokailuvälineiden käyttö. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 27.6.2009.) Maahanmuuttajalasten omaan kulttuuriin liittyvät mahdolliset ruokavaliorajoitukset on huomioitava koulussa, esimerkiksi muslimilapsille järjestetään sianlihaton ruokavalio. (Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän haastattelu 13.6.2009.) Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän kanssa käytyjen haastattelun kautta nousi esille, että vanhemmat ovat tyytyväisiä siitä, että koulussa huomioidaan ruokaan liittyvät uskonnolliset rajoitukset.

Pukeutuminen

Oppilaita ohjataan pukeutumaan sään ja tilanteiden mukaan, esim. juhlat, retket, liikuntapäivät. Ulkona on pukeuduttava asiallisesti sään ja vuodenaikojen mukaisesti. Pukeutuminen on osa tapakasvatusta. Olisi suotavaa, että oppilailla olisi koulussa omat sisäkengät tai tossut. Opettajat korostivat, että maahanmuuttajalasten kohdalla tulee huomioida, että lasten perheet tietävät suomen ilmasto-olosuhteista. Suomen ilmasto asettaa omat vaatimukset pukeutumiselle. Maahanmuuttajaperheitä tulisikin neuvoa mahdollisimman konkreettisesti, kuinka lapsi tulisi pukea esimerkiksi talvella tai sädesäällä. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 27.6.2009.)

Maahanmuuttajavanhemmat kertoivat, että on tärkeä antaa tietoa vanhemmille miten puetaan koululaisia sään mukaan Suomessa, koska heiltä puuttuu tämä tieto. (Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän haastattelu 13.6.2009.)

Liikuntatuntien vaatetus

Haastatteluissa (13.6.2009 ja 27.6.2009) on keskusteltu niin opettajien kuin maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmien kanssa liikuntatuntien vaatetusta ja silloin oli yhteismielisesti päätetty informoida vanhempia, että liikuntatunneille pukeudutaan opettajan ohjeiden mukaan. Kylmällä ilmalla oppilailla tulee olla sään mukainen vaatetus.

Oppitunnit, työrauha ja järjestys

Tämän osuuden ovat lisänneet opettajat, että tunneilla täytyy olla aktiivinen, ei saa häiritä tuntia turhalla puheella tai muulla toiminnalla. Täytyy noudattaa opettajan ohjeita ja säilyttää luokassa työrauhaa. Oppilas palauttaa lainattu tavarat omille paikoilleen ja koulupäivän päättyessä muistaa ottaa kaikki tarvittavat kouluvälineet ja läksykirjat mukaan. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 27.6.2009.)

Iltapäiväkerho ja kotitehtävät

Luokanopettajien mielestä läksyt ovat tärkeitä, jotta lapsi oppisi tunnilla opittua taitoa. Iltapäiväkerhontoimintaa tarjoaa koulun jälkeen mahdollisuutta koululaisen tehdä läksyjä. Iltapäiväkerho on tarkoitettu 1.-2. luokkalaisille sekä erityisopetuksessa oleville peruskoululaisille. Iltapäiväkerhotoiminnasta on säädetty perusopetuslaissa. Iltapäivätoiminnassa lapset leikkivät ja harrastavat ryhmissä sisällä ja ulkona. Lapsella on mahdollisuus tehdä kotiläksyt iltapäiväkerhossa. Tämä on tärkeä maahanmuuttajalapsen kannalta erityisesti silloin kuin lasten vanhempien suomen kielen taito heikko ja vanhemmat eivät pysty läksyjen tekemisessä auttamaan lastani. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 27.6.2009.) Myös haastateltavat maahanmuuttajavanhemmat pitivät tärkeäksi iltapäiväkerhotoiminnan lasten kannalta.

6.4 Koulun työntekijät

Kolmantena haastattelujen (19.7.2009 ja 18.8.2009) aiheena olivat koulun työntekijät. (ks. Liite 2) Kolmannessa luvussa kerrotaan lyhyesti ketä kuuluu koulun henkilökuntaan ja heidän toiminnasta. Maahanmuuttajavanhempien mielestä tämä tieto on hyvin tärkeä. Vanhemmilla on puutteellinen tieto koulun henkilökunnasta ja joskus ei tietoa ollenkaan. Vanhempien tietoisuus tästä asiasta on hyvin paljon kiinni siitä mistä maasta maahanmuuttajaperhe on muuttanut. Joskus maahanmuuttajavanhemmat ovat käyneet kotimaan koulussa vuoden tai jopa ei yhtään vuotta. Molemmassa kehittämissryhmässä oli keskusteltu ketä kuuluu alakoulun työntekijöiden ryhmään. Myös mietitin miten lyhyesti kerrotaan maahanmuuttajavanhemmille alakoulun työntekijöiden toimenkuvat. Haastattelujen aikana olen tehnyt muistinpanot alakoulun työntekijöiden toimenkuvista, jotka esitän alla.

Rehtori

Yleisesti ja lyhyesti kerrotaan rehtorin toiminnasta. Rehtori ohjaa koko koulun toimintaa yhdessä opettajien ja muun kouluhenkilökunnan kanssa, hänkin tekee päätöksiä koulua ja sen toimintaa koskevissa asioissa.

Oppilashuoltoryhmä

Koulupsykologi, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori, erityisopettaja ja rehtori muodostavat oppilashuoltoryhmän. Ryhmässä käsitellään oppilaiden oppimiseen ja käyttäytymiseen liittyviä ongelmia. Ryhmä kokoontuu viikoittain ja tarvittaessa.

Luokanopettaja

Luokanopettaja vastaa oman luokkansa oppilaista ja heidän oppimisestaan kouluaikana. Hän opettaa oppilaita opetussuunnitelman mukaan.

Kun maahanmuuttajaoppilas tulee kouluun silloin luokanopettaja yksi niistä ensimmäisistä suomalaisen koulun aikuisista ketä hän tapaa. Opettajalla on tärkeä rooli maahanmuuttajaoppilaan sopeutumisessa suomalaiseen kouluun.

Silloin kun maahanmuuttaja oppilas on tulossa kouluun tulisi hänestä hankkia mahdollisimman paljon tietoa jo etukäteen. Tiedot hänen aikaisemmasta koulunkäynnistään ovat hyödyllisiä ja auttavat opettajaa orientoimaan oppilaan taustaan ja maailmaa. (Talib 2002, 120.)

Koulunkäyntiavustaja

Koulunkäyntiavustaja toimii luokanopettajan apuna. Hän auttaa niitä oppilaita, jotka tarvitsevat tukea opiskelussa, usein he ovat maahanmuuttajaoppilaat. Joskus koulu voi saada erikielisiä koulunkäyntiavustajia, joista on suuri apu oppilaille, opettajille ja vanhimillekin jopa tulkkausissa.

Erytisopettaja

Erytisopettaja antaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetusta. Erytisopetuksen syyt voivat olla moninaisia liittyen oppilaan yksilöllisiin ominaisuuksiin. Esimerkiksi maahanmuuttajaoppilaan matematiikan oppiminen on hidasta heikon suomen kielen takia.

Oma äidinkielen opettaja

Oma äidinkielen opettajan tehtävä on saada oppilas kiinnostumaan omasta kielestään ja arvostamaan omaa kulttuuriaan.

Suomi toisena kielenä opettaja

suomi toisena kielenä (S2) – opettajat opettavat suomea kaikille suomea toisena kielenä opiskeleville oppilaille. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärä suomi toisena kielenä on tarkoitettu oppilaille, joiden äidinkieli ei ole suomi.

Koulupsykologi

Koulupsykologi tukee oppilaita, heidän perheitään ja opettajia koulunkäyntiin ja oppilaan kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa. Hän selvittelee ja tutkii yhteistyössä vanhempien ja opettajien kanssa oppilaan koulunkäyntiin ja muihin

arkielämän tilanteisiin liittyviä pulmia, kartoittaa tuen ja hoidon tarvetta ja antaa lyhytaikaista keskusteluapua.

Koulukuraattori

Koulukuraattori on koulun sosiaalityöntekijä, jonka tehtävänä on tukea ja auttaa oppilasta hänen koulunkäynnissään ja sosiaalisessa kasvussaan. Toiminta on etupäässä sosiaalisten häiriöiden ja sosiaalisia ongelmia koulussa aiheuttavien tekijöiden ehkäisemistä, korjaamista ja poistamista. Keskeistä tässä on yhteistyö oppilaiden, heidän perheittensä, opettajien ja kouluterveydenhuollon kanssa. Tarvittaessa koulukuraattori ohjaa oppilaita ja heidän vanhempiaan käyttämään koulun ulkopuolisia palveluja ja toimi yhteistyössä eri palvelupisteiden kanssa.

Koulukuraattorin luo oppilas voi hakeutua joko itse omasta aloitteestaan tai vanhempiensa, opettajan tai terveydenhoitajan aloitteesta. Koulukuraattorin työn tärkeimpänä tavoitteena onkin oppilaan sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin sekä koulussa viihtymisen edistämistä.

Koulun terveydenhoitaja

Terveydenhoitajat tekevät pääasiassa terveystarkastuksia ja antavat apua äkillisissä sairastumisissa ja tapaturmissa. Lasta ei tule kuitenkaan lähettää sairaana kouluun.

Koululääkäri tekee tarkastuksen oppilaille ensimmäisellä, tarvittaessa viidennellä ja kahdeksannella luokalla. Terveydenhoitaja tapaa ensimmäisen luokan oppilaat kesällä ennen kouluun tuloa, kolmannella, viidennellä, seitsemännellä ja kahdeksannella luokalla sekä kontrollikäynneillä tarvittaessa.

Hammaslääkäri

Koululaiset kutsutaan suun terveystarkastuksiin kotiin lähetettävällä kutsukirjeellä. Näin turvataan se, että vanhemmat saavat tiedon asiasta. Kirjeessä on ilmoitettu tarkastuksen ajankohta ja hammashoitola. Vanhempien

on tärkeää osallistua tarkastuskäynnille, jotta tieto koululaisen suun terveydentilasta ja suun kotihoidon tavoitteista välittyy kotiin saakka.

Koulun keittiöhenkilökunta ja laitoshuoltajat

Keittiöhenkilökunta huolehtii siitä, että oppilaat saavat päivittäin terveellistä ja ravitsevaa kouluruokaa. He muistuttavat, että kaikkia ruokia maistetaan ja siivotaan jälkeensä. Laitoshuoltajat pitävät koulutilat siistinä. He myös opastavat oppilaat roskien oikeaan lajitteluun.

6.5 Vanhempien ja koulun yhteistyö

Neljäntenä haastattelun aiheena oli vanhempien ja koulun yhteistyö (ks. Liite 2). Niin maahanmuuttajavanhemmat kuin opettajat pitivät tämän luvun tärkeimmäksi koko työssä. Kodin ja koulun yhteistyön haasteena on löytää yhteistyölle vahva myönteinen perusvire ja sellaiset toimintatavat, jotka motivoivat toimimaan yhdessä koko perusopetuksen ajan. Yhteistyöllä on periaatteessa selvä päämäärä, lapsen oppimisen ja kasvun tukeminen. Kodin ja koulun yhteistyön toinen tarkoitus on sosiaalisen verkoston, luottamuksen ja yhteisöllisen tuen synnyttäminen. (Maahanmuuttajaperheiden kehittämissryhmän haastattelu 19.7.2009. Opettajien kehittämissryhmän haastattelu 18.8.2009.)

Opettajien mielestä yhteistyö maahanmuuttajavanhempien kanssa vaatii henkilökunnalta erityistaitoja ja valmiuksia ennakkoluulotonta asennetta, kärsivällisyyttä ja kulttuurien tuntemusta. Opettajien ja maahanmuuttajavanhempien mielestä yhteistyö vastuu on tasapuolisesti molemmilla. Opetussuunnitelman mukaan opettajilta edellytetään aktiivisuutta kodin ja koulun yhteistyön toteuttamisessa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 20.)

Kodin ja koulun yhteistyö voidaan nähdä kasvatuskumppanuutena, jossa tuetaan oppilaan ikä – ja kehitysvaiheen ajankohtaista kasvuprosessia. (Launonen 2004, 102.)

Haastateltaessa maahanmuuttajavanhempia on selvinnyt, että maahanmuuttajilla on myös omat ennakkoluulonsa ja mielikuvansa muun muassa suomalaisesta koulusta ja sen toiminnasta. Vanhempien tapaamiset ja vanhempainillat ovat erittäin tärkeitä virheellisten mielikuvien selvittämiseksi ja yhteisen luottamuksen rakentamiseksi. (Opettajien kehittämissryhmän haastattelu 18.8.2009.)

Maahanmuuttajavanhemmat tarvitsevat tietoa koulusta ja opettajan toimintatavoista sekä siitä, mitä lasten odotetaan oppivan ja miten vanhemmat voivat tukea lastaan oppimisessa. Vanhempien arvostus koulua kohtaan lisää oppilaiden oppimismotivaatiota ja helpottaa koulusopeutumista, joten yhteistyön lisääminen on kaikkien kannalta mielekästä. Koulussa tulee ottaa huomioon kulttuurien ominaispiirteet. Kasvatus on kumppanuutta, jossa monikulttuuristen vanhempien kanssa käydään tasavertaista keskustelua lapsen koulunkäynnistä. (Talib 2002, 126.)

Kasvatuskumppanuuden periaatteet lähtevät liikkeelle kuulumisen periaatteesta. Kuuntelu on monimutkainen prosessi, jonka pyrkimyksenä on vanhempien ja koulun henkilökunnan kokemusten yhdistäminen lapsen tarpeita vastaaviksi. Vuoropuhelussa kuuntelu ja toisen kuunteleminen ovat keskeisessä asemassa. Kuunteleminen vaatii eläytymistä ja aktiivista kuuntelemista. Jos kuuntelija ei kykene luomaan turvallista ja myönteistä ilmapiiriä, kuunteleminen ei onnistu. Kuunteleminen on vaikeaa ja vaatii toisen tunteiden huomioimista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.) Maahanmuuttajavanhempien ja henkilökunnan keskustelua voi kuitenkin estää kielimuuri, silloin on tilattava tulkki. (Opettajien kehittämissryhmän haastattelu 18.8.2009.)

Niin opettajat kuin myös maahanmuuttajavanhemmat olivat sitä mieltä, että avain oikealle kumppanuussuhteelle perustuu tunteiden molemminpuoliseen arvostukseen ja erilaisuuden kunnioittamiseen. Kunnioitus on ennen kaikkea asenne, joka ilmaisee toisen ihmisen arvostamista. Avoimuus ja myönteisyys auttavat ihmistä ymmärtämään, että häntä kunnioitetaan ja arvostetaan.

Kunnioittavan suhteen luominen on haaste erilaisuuden kohtaamisessa: erilaisen perheen, erilaisen perhekulttuurin, erilaisten arvojen jne. Ihmisen on helpompi hyväksyä toimintatavat, jotka ovat lähellä hänen omiaan ja toisaalta vierastaa helpommin sitä, mikä tuntuu kaukaiselta tai muuten sopimattomalta. Näin usein opettajalla on vaikea hyväksyä maahanmuuttajaperheen vierasta kulttuuria ja ehkä myös outoa käytöstapaa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 35)

Luottamuksen syntyminen vaati riittävästi aikaa ja yhteisiä kohtaamisia, jotta kumppanin tapa toimia tulee tutuksi ja hänen opitaan luottamaan. Maahanmuuttajataustaisten vanhempien omat kokemukset ja kotoutumisen ongelmat voivat estää luottamuksen syntymistä. Haastateltavat vanhemmat olivat sitä mieltä, että luottamus rakentuu ajan kanssa, eivätkä pulmalliset tilanteet yleensä ratkea nopeasti. (Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän haastattelu 18.8.2009.)

Dialogin avain on kuulemisessa. Vain kuuleva suhde voi synnyttää aitoa vuoropuhelua, missä on tilaa kaikkien osapuolten tulla näkyviksi omine ajatuksineen. Dialogi toteutuu tasa-arvoisessa puheessa, jossa toisen tietämys ei ole merkityksellisempää ja arvokkaampaa kuin toisen osapuolen. Dialogisuus on keskustelua, jossa on ydin ja jossa ei valita puolta. Dialogi määritellään taidoksi ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Yhdessä ajattelun taito merkitsee, että yksilön ottama kanta asioihin ei ole lopullinen, vaan askel loppu tulosta. Dialogissa luodaan yhteistä ymmärrystä ja sovitellaan yhteen erilaisia tulkintoja todellisuudesta. Dialogisessa kasvatusilmapiirissä on tärkeää luoda työntekijöiden ja vanhempien välille hyvä keskusteluilmapiiri. (Isaacs 2001, 39–40.) Opettajan ja vanhemman dialogi synnyttää kahdenkeskisen yhteisöllisyyden kokemuksen ja tunneliittymisen lapsen asiaan.

Yhteydenpito kodin ja koulun välillä voi tapahtua monella eri tavalla. Keskusteltiin paljon tiedotuskanavista (esim. reissuvihko, viikko- tai kuukausitiedotteet, puhelut, tekstiviestit tai sähköposti) ja – muodoista. Haastattelujen pohdinnasta olen tehnyt tiivistelmät, jotka ovat luettavissa alla.

Reissuvihko

Reissuvihko on yksi kodin ja koulun yhteistyön keino. Opettaja kirjoittaa sinne asioita, jotka tarkoitettu vanhempien luettavaksi. Maahanmuuttajavanhempien haastattelussa 19.7.2009 kävi ilmi, että joskus vanhemmilla saattaa tulla ongelmia koulun viestien ymmärryksessä puutteellisen suomen kielen takia. Mutta kuitenkin niin huoltajien kuin opettajien mielestä tärkeä ja toimiva tiedonvälitystapa olisi perinteinen repussa kulkeva reissuvihko.

Vanhempainillat ja vanhempainvartit

Koulussa järjestetään lukuvuoden alussa yhteinen vanhempainilta, jonka jälkeen opettajat tapaavat vanhemmat vielä luokissa tiedottaen vuoden koulutyön tavoitteista ja muista ajankohtaisista asioista. Vanhempainillan jälkeen olisi kaikilla vanhemmilla mahdollisuus päästää kasvatustapahtuvan keskusteluun. Opettajien mielestä maahanmuuttajavanhemmat pitäisi hyödyntää nämä henkilökohtaiset keskustelut, käytettäessä tarpeen mukaan tulkkia. (Opettajien kehittämissryhmän haastattelu 18.8.2009.)

Opettajat tapaavat vanhempia myös vanhempainvarteissa joko syys- tai kevätlukukaudella. Opettajat ilmoittavat vanhempainvarteista luokkakohteisesti. Silloin kuin maahanmuuttajavanhempien suomen kielen taito on heikko, voidaan tilata tulkin keskustelua varten. (Opettajien kehittämissryhmän haastattelu 18.8.2009.)

Kodin ja koulun yhteistyön odotuksiin vaikuttavat sekä opettajan että vanhemman käsitykset koulusta, koulunkäynnistä ja opiskelun merkityksestä. Tärkeä on se, että kaikki yhteistyömuodot tapahtuvat avoimessa vuoropuhelussa. Kasvatuskumppanuudessa kaikki osapuolet vaikuttavat toisiinsa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 35.) Maahanmuuttajavanhempien mielestä on pidetty tärkeäksi dialoginen yhteistyö. Dialogisen keskusteluun mahtuu myös eri mieltä oleminen, suorapuheisuus ja rehellisyys, koska sitä tukee kuulemisen ja kunnioituksen kokemus. Dialogisessa keskustelussa luodaan yhteistä ymmärrystä ja sovitellaan yhteen erilaisia näkökantoja todellisuudesta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 38.)

Poissaolot

Miten ja mihin on ilmoitettava oppilaan poissaolot on tärkeä tieto maahanmuuttajavanhemmille. Niin kuin ennen jo selvisi, että maahanmuuttajan lähtömaan kulttuuri ja koulunkäyntikokemukset kotimaastaan vaikuttavat paljon. Oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautta. (Perusopetuslaki 35§.)

Oppilaan ennakolta tiedettävään poissaoloon koulusta tulee pyytää lupa. Luvan enintään kolmen päivän poissaoloon myöntää oppilaan oma luokanopettaja ja pidempiin poissaoloihin rehtori. Ylimäärästä koulun työajalle sattuva yli kolme päivää kestävä loma on anottava kirjallisesti erillisellä anomuksella, joita saa luokanopettajalta. Jos oppilas sairastuu huoltaja ilmoittaa kouluun oppilaan poissaolosta ensimmäisen poissaolopäivän aamupäivän aikana. Oppilas huolehtii sairauden aikana mahdollisuuksien mukaan koulutehtävistään. (Opettajien kehittämissyöryhmän haastattelu 18.8.2009.)

6.6 Opetussuunnitelma

Viidentenä haastattelun aiheena oli opetussuunnitelma (ks. Liite 2). Haastatteluun osallistuvat opettajat pitivät hyvin tärkeäksi antaa tiedon maahanmuuttajavanhemmille opetussuunnitelman perusteista ja tavoitteista. Perusopetus on opetussuunnitelmallisesti yhtenäinen kokonaisuus. Opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt määritellään opetussuunnitelman perusteissa oppiaineittain tai aineryhmittäin tuntijaon (A 1435/20.12.2001, 6 §) mukaisten nivelkohtien välisille osioille.

Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Monikulttuurisuus kouluissa otetaan parhaiten huomioon opetussuunnitelmia laadittaessa. Yleisopetusluokalle sijoitettu maahanmuuttajaoppilas noudattaa soveltuvin osin luokka – asteensa opetussuunnitelmaa. Erityisjärjestelyjä saattavat aiheuttaa uskonnon ja toisen kotimaisen kielen. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Suomi toisena kielenä – opetus

Suomi toisena kielenä – opetusta annetaan kaikille maahanmuuttajataustaisille lapsille. Perheen statuksella ei ole merkitystä. S2-opetusta järjestetään kaikille niille lapsille joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai perheessä on käytössä suomen kielen lisäksi jokin toinen kieli. Suomen kielen osaaminen auttaa lasten pärjäämistä koulussa ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. (Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2010.)

Opettajien haastatteluryhmässä pohdimme miten lyhyesti voimme kertoa maahanmuuttajavanhemmille Suomi toisena kielenä opetuksesta. Suomi toisena kielenä opetuksen tavoitteena on, että oppilas saavuttaa sellaiset suomen kielen perustaidot, että hän pystyy toimimaan ja opiskelemaan suomalaisessa kieliyhteisössä. Oppilaalle laadittava oppimissuunnitelma tukee tavoitteiden saavuttamista. Opetussuunnitelma lähtee siitä, että oppilas on saanut perusopetukseen valmistavaa opetusta tai hänellä on sitä vastaavat kielelliset valmiudet. Oppilas oppii suomea kaikissa oppiaineissa, ja opetus edellyttää yhteissuunnittelua ja yhteistyötä opettajien kesken. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 14.9.2009.)

Maahanmuuttajavanhemmat pitivät hyvin tärkeäksi tieto S2-opetuksesta, koska suomen kielen osaaminen on pohja koko opiskelulle koulussa. Huoltajat pitivät hyvin tärkeäksi, että jokaiselle maahanmuuttajalapselle laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma. (Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän haastattelu 5.9.2009.)

Uskonto

Suomen lain mukaan oppilailla on oikeus oman uskonnon tai elämänkatsomustiedon opetukseen koulussa, jos tietyt reunaehdot oppilaiden lukumääristä täyttyvät. Opetushallitus jakaa siis uskonnon opetussuunnitelmien perusteet kahteen osaan, jossa ovat yhtäällä luterilainen ja ortodoksinen uskonto ja toisaalla pieniryhmäläiset uskonnot, joihin kuuluvat kaikki muut kuin

edellä mainitut uskonnot. Uskonnonopetusta koskevan lainsäädännön mukaan kunnan viranomaisilla on myös velvollisuus huolehtia uskonnonopetuksen tarjoamisesta vähintään kolmelle luterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuuluvalle oppilaalle, jotka eivät osallistu enemmistön uskonnonopetukseen. (Perusopetuslaki 13§.)

Uusi uskonnonvapauslaki sallii yhtäaikaisen kuulumisen useampaan uskonnolliseen yhdyskuntaan. Jos oppilas on usean uskonnollisen yhdyskunnan jäsen, hänen vanhempansa päättävät siitä millaista uskonnonopetusta hän koulussa saa. (Uskonnonvapauslaki 1.8.2003.)

Uskonnonopetuksen lisäksi kunnalla on velvollisuus järjestää elämän katsomustiedon opetusta niille oppilaille, jotka eivät kuulu mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan eivätkä myöskään osallistuu luterilaiseen uskonnonopetukseen. (Perusopetuslaki 13§.)

Haastattelussa opettajat kertoivat, että vanhemmat päättävät omien lasten uskonnon opetuksesta. Myös maahanmuuttajavanhemmat pitivät tärkeäksi mahdollisuus vaikuttaa tähän asiaan, koska uskonto on osa heidän kulttuuri-identiteettinsä. (Opettajien kehittämissryhmän haastattelu 14.9.2009.)

Tukiopetus

Tukiopetusta maahanmuuttajaoppilas tarvitsee usein oppiaineissa, joissa on paljon vierasta käsitteistöä, kuten historiassa ja ympäristö- ja luonnontiedossa. Myös matematiikan sanallisissa tehtävissä oppilas voi tarvita tukea. Opettajat pitivät tarpeelliseksi antaa tukiopetusta maahanmuuttajalapsille. Opettajien mielestä ongelmana on ajan puute. (Opettajien kehittämissryhmän haastattelu 14.9.2009.) Maahanmuuttajavanhemmat toivovat, että lapset saavat koulusta tukiopetusta, koska he itse eivät pysty auttamaan lapsia. (Maahanmuuttajaperheiden kehittämissryhmän haastattelu 5.9.2009.)

Erityisopetus

Opettajat pitivät tärkeäksi informoida maahanmuuttajavanhempia erityisopetuksesta. Erityisopetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt pohjautuvat

peruskoulun yleisopetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan sen hetkinen lähtötaso, oppilaan erityinen tuen tarve sekä yksilölliset oppimisedellytykset. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 14.9.2009.)

Lukemisen ja kirjoittamisen erityisopetusta (= tukiopetus) sekä matematiikan, vieraiden kielten ja muiden aineiden erityisopetusta annetaan niille oppilaille, joilla on vaikeuksia saavuttaa ko. aineiden perustavoitteita. Lisäksi erityisopetuksen piiriin kuuluu maahanmuuttajaoppilaiden koulunkäynnin tukeminen. Maahanmuuttajaoppilaat saavat tarvittaessa erityistä tukea suomen kielen, matematiikan, eri kielten ja reaaliaineiden opiskelussa. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 14.9.2009.)

Opintoretki

Opettajat järjestävät useimmat opintokäynnit eli opintoretket. Tavallisesti ne liittyvät kiinteästi jonkin tietyn oppiaineen opetukseen. On mahdollista ja toivottavaakin, että vanhemmat (myös maahanmuuttajavanhemmat) ehdottavat kiinnostavia käyntikohteita, joihin pääsemisessä he voivat olla avuksi. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 14.9.2009.) Maahanmuuttajavanhemmat toivoivat saavansa tietoa koulussa järjestettävistä retkistä ja tapahtumista etukäteen. (Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän haastattelu 5.9.2009.)

Leirikoulu

Opettajien kehittämisryhmän haastattelussa on keskusteltu sitä, että maahanmuuttajavanhemmilla puuttuu info leirikoulusta. Leirikoulu on 2-5 koulupäivän mittainen oppimistapahtuma, joka on tuntuva poikkeama vahvistetusta työsuunnitelmasta. Leirikoululle on saatava johtokunnan lupa. Sen edellytyksenä on mielekkään ohjelman lisäksi yksityiskohtainen toimintasuunnitelma. Leirikoulun järjestäminen vaatii pitkäjänteistä suunnittelua. Rahoituksen hankkiminen on täysin vanhempien vastuulla. Jos leirikoulu päätetään järjestää, jokaisen vanhempainryhmän keskeinen on tehtävä osaltaan huolehtia leirikoulun suunnittelusta yhdessä opettajan kanssa,

varainkeruusta ja tiedottamisesta. Opettajat tulisivat kertomaan maahanmuuttajavanhemmille leirikoulun tarkoituksesta. Useilla maahanmuuttajavanhemmilla ei ole tietoa sitä, mikä on leirikoulu. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 14.9.2009.)

6.7 Arviointi ja todistukset

Kuudentena haastattelun aiheena oli arviointi ja todistukset. (ks. Liite 2.) Tässä luvussa kerrotaan oppilaan arvioinnista ja todistuksista. Haastatteluun osallistuvien maahanmuuttajavanhempien mielestä täytyy ehdottomasti laittaa tieto suomalaisen koulun oppilaan arvioinnista ja todistuksista. Usein maahanmuuttajavanhemmilla erilainen näkemys siitä millainen pitäisi olla oppilaan arviointi. (Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän haastattelu 5.9.2009.)

Opintojen aikaisen arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa sekä kuvata, miten hyvin oppilas on saavuttanut kasvulle ja oppimiselle asetetut tavoitteet. Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta muodostamaan realistinen kuva oppimisestaan ja kehittymisestään ja siten tukea myös oppilaan persoonallisuuden kasvua. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 14.9.2009.)

Oppilaan arviointi

Oppilaan arviointi muodostaa kokonaisuuden, jossa on tärkeää opettajan antama jatkuva palaute. Oppilaan edistymistä, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta. Numeroarvostelua käytettäessä hyvän osaamisen kuvaus määrittelee tason arvosanalle (8). Luokilla 1-3 annetaan sanallinen arviointi ja luokilla 4-9 numeroarviointi. Numeroarviointia voidaan päättöarviointia lukuun ottamatta täydentää sanallisella arvioinnilla (ks. opas: Tervetuloa kouluun!).

Todistukset

Oppilaan todistukset ovat julkisia asiakirjoja. Perusopetuksen aikana käytettävät todistukset ovat:

- lukuvuositodistus
- välitodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä. Lukuvuoden aikana annetaan lisäksi välitodistus (ks. opas: Tervetuloa kouluun!).

6.8 Suomalainen kulttuuri

Viimeisenä haastattelun aiheena oli suomalainen kulttuuri (ks. Liite 2). Luvussa kerrotaan suomalaisesta kulttuurista: käytöstavoista, tervehtimisestä, kännykkäkulttuurista, suomen juhlista ja juhlapäivistä. Niin opettajat kuin maahanmuuttajavanhemmat osallistuivat yhtäläisesti tämän luvun tekemiseen. Molempien ryhmien mielestä suomalaisen kulttuurin tieto on tärkeä erityisesti alkuvaiheessa uusille maahanmuuttajille.

Suomeen tullessaan maahanmuuttaja joutuu automaattisesti kasvokkain uuden kulttuurin kanssa. Vähemmistöpolitiikan mukaisesti maahanmuuttajan tulisi voida säilyttää oma kulttuurinsa elinvoimaisena valtakulttuurin rinnalla, mutta käytännössä periaate ei aina toteudu. Perustellulta tuntuu myös se, että maahanmuuttajan pitäisi oppia tuntemaan suomalainen kulttuuri ja yleensä myös kieli, jotta hän voisi toimia suomalaisessa yhteiskunnassa ja tulla sen jäseneksi. Mutta miten maahanmuuttaja integroituu uuteen kulttuuriin? Suomalainen kulttuuri perustuu traditioille ja historialle. Pirjo Mikkola (2001) toteaa, että kielen omaksuminen on tärkeä väline suomalaisen kulttuurin oppimisessa. Itse uskon myös, että maahanmuuttajan on tärkeä tuntea suomalainen kulttuuri ja peilata sitä omaan kulttuuriinsa sekä muodostaa siten omaa näkemystään itsestään, identiteetistään ja ympäristöstään. (Mikkola 2001.)

Kulttuuri on monimerkityksinen asia. Se on kokonaisuus, joka koostuu jonkin yhteisön henkisestä ja fyysisestä toiminnasta ja niiden tuloksista. Kulttuuria ovat

esimerkiksi uskomukset, arvot, asenteet ja odotukset sekä elämän tavalliset asiat kuten tervehtiminen, syöminen, tunteiden osoittaminen, etäisyys jne. Mitä kauemmin maahanmuuttajaperheet ovat asuneet Suomessa sitä paremmin he tuntevat suomen kulttuuria. Suomalaisen kulttuuriin maahanmuuttajat tutustuvat tapojen, juhlien, erilaisten käsityksien ja vuorovaikutuksen kautta. Suomalainen kulttuuri lisäksi muuttuu koko ajan ja suomalaisten keskuudessa on paljon erilaisia käsityksiä ja tapoja. (Opettajien kehittämisryhmän haastattelu 14.9.2009.)

7 KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI

7.1 Kehittämishankkeen prosessin arviointi

Pidin kehittämissankkeen tavoitteen mielessäni koko prosessin ajan. Keskeiset aihealueet eli maahanmuuttajaperheet ja alakoulu toimivat työni runkona rajaten kehittämissankkeen tietoperusta tavoitteen kannalta oleellisimpiin asioihin. Kehittämissankkeen tavoitteena on tukea maahanmuuttajavanhempien ja alakoulun kasvatuskumppanuutta poimimalla tarpeellinen tieto suomalaisesta koulusta oppaaksi. Kehittämissankkeen toteuttamista auttoi maahanmuuttajien ja opettajien kehittämissankkeiden hyvä yhteistyö.

Oppaan aineiston kerääminen toteutin haastatteluilla. Kehittämissankkeessa päädyin keräämään materiaalia avoimella haastattelulla, sillä se on haastattelutyypeistä vapaamuotoisin. Avoin haastattelu on keskustelunomainen tilanne, jossa on tietty aihe ja tähän on hyvin tärkeä kehittämissankkeiden yhteistyön onnistumisen kannalta. Haastatteluaiheet olivat pohdittu ja hyväksytyt molempien kehittämissankkeiden kanssa etukäteen. Toinen avoimen haastattelun hyvä puoli on siinä käytettävät avoimet kysymykset, jolloin haastattelijalla on mahdollisuus kysyä uusia kysymyksiä haastateltavan vastausten perusteella.

Opettajien kehittämissankkeiden kanssa suunnittelimme etukäteen haastatteluaiheet, jonka jälkeen esitimme maahanmuuttajaperheiden

kehittämisyhmälle. Maahanmuuttajaperheiden kehittämisyhmän kanssa keskustelimme oppaan aiheista, otimme huomioon heidän kommentit. Maahanmuuttajavanhempien kansaa haastattelut onnistuivat hyvin, koska tapaamiset olivat tavallisesti iltapäivällä ja maahanmuuttajavanhempien kotona. Alussa maahanmuuttajavanhemmat olivat varovaisia, hiljaisia, eivät puhuneet paljon. Mutta sen jälkeen kuin haastatteluaiheet alkoivat kiinnosta maahanmuuttajavanhempia ja he tutustuvat toisiin, maahanmuuttajaperheiden kehittämisyhmästä tuli tehokas.

Maahanmuuttajavanhemmat vaikuttivat olevan tyytyväisiä siihen, että saivat osallistua oppaan tekemiseen. Heille oli tärkeää, että he saivat sanoa ääneen heille tärkeät asiat ja kokemukset suomalaisesta koulusta. Kyseiset asiat on huomioitu oppaassa. Haastatteluun oli valittu maahanmuuttajaperheet, jotka ovat asuneet Suomessa jo pitkän aikaan, sillä heillä on kokemus suomalaisesta koulusta ja suomen kieli hyvä. Myös opettajien kehittämisyhmä oli osallistumalla haastatteluihin antanut paljon tarpeellista tietoa koulun kannalta. Pidän tärkeänä, että kaikki osallistujat saivat kertoa mielipiteet oppaan aiheista. Tavallisesti meidän haastattelut olivat sujuvasti menneet dialogiksi. Dialogi on taito ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Dialogin lähtökohta on kuuleminen, siltä aloitin omat haastattelut ja onnistuin mennä yli tasa- arvoiseksi keskusteluksi, eli dialogiksi.

Kehittämishankkeen luku 6 vaikuttaa opasmaiselta, mutta sehän oli tarkoitus saada niin sanotusti oppaan pohjaksi. Luvussa 3 ja 4 on kehittämishankkeen teoriaperusta. Oppaassa samat asiat käydään läpi opastavasti, käytännöllisesti ja arkiläheisesti kun taas opinnäytetyössä oppaan sisältämät asiat on esitetty ja perusteltu teorialähtöisesti ja kerättyyn teema-haastatteluissa tiedon mukaan. Tavallaan ei ole keksitty mitään uutta, mutta tämä opas on keksitty juuri Salon kaupungin alakouluille ja juuri Salon kaupungin maahanmuuttajaperheet ja alakoulun opettajat olivat oppaan kehittämisessä mukana. Mielestäni kahden kehittämisyhmän näkökulmat monipuolistivat oppaan sisältöä ja toivat sen lähemmäs arkielämää.

Kehittämishankkeeni tein työn ohella. Omalla kohdalla koin raskaimmaksi asiaksi ajanpuutteen. Kaikki kehittämistyöt tarvitsevat vapaata aikaa ja innostusta. Innostusta opettajilta riitti, mutta aikaa oli vähän. Oppaan toteutuksen kannalta haastavana oli ollut saada opettajat haastatteluun heidän kiireellisyyden takia. Vaikka opetus tapahtuu varsinaisten oppituntien aikana, silti tuntivalmistelut ja erilliset muut työtehtävät veivät loput opettajien työajasta. Hyvin vaikea oli sopia haastatteluajat opettajien kanssa etukäteen. Pari kertaa olemme opettajien kanssa sopineet uuden ajan. Tapasin opettajien kanssa heille sopivan aikataulun mukaan. Haastatteluun osallistuivat kaikki kehittämissryhmän opettajat.

Maahanmuuttajavanhempien kanssa tavattiin työpäivän jälkeen tai viikonloppuna. Maahanmuuttajavanhemmat halusivat mieluummin kokoontua viikonloppuna, sillä he olivat levänneet ja ei ollut kiire. Kokoontuminen viikonloppuna maahanmuuttajaperheiden luona oli rennompaa ja kodikkaampaa, josta erityisesti pitivät maahanmuuttajavanhemmat. Opettajat eivät halunneet järjestää tapaamisia viikonloppuisin.

Olen kiitollinen, että haastattelujen jälkeen molemmat kehittämissryhmät jaksoivat lukea alustavan version oppaasta ja antoivat palautteet. Näillä kommentteilla olen muokannut lopullisen version oppaasta.

7.2 Kehittämishankkeen tuloksen arviointi

Huomioon ottaen käytettävissä olevan aikaresurssin, sain oppaaseen yhteisesti suunnitellun sisällön. Mielestäni oppaan sisältämät osiot on esitetty tiivistä ja ytimekkäästi. Oppaani tarkoituksena auttaa maahanmuuttajavanhempia hahmottamaan suomalaisen koulun toiminnan. Sillä tavalla oppaan kautta tuetaan maahanmuuttajavanhempien ja opettajien kasvatuskumppanuutta. Oppaani toteuttamisen ajalla yhteistyö niin opettajien kuin maahanmuuttajavanhempien kanssa onnistui hyvin.

Oppaassa kiinnitin erityistä huomiota oppaan sanamuotoihin ja tarpeeksi ytimekkäisiin ilmaisuihin, jotta opas olisi helpommin luettavissa. Pyrin täyttämään oppaalle asettamani tavoitteet ja takaamaan käyttömahdollisuudet, joka tarkoitti käytännössä oppaan tiivistämistä työstämisprosessin aikana. Karsin liian monimutkaiset ja tarpeettomat ilmaukset ja sanat. Huomioin että oppaani lukijat ovat maahanmuuttajavanhempia, joiden suomen kielen ymmärrys ainakin alkuvaiheessa on heikko. Oppaaseen on valittu maahanmuuttajaperheiden ja opettajien kehittämisryhmän haastatteluista saatu oleelliset tiedot. Vaikka opasta ei ole ehditty kokeilemaan käytännössä, minä luulen ja toivon, että oppaasta tulee olemaan hyötyä koulun henkilöstön ja maahanmuuttajavanhempien yhteisenä vuorovaikutusvälineenä. Toisaalta oppaasta voisi olla hyötyä tutustuttaessa suomalaiseen kouluun.

Käytännössä haasteena saattaa olla se, kuinka koulut ja niiden työntekijät tulevat hyödyntämään opasta ja kuinka he ”markkinoivat” sitä maahanmuuttajaperheille. Olen sopinut Salon sosiaalitoimiston kanssa, että syksyllä 2011 sieltä mahdollisesti jaetaan oppaita maahanmuuttajavanhemmille jo heti ensimmäisellä käynnillä. Tutustuttua oppaaseeni olisi ehkä helpompi lähestyä suomalaista koulua. Opas tulisi käyttöön vihkomuotoisena, sillä se on tuttu ja helppokäyttöinen muoto niin maahanmuuttajavanhemmille kuin opettajille. Opasta ei ole ehditty kokeilemaan käytännössä, siksi ei ole saatu kerättyä palautteita siitä, kuinka opas palvelee kohderyhmiä, eli maahanmuuttajaperheitä ja Salon kaupungin alakouluja.

7.3 Oppaan soveltamis- ja jatkokehittämismahdollisuudet

Toivon, että opasta voi mahdollisimman monipuolisesti muokata eri käyttötarkoituksiin. Aluksi tarkoituksena oli tehdä oppaasta vain maahanmuuttajaperheille suunnattu paperiversio. Opinnäytetyöprosessin aikana alkoi kuitenkin vähitellen muodostua ajatus oppaan monipuolisemmasta käytöstä. Oppaan sisältöä voi päivittää ja muokata käyttäjän tarpeiden mukaan. Koska eri koulujen käytännöt eroavat toisistaan, voi jokainen koulu muokata oppaan eri kielille sen mukaan, mistä maista koulun maahanmuuttajaperheet

ovat kotoisin. Samalla tavalla sosiaalitoimistosta jaettavat oppaat voivat olla eri kielilisiä.

Opettajien näkökulmasta opasta voi käyttää työ- ja vuorovaikutusvälineenä asiakastilanteissa, esimerkiksi vanhempainvartin keskustelussa. Kun maahanmuuttajavanhemmat tulevat tutustumaan kouluun, opettaja voi kerrata oppaasta tärkeimmät esille otettavat asiat liittyen oppilaan koulunkäyntiin. Lisäksi maahanmuuttajavanhemmat voivat itse kerrata oppaasta koulunkäyntiin liittyviä asioita ja näin ollen opettajien ei tarvitse selittää samoja asioita useaan kertaan.

Pajulan koulun opettajat odottavat valmista opasta, jotta saisivat ottaa sen käyttöön. Kehittämistyön jatkamista voisi toteuttaa esimerkiksi kyselyn tai haastattelun kautta sekä maahanmuuttajavanhemmille että opettajille. Kehittämishankkeessa olisi tärkeää tarkastella muun muassa palveleeko oppaan sisältö tarkoitustaan eli onko opas tukenut maahanmuuttajavanhempien ja opettajien kasvatuskumppanuutta, kuinka opas on toiminut työ- ja vuorovaikutusvälineenä koulun työntekijöiden ja maahanmuuttajavanhempien välillä sekä kuinka opasta on hyödynnetty käytännössä.

7.4 Kehittämishankkeen onnistuminen ja tulosten levittäminen

Kehittämishankkeen onnistumisesta on vaikea sanoa mitään varmaa, koska opasta ei ehditty ottamaan kokeiluun ja siitä ei ole vielä saatu palautteita alakoulujen opettajilta ja maahanmuuttajavanhemmilta. Rohkenen sanoa, että hankkeen onnistumista kuvaa myös se, että haastatteluihin osallistuneet opettajat toivovat saavansa mahdollisimman nopeasti käyttöönsä ”Tervetuloa kouluun!”- oppaan. Myös maahanmuuttajavanhemmat toivovat saavansa oppaan nopeasti käyttöön. Salon kaupungin sosiaalikeskus halua laittaa oppaan jakeluun ja myös käännä sen erikieliseksi. Yhtenä levittämisen keinona on oppaan esittäminen ja jakaminen Salon alakoulujen rehtoreille, jota aion tehdä syksyllä 2011.

Kuten olen aiemmin todennut, monikulttuurisuus tulee luultavasti lisääntymään Suomessa tuoden mukanaan uusia haasteita, kun eri kulttuurit kohtaavat toisensa. Toivon oppaani vaikuttavan työskentelevien opettajien asenteisiin muistutuksena siitä, että opettajan omat asenteet ja ajatusmaailma ovat tärkeässä roolissa maahanmuuttajavanhempien kanssa yhteistyöprosessissa.

”Tervetuloa kouluun!” opasta on mahdollista hyödyntää informatiivisena vuorovaikutusvälineenä maahanmuuttajavanhempien sekä opettajien välillä. Toivon että hyvin onnistunut maahanmuuttajavanhempien ja opettajien yhteistyö muuttuu kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuus ymmärretään työntekijöiden ja vanhempien väliseksi keskinäiseksi ja vastavuoroiseksi vuorovaikutukseksi, jossa työntekijä ja vanhempi ovat samanarvoiset (Kaskela & Kekkonen 2006, 5). Talib (2002) toteaa, että kasvatusta on kumppanuutta, jossa monikulttuuristen vanhempien kanssa käydään tasavertaista keskustelua lapsen koulunkäynnistä (Talib 2002, 127).

8 LÄHTEET

Itsenäiset julkaisut

Ahaa! Avaimia monikulttuuriseen kohtaamiseen - materiaali. 2006. Nelipala – hanke. Viitattu 25.4.2010. Saatavilla <http://www.ahaa-avaimia.fi/>.

Garcia Coll, C. & Magnuson, K. 2000. Cultural differences as sources of developmental vulnerabilities and resources. Teoksessa: Shonkoff, J. P. & Meilisets, S. J. 2000. Handbook of early childhood intervention. USA: Cambridge University Press.

Haglund, B.; Hakala – Lahtinen, P.; Huupponen, T. & Ventola, A – L. 2001. Ihmisen ravitseminen. 4 – 6 p. Porvoo: WSOY.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimus – haastattelu Teema haastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hilasvuori, T. & Mikkola, A. 1994. Monikulttuurinen koulu ja opetus. Painatuskeskus: Helsinki.

Huttunen, L.; Löytty, O. & Rastas, A. 2005. Suomalainen monikulttuurisuus. Teoksessa Rastas, A.; Huttunen, L. & Löytty, O. 2005. Suomalainen vieraskirja: kuinka käsitellä monikulttuurisuutta? Tampere: Vastainpaino.

Hytönen, M – L.; Laurell, H.; Manninen, K.; Marttila, I. & Rouhio, M. 2002. Maahanmuuttajatyön käsikirja. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Ikäläinen, S.; Martikainen, T. & Törrönen, M. 2003. Mangopuun juureta kuusen katveeseen – asiakkaana maahanmuuttajaperhe. Lastensuojelun keskusliitto. Vantaa: Dark.

Isaacs, W. 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Helsinki: Gummerus.

Jaakkola, M. 2000. Asenneilmasto Suomessa vuosina 1987–1999. Teoksessa Liebkind, K Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.

Jauhola, H.; Bisi, A.; Järvi, I. & Rusama, P. 2007. Monikulttuurinen varhaiskasvatus – toimintamalli ja työmenetelmä. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA MONIKU-hanke. Paino: Paintek.

Kallioniemi, A. & Luodeslampi, J. 2008. Uskonnonopetus monikulttuurisessa koulussa. Helsinki: LK – kustannus.

Kiesiläinen, L. 1994. Lastenlaatu. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Karila, K.; Alasuutari, M.; Hännikäinen, M.; Nummenmaa, A. R. & Rausku – Puttonen, H. 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes, oppaita 63. Vajakoski: Gummerus Kirjanpaino Oy.

Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuuden tukemisesta kasvatuskumppanuuteen. Laatu- ja sosiaali- ja terveydenhuollon laatuverkoston tiedotuslehti.

Kylläinen, S. & Lintunen, M. 1998. Ravitseminen ja terveys. 6p. Porvoo: WSOY.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

- Könönen, K. 2007. Kumppanuus on tiiviimpää kuin yhteistyö. Pro-gradu tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Launonen, L. & Pulkkinen, L. 2004. Koulu kasvatusyhteistyössä: kohti uutta toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Liebkind, K. 2001. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Gaudeamus: Helsinki.
- Maliniemi – Rautio, A. 2006. Maahanmuuttajalapsi päivähoitossa. Raahen Seutukunnan päivähoiton yhteistyönä toteuttama – materiaalipaketti. Raahen Seutukunta 28.1.2006.
- Maahanmuuttajalapsen kulttuurien risteyksessä. 1997. Helsinki: Yhteiset Lapsemme Ry.
- Marttinen, J. 2007. Maahanmuuttajat Varsinais – Suomessa. Viitattu 18.1.2010 <http://www.luotain.fi/julkaisut/maahanmuuttajatvarsinaissuomessa.pdf>.
- Mikkola, P. 2001. Kahden kulttuurin taitajaksi. Maahanmuuttajaoppilaan monikulttuurinen identiteetti, tavoitteet ja toiminta. Turku: Painosalama OY.
- Monikulttuurinen kodin ja koulun yhteistyö. Opas. Opetushallitus 2010. www.oph.fi/.../126666_Monikulttuurinen_koulu yhteiso.pdf.
- Mäkisalo, M. 2003. Yhdessä onnistumme. Opas työyhteisön kehittämiseen ja hyvinvointiin. Helsinki: Tammi.
- Nieto, S. 2001. Teoksessa Banks, J. A. & Mc Gee Banks C: A 2001. Monicultural Education. Issues & Perspectives. John Wiley & Sons. Inc. New York.
- Paananen, S. 2005. Maahanmuuttajien elinolot Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2004. Helsinki: Opetushallitus.
- Pitkänen, P. & Kouki, S. 1999. Vieraiden kulttuurien kohtaaminen viranomaistyössä. Helsinki: Edita.
- Puuronen, V. 2001. Valkoisen vallan lähettiläät ja arjen rasismi. Vastapaino: Tampere.
- Puusaari, H. 1997. Kulttuurinmuutos koettelee maahanmuuttajaa: psykososiaalinen kohtaaminen. Teoksessa P. Pitkänen (toim.) Näkökulmia monikulttuuriseen Suomeen. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Romo, S. & Soinvirta, N. 2007. Maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tukeminen päivähoitossa. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Salon kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma. Viitattu 18.3.2010 <http://salo.fi/perusopetus/>.
- Monikulttuurinen koulu. Haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Talib, M. – T. 2002. Monikulttuurinen koulu. Haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Talib, M. – T.; Löfström, J & Meri, M. 2004. Kulttuurit ja koulu, avaimia opettajille. Helsinki: WSOY.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy Juvens Print.

Turnbull, A. P.; Turbiville, V. & Turnbull, H. R. 2000. Evolution of family – professional partnerships: Collective empowerment as the model for the early twenty-first century. Teoksessa Shonkoff J. P. & Meisels S. J. Handbook of early childhood intervention. Cambridge: Cambridge University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Artikkelit

Alitoppa – Niitamo, A. 2003. Maahanmuuttajien kotoutumisessa perheellä keskeinen merkitys. STT:n asiantuntija artikkeli 10/2003. Väestöliiton sivut. Viitattu 25.4.2010 [http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/14777/file/Kotipuu - artikkeli.htm](http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/14777/file/Kotipuu_-_artikkeli.htm).

Mähönen, J. 2006. Kotimaa kun taakse jää...Keskisuomalainen 24.11.2006.

Säädöstekstit

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. 9.4.1999/493. Viitattu 1.5.2010 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/1990493>.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 7.1.2010 <http://www.finlex.fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Perusopetuslaki 628/1998. Viitattu 3.2.2010 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>.

Yleissopimus lasten oikeuksista. Saatavilla: http://www.unicef.fi/lapsen_oikeusien_julistus.

HAASTATTELUAIHET

- Tutustuminen ja ilmoittautuminen
- Koululaisten koulupäivä
- Koulun työntekijät
- Vanhempien ja koulun yhteistyö
- Opetussuunnitelma
- Arviointi ja todistukset
- Suomalainen kulttuuri

OPINNÄYTETYÖN TYÖSTÄMISPROSESSIN AIKATAULU

Kehittämisisideani esittäminen Pajulan koulun rehtorille ja opettajille.	10.3. 2009
Opettajien kehittämisryhmän suunnitteluilta ja SWOT-analyysin tekeminen	18.3.2009
Kehittämisisidean esittäminen maahanmuuttajaperheille	23.3.2009
Opettajien kehittämisryhmän kokoontuminen 10.4. ja maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän kokoontuminen 18.4. Teemana: Oppaan aiheet	huhtikuu 2009
Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän haastattelut: 1. Tutustuminen ja ilmoittautuminen kouluun 2. Koululaisten koulupäivä	13.6.2009
Opettajien kehittämisryhmän haastattelut: 1. Tutustuminen ja ilmoittautuminen kouluun 2. Koululaisten koulupäivä	27.6.2009
Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän haastattelut: 3. Koulun työntekijät 4. Vanhempien ja koulun yhteistyö	19.7.2009
Opettajien kehittämisryhmän haastattelut: 3. Koulun työntekijät 4. Vanhempien ja koulun yhteistyö	18.8.2009
Maahanmuuttajaperheiden kehittämisryhmän haastattelut: 5. Opetussuunnitelma 6. Arviointi ja todistukset 7. Suomalainen kulttuuri	5.9.2009
Opettajien kehittämisryhmän haastattelut: 5. Opetussuunnitelma 6. Arviointi ja todistukset 7. Suomalainen kulttuuri	14.9.2009
Oppaan alustavan version kirjoittaminen	syys- lokakuu 2009
Oppaan alustavan version antaminen lukemiseen opettajille ja maahanmuuttajavanhemmille	marraskuu 2009
Opettajien ja maahanmuuttajavanhempien palautteiden kerääminen alustavasta oppaan versiosta	joulukuu 2009
Oppaan muokkaaminen palautteiden jälkeen	tammikuu 2010
Opinnäytetyöni raportin kirjoittaminen	helmi- toukokuu 2010
Raportin ja oppaan lopullisen version valmistaminen	talvi 2010 - 2011

TERVETULOA KOULUUN!

Opas Salossa asuville maahanmuuttajavanhemmille

SISÄLTÖ

1. TUTUSTUMINEN JA ILMOITTAUTUMINEN KOULUUN	0
2. KOULULAISTEN KOULUPÄIVÄ	5
3. KOULUN TYÖNTEKIJÄT	10
4. VANHEMPIEN JA KOULUN YHTEISTYÖ	15
5. OPETUSSUUNNITELMA	19
6. ARVIOINTI JA TODISTUKSET	22
7. SUOMALAINEN KULTTUURI	23
8. HYÖDYLLISIÄ LÄHTEITÄ JA LINKKEJÄ	26

Lukijalle

Tämä opas on tarkoitettu Salossa asuville maahanmuuttajavanhemmille kodin ja koulun välisen yhteistyön parantamiseksi ja vanhemmuuden tukemiseksi. Opas on tarkoitettu helpottamaan maahanmuuttajavanhempia suomalaiseen kouluun tutustumisessa ja yhteistyössä. Monet oppaan asiat voivat tuntua itsestään selviltä. Monissa kulttuureissa ja yhteiskuntarakenteeltaan erilaisissa maissa käytännöissä on suuria eroja. Oppaan aiheissa keskitytään maahanmuuttajavanhempien toteamiin vaikeuksiin sekä tarpeellisiin tietoihin suomalaisessa koulukulttuurissa. Opas on tehty yhteistyössä Salossa asuvien maahanmuuttajavanhempien kanssa, helpottaakseen arkipäivää ja yhteisymmärrystä suomalaisen koulun ja maahanmuuttajalapsiperheen välillä.

1. TUTUSTUMINEN JA ILMOITTAUTUMINEN KOULUUN

Oppivelvollisuus

Kaikki Suomessa asuvat lapset ovat oppivelvollisia ja heidän tulee suorittaa peruskoulun oppimäärä. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun nuori on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai nuori on täyttänyt 17 vuotta.

Huoltajan vastuu

Vanhempien pitää huolehtia, että lapsi suorittaa oppivelvollisuutensa. Oppilaan huoltajalla on vastuu sairastapauksissa ilmoittaa kouluun oppilaan poissaolosta. Muuta poissaoloa varten lupa pyydetään kirjallisesti opettajalta etukäteen.

Oppilaan vastuu

Oppilas osallistuu perusopetukseen, suorittaa koulutehtävänsä huolellisesti ja käyttäytyy asiallisesti.

Oppiminen ja hyvinvointi

Suomalainen koulu perustuu ajatukselle, että terveys ja muu hyvinvointi on perusta oppimiselle. Siksi koulun tehtävä ei ole vain opettaa lasta, vaan myös tukea lapsen kokonaista kasvua. Koululla on myös kasvatustehtävä, vaikka ensisijainen vastuu kasvatuksesta vanhemmillä.

Salon sivistystoimen palvelukeskus

Sivistystoimen palvelukeskus

Tehdaskatu 4

24100 SALO

faksi (02) 778 4020

Aukioloajat: ma-to 8-16, pe 8-14.45

Opetustoimenjohtaja, perusopetus Tommi Tuominen puh.(02) 7784002, 044 7784002

Opetuspäällikkö Mari Haapanen puh. (02) 778 4009

Erityisopetuksen koordinaattori Pirkko Hannula (02)7784936

Oppilaskuljetuskoordinaattori Ritva Willgren puh. 7784018, 044 7784018
- oppilaskuljetusten suunnittelu (kouluilla on omat vastuhenkilöt yksittäisille kuljetusmuutoksille)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattori Mervi Niemi puh. 044 7784015

Salossa on tällä hetkellä 32 alakoulua, joista 3 on erityiskouluja.

Lisää tietoja alakouluista löytyy [www. salonalakoulut.net](http://www.salonalakoulut.net) sivuilta.

[www. salo.fi](http://www.salo.fi)> kasvatus ja koulutus> perusopetus> alakoulut

Ilmoittautuminen kouluun

Jokaisen kuusivuotiaan lapsen kotiin lähetetään talven aikana kaavake koulun ilmoittautumisesta. Ilmoittautumispäivä on yleensä helmikuussa. Silloin vanhemmat ilmoittavat lapsensa kouluun ja antavat tiedot lapsesta:

- mitä kieltä lapsi käyttää kotona
- mihin uskontokuntaan lapsi kuuluu
- tarvittaessa lääkärintodistus lapsen allergiasta tai muusta sairaudesta sekä ruokarajoitteet esim. sianliha

Kaikissa Salon kouluissa kutsutaan myöhemmin keväällä (viikolla 20, ti) ensimmäiselle luokalle tulevat oppilaat yhdeksi päiväksi kouluun tutustumaan.

Toukokuun vanhempainillassa rehtori kertoo vanhemmille koulutyöstä ja esittelee koulun henkilökuntaa. Yleensä erityisopettaja, koulun terveydenhoitaja, luokanopettaja, suomi toisena kielenä – opettaja ja ip-kerhon ohjaajat kertovat omasta työstään vanhemmille.

Salon kaupungin kouluun ilmoittautumislomakkeet löytyvät alla olevasta osoitteesta.

www.salo.fi> kasvatus ja koulutus> lomakkeita

Sivustolla olevat lomakkeet voi tulostaa ja toimittaa täytettyinä sivistustoimen palvelukeskukseen: Tehdaskatu 4, 24100 Salo.

Opetuksen painotukset Salossa

Salon kouluissa on mahdollista opiskella erikoisluokissa.

- kielipainotteinen opetus (suomi- englanti)
- musiikki

- montessoriopetus

Valmistava luokka (MAMU – luokka)

Jos oppilas on lähiaikoina muuttanut Suomeen eikä voi vielä opiskella suomen tai ruotsin kielellä, hän aloittaa opiskelun valmistavassa luokassa eli MAMU-luokassa. Valmistavassa luokassa opiskellaan pienessä ryhmässä suomen kieltä sekä opetussuunnitelman mukaan monia oppiaineita. Opiskelu kestää yleensä yksi tai kaksi vuotta.

Valmistavan luokan opetusryhmässä saattaa olla eri – ikäisiä oppilaita. Kun oppilaan kielitaito on riittävä, hän siirtyy ikänsä ja taitotasonsa mukaiselle luokalle. Valmistavassa opetuksessa perehdytetään oppilaat suomalaiseen kulttuuriin sekä suomalaisen koulun toimintaan ja tapoihin ja heille annetaan opetusta peruskoulun eri oppiaineissa. Kaikille oppilaille opetetaan suomea toisena kielenä. Muiden aineiden opetuksesta päätetään opetussuunnitelmassa.

Opetusta suunniteltaessa ja järjestettäessä sekä oppilaan henkilökohtaista opinto-ohjelmaa laadittaessa otetaan huomioon oppilaan ikä ja aikaisempi koulunkäynti, kulttuuritausta ja opiskelutottumukset. Opetussuunnitelmaa laadittaessa noudatetaan soveltuvin osin peruskoulun opetussuunnitelmanperusteiden tavoitteita ja sisältöjä. Oppilaat voidaan jo valmistavan opetuksen aikana integroida sopivissa aineissa suomenkielisiin luokkiin. Oppilaalla on oikeus siirtyä peruskouluopetukseen välittömästi, kun hänen edistymisensä sitä edellyttää. Valmistavaa opetusta ei arvostella numeroin.

Salossa MAMU – luokka toimii Alhaisten koulussa. Valmistavassa luokassa on opettajan lisäksi koulunkäyntiavustaja.

Lisätietoja koulun rehtorilta: Leena Liusvaaralta tai valmistavan luokan opettajalta: Nina Perttuliilta.

Keskustan koulu

Kavilankatu 1

24100 Salo

puh.02-778 4200

tai www.salo.fi> keskusta

2. KOULULAISTEN KOULUPÄIVÄ

Koulureitti on hyvä opetella lapsen kanssa ennen koulun alkamista. Jotta koulumatkasta tulee turvallinen, lasta on muistettava muun liikenteen tarkkailemisesta, suojatien käyttämisestä ja siitä, että liikennevaloissa odotetaan vihreää valoa.

Oppilaiden kuljetus kouluun

1.–2. luokan oppilaille järjestetään ilmainen kuljetus kouluun yli 3 km:n ja isommille yli 5 km:n matkalta. Mikäli oppilaan koulumatka katsotaan vaaralliseksi tai kuljetus muun syyn vuoksi tarpeelliseksi, huomioidaan kuljetukseen oppilaat myös lyhemmiltä matkoilta.

Lisätietoa ja koulukuljetusanomus löytyy: www.salo.fi> kasvatus ja koulutus> koulukuljetus

Sivistystoimen palvelukeskus

Tehdaskatu 4

24100 Salo

Oppilaskuljetuskoordinaattori

Ritva Willgren

puh.(02)7784018

ritva.willgren@salo.fi

Sivistystoimen talouspäällikkö

Heli Karppinen

puh.(02)7784017

heli.karppinen@salo.fi

Koulun säännöt

Kaikissa kouluissa on järjestyssäännöt. Ne ohjaavat hyvään käyttäytymiseen ja ovat ohjeena rajojen asettamiselle. Jos oppilas ei noudata koulun sääntöjä, hänet voidaan jättää jälki-istuntoon. Myös kotiin otetaan yhteyttä.

Koulun alue

Koulun alue koostuu välituntialueista, huoltoväylistä sekä autojen ja pyörien paikoitusalueista. Koulun työaikana pihasta saa poistua ainoastaan opettajan luvalla.

Koulun työaika

Koulun työaika on koulun työjärjestyksen mukainen päivittäinen työskentelyaika. Työaikaan kuuluvat myös kerhot ja tukiopetus.

Liikkuminen ulkona ja sisällä

Kuljetaan sisällä kävellen. Käytävissä ei saa juosta. Polkupyörällä ja muilla kulkuvälineillä ajaminen koulun pihassa koulun työ – tai kerhoaikana on kiellettyä.

Välitunnit

Koulussa ollaan oppituntien välillä ulkona välitunnilla. Ulos mennään aina, vaikka sataisi vettä tai olisi pakkasta. Sisällä saa olla vain opettajan antamalla luvalla. Välituntien takia oppilaalla täytyy olla päällään säähän sopivat ulkovaatteet. Pihan leikkivälineissä noudatetaan sovittuja vuoroja ja sääntöjä. Tapaturman sattuessa ilmoita siitä välituntivalvojalle tai jollekin muulle opettajalle.

Siisteys ja järjestys

Korjataan käytetyt välineet ja tavarat niille kuuluviin paikkoihin. Ripustetaan ulkovaatteet naulakkoon ja jätetään ulkojalkineet naulakon alle riviin. Laitetaan roskat huolellisesti roskakoriin. Makeisten tuonti kouluun on kiellettyä. Luokkatiloissa liikutaan sisäjalkineissa tai sukkasillaan.

Työrauha ja oppitunnit

Oppitunnilla annetaan työrauha kaikille. Oppituntien aikana käytävissä ei saa meluta eikä oleskella turhaan. Oppitunnit alkavat ja päättyvät työjärjestyksessä ilmoitettuna aikana.

Koulutarvikkeet

Opetus ja opetuksessa käytettävät oppikirjat ovat maksuttomia perusasteen opetuksessa. Alakoulussa tarvitaan reppu ja penaali. Koulussa opettaja antaa koulukirjat ja vihkot. Penaaliin voi laittaa koulusta annetut kynän, kumin, teroittimen ja viivoittimen.

Kirjat on hyvä päällystää esimerkiksi muovilla, jotta ne säilyvät hyvinä. Jos lapsi kadottaa tai rikkoo koulukirjan, vanhemmat joutuvat ostamaan tilalle uuden.

Jotkut kirjat kerätään takaisin koululle, kun niitä ei enää tarvita opetuksessa. Seuraavana syksynä kirjat annetaan toisille oppilaille eli kirjoja kierrätetään.

Useissa kouluissa on sääntö, että kännyköitä ei saa pitää auki koulupäivän aikana. Myöskään makeisia eikä leluja saa tuoda kouluun, ellei opettajan kanssa ole asiasta sovittu. Yleensä opettaja kirjoittaa viestin kotiin, milloin on esimerkiksi lelopäivä tai milloin tuodaan karamelleja tai omia eväitä retkeä varten.

Ruokailu

Oppilaille tarjotaan koulussa yksi maksuton ateria koulupäivän aikana. Kotona syödään aamupala ja päivällä koulussa tarjotaan lounas. Lämpimän ruoan lisäksi on yleensä salaattia, leipää ja maitoa. Muslimioppilaille valmistetaan ruokaa, jossa ei käytetä sianlihaa eikä verta.

Allergisille oppilaille on myös oma ruokansa. Vanhempien pitää toimittaa kouluun lääkärintodistus, allergiasta, laktoosi-intoleranssista, keliakiasta tai muusta sairaudesta joka pitää huomioida ruokavaliossa.

Hyvät ruokailutavat:

- syön monipuolisesti
- otan sen määrän, minkä syön
- syön rauhallisesti
- keskustelen hiljaisella äänellä
- siivoan jälkeni ja lajittelen jätteet
- muistan kiittää

Salon koulut saavat kouluruokaa keskuskeittiöstä.

Keskuskeittiö

Tehdaskatu 21

24100 Salo

puh: (02) 7785913

Koulujen ruokalistaan on mahdollista tutustua net-sivuilta: www.salo.fi> kasvatus ja koulutus> kouluruokailu

Pukeutuminen

Koulussa ulkoillaan joka päivä, vaikka ulkona sataisi vettä tai olisi pakkasta. Pienellä oppilaalla on hyvä olla sellaiset vaatteet, että hänellä on lämmin myös tuulisina ja kylminä päivinä. Syksyllä ja keväällä tarvitaan usein kumisaappaita ja talvella lämpimiä talvikenkiä.

Liikuntatuntien vaatteet ja varusteet

Sisällä: t-paita, shortsit, sisätossut, pyyhe ja pussi säilytystä varten.

Vaatteet tulisi viedä pesuun joka tunnin jälkeen.

Ulkona: lämmin ja joustava liikuntaan sopiva vaatetus, lenkkitossut,

talvella hiihtovälineet: sukset, sauvat ja monot sekä luistimet ja kypärä.

Koulussa peseydytään liikuntatuntien jälkeen. Tyttöillä ja pojilla on omat suihku- ja pukeutumistilansa.

Sopivankokoiset, säähän ja olosuhteisiin oikein valitut vaatteet tekevät liikunnasta miellyttävää ja suojaavat vammautumiselta. Suuret korut, pitkät kiristysnyörit ja avonaiset kengännauhat yms. voivat aiheuttaa vaaratilanteita.

Kotitehtävät

Läksyt ovat tärkeitä, jotta lapsi oppisi asioita. Kotona tapahtuva harjoittelu varmistavat tunnilla opittua taitoa. Jossakin iltapäiväkerhoissa voi koulupäivän jälkeen tehdä läksyjä. Jos sellaista ei ole iltapäiväkerhossa järjestetty tai lapsi ei osallistu iltapäiväkerhon toimintaan, tulee vanhempien huolehtia, että lapsella on kotona rauhallinen paikka, jossa voi tehdä läksyt. Lapsi usein myös tarvitsee vanhempiensa tukea/apua tehtävien suorittamisessa. Vanhempien kiinnostus lisää oppimisen mielekkyyttä.

Iltapäiväkerho

Iltapäiväkerhon toiminta on tarkoitettu kaikille 1-2 luokan oppilaille. Tavallisesti kotona ei ole ketään aikuista iltapäivisin, jolloin lapsi saattaa tuntea olonsa yksinäiseksi tai jopa pelätä. Iltapäiväkerhossa lapsi voi koulun jälkeen levätä ja leikkiä, syödä välipalaa ja tehdä läksyjä. Kerhossa on aikuisia, joilta lapsi voi kysyä neuvoa ja joille hän voi kertoa asioistaan. Kerhot toimivat kouluissa, kerhotiloissa, nuorisotaloilla ja seurakunnan tiloissa.

Kerhohakemus, kerhopaikan muutos – tai peruutushakemuslomakkeen voi tulostaa sivulta: [www.salo.fi> kasvatus ja koulutus> koululaisten aamu ja iltapäivätoiminta](http://www.salo.fi/kasvatus_ja_koulutus/koululaisten_aamu_ja_iltapavatoiminta) tai noutaa alueellisista palvelupisteistä.

Lomakkeet toimitetaan sivistystoimen palvelukeskukseen. Lisätietoja toiminnasta tai hakemisesta: aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattori Mervi Niemi, puh. (02)778 4015, mervi.niemi@salo.fi.

3. KOULUN TYÖNTEKIJÄT

Kouluntyöntekijät ovat: rehtori, luokanopettajat, erityisopettaja, oma äidinkielen opettaja, suomi toisena kielenä – opettaja, koulupsykologi, koulukuraattori, koulunkäyntiavustaja, koulunterveydenhoitaja, koulunkeittiöhenkilökunta, laitoshuoltaja ja muut aikuiset.

Rehtori

Kouluissa on koulunjohtaja tai rehtori. Hän ohjaa koko koulun toimintaa yhdessä opettajien ja muun kouluhenkilökunnan kanssa sekä tekee päätöksiä koulua ja sen toimintaa koskevissa asioissa. Rehtori on mukana suunnittelemassa koulun kasvatusta- ja opetustavoitteita, koulun järjestyssääntöjä sekä kouluvuoden tapahtumia. Rehtori kuuluu myös oppilashuoltoryhmään, joka toimii koulussa oppilaiden oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Luokanopettaja

Luokanopettaja vastaa oman luokkansa oppilaista ja heidän oppimisestaan kouluaikana. Hän opettaa oppilaita opetussuunnitelman mukaan. Luokanopettaja tapaa vanhempia kahden kesken ja vanhempainillassa. Luokanopettajalla on seuraavat tehtävät:

- pitää yhteyttä kotiin viestein (s-posti, kirjeet, reissuvihko, puhelin)
- arvioi oppimisen edistymistä
- antaa tarvittaessa tukiopetusta.

Koulunkäyntiavustaja

Jollakin luokilla on koulunkäyntiavustaja luokanopettajan apuna. Hän auttaa yleensä niitä oppilaita, jotka tarvitsevat tukea opiskelussa. Koulunkäyntiavustaja valvoo opettajan apuna, miten pienet oppilaat selviävät välitunneilla, käytävillä, koulukirjastossa, atk-luokassa, ruokasalissa jne. Joskus koulu voi saada erikielisiä koulunkäyntiavustajia, joista on suuri apu oppilaille, opettajille ja vanhemmillekin.

Erityisopettaja

Monilla oppilailla on vaikeuksia koulussa. Erityisopettaja auttaa niitä oppilaita, jotka tarvitsevat lisätukea oppimiseensa. Erityisopettaja voi auttaa lasta lapsen omassa luokassa tai pienessä ryhmässä, jossa on muitakin oppilaita. Suomen kielen oppiminen voi olla oppilaalle vaikeaa, lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen on hidasta ja vaikeaa tai matematiikka ei suju. Silloin käännytään erityisopettajan puolen.

Oppilashuolto

Koulun tehtävä on pitää huoli oppilaan hyvästä oppimisesta ja kasvamisesta. Oppilashuolto pyrkii edistämään oppilaan hyvinvointia, oppimistaitoja ja oppimista. Joskus oppilaan opiskelu ei suju toivotulla tavalla. Luokanopettaja voi silloin keskustella ja saada neuvoja ongelmiin oppilashuoltoryhmässä. Jokaisessa koulussa toimii oppilashuoltoryhmä, jossa yleensä koulun rehtori, luokanopettaja, erityisopettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori, koulupsykologi ja oppilaan äidinkielen opettaja keskustelevat, miten oppilasta voitaisiin parhaiten auttaa oppimaan, kehittymään ja kasvamaan.

Oppilassuunnitelma

Oppilaalle, joka tarvitsee erityistä tukea opiskelussa, tehdään oppimissuunnitelma yhdessä huoltajien ja oppilashuoltoryhmässä kanssa. Suunnitelmassa sovitaan miten oppilasta autetaan opinnoissaan.

HOJKS

Oppilaalle, joka on siirtynyt erityisopetukseen, tehdään yhdessä vanhempien, opettajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa HOJKS - suunnitelma. Suunnitelmaan kirjoitetaan ne asiat, joita oppilas tarvitsee oppimisensa avuksi.

Lisäksi kirjoitetaan oppimistavoitteet ja sovitaan, milloin tarkistetaan, ovatko tavoitteet toteutuneet.

Oma äidinkielen opettaja

Oman äidinkielen opettaja pitää huolta, että oppilaan oma kieli kehittyy ja oppilas oppi uusia sanoja ja pystyy kertomaan ja kirjoittamaan asioista omalla äidinkielellään. Oman äidinkielen opettaja auttaa oppilasta tuntemaan omaan kulttuuriin liittyviä asioita sekä arvostamaan omaa kulttuuria.

Suomi toisena kielenä - opettaja

Suomi toisena kielenä – opettaja auttaa oppilasta aluksi selviytymään arkipäivän tilanteissa ja koulutyöhön liittyvistä asioista. Suomi toisena kielenä – opetuksen tarkoitus on, että oppilas vähitellen pystyisi opiskelemaan suomen kielellä, tutustuisi paremmin suomalaiseen kulttuuriin, kieleen ja yhteiskuntaan.

Koulupsykologi

Joskus oppilaalla on ongelmia. Hän saattaa tarvita erilaisia tukitoimia, jotta voi edistyä opinnoissaan. Koulupsykologi auttaa selvittämään, mistä oppimisen vaikeudet voivat johtua. Hän tietää monia tapoja, joilla oppilasta voidaan auttaa. Psykologi tekee koulupäivän aikana erilaisia tutkimuksia, jotta hän saa selville, mikä oppilaalle olisi parasta. Psykologin tutkimuksiin pyydetään lupa oppilaan vanhemmilta.

Koulukuraattori

Koulukuraattori toimii oppilaiden ja opettajien, koulun ja vanhempien välisenä yhdyshenkilönä. Koulukuraattori on sosiaalityön asiantuntija. Oppilaat voivat

mennä koulukuraattoriin luo kertomaan ongelmistaan ja miettiä kuraattoriin kanssa yhdessä, mitä ongelmille voitaisiin tehdä. Koulukuraattoriin tehtävänä on edistää koko kouluyhteisön sosiaalista hyvinvointia sekä tukea oppilaiden koulunkäyntiä. Vanhemmat voivat ottaa koulukuraattoriin yhteyttä samoin kuin kuraattori voi ottaa vanhempaa yhteyttä, jos oppilaalla on ongelmia. esim. kaverisuhteissa.

Koulun terveydenhoitaja

Terveydenhoitajan luo oppilas voi mennä koulupäivän aikana, jos hän on sairastunut tai loukannut itsensä. Vanhemmat kutsutaan kouluun, terveystarkastuksien yhteydessä 2 ja 5 luokalla. Vanhemmat voivat kysyä lapsensa terveyteen ja kehittymiseen liittyvistä asioista terveydenhoitajalta. Koulun terveydenhoitaja seuraa oppilaan kehittymistä ja tukee hänen tervettä kasvuaan. Hän seuraa muun muassa oppilaan pituuskasvua, painoa, näön ja kuulon kehittymistä.

Oppilaille tehdään seuraavat luokkakohtaiset määräaikaistarkastukset ja seulontatutkimukset:

- 1.lk kouluuntulotarkastus (ennen koulun alkua)
- 2.lk pituus, paino, näkö- ja ryhtitarkastus
- 3.lk terveystarkastus tarvittaessa
- 4.lk pituus, paino, näkö- ja ryhtitarkastus, kuulotutkimus
- 5.lk pituus, paino, näkö- ja ryhtitarkastus, hemoglobiini, verenpaine, lääkärintarkastus
- 6.lk terveystarkastus tarvittaessa

Hammaslääkäri

Hammaslääkäri tarkastaa oppilaan hampaat, huolehtii hampaiden kunnosta ja antaa ohjeita, miten hampaita pitää hoitaa. Hammashoidon tavoitteena on oppilaiden suu-terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä oppilaan oman vastuun lisääminen ja suun hoitoon kannustaminen. Hammashoidon varsinaiset vuositarkastukset alakoulun aikana ovat 2., 4. ja 6. luokilla ja välivuosina tarpeen mukaan. Hammashoitola lähettää lukuvuoden aikana kutsut hammashoittoon suoraan vanhemmille.

Koulun keittiöhenkilökunta

Keittiöhenkilökunta huolehtii siitä, että oppilas saa päivittäin terveellistä ja ravitsevaa kouluruokaa. Keittiöhenkilökunta tukee opettajaa ruokailutilanteissa, jotta oppilas oppii käyttäytymään kohteliaasti ja hyvin myös ruokasalissa. Keittiöhenkilökunta toivoo, ettei oppilas ota enempää ruokaa, kuin jaksaa syödä. Kaikkia ruokia maistetaan. Ruokailun päätyttyä oppilas palauttaa astiat oikeille paikoille ruuasta kiittäen.

Laitoshuoltajat

Laitoshuoltajien tehtävänä on siistiä koulutilat työpäivän jälkeen. Oppilasta opetetaan viemään roskat roskakoriin, siivoamaan pulpettinsa ja huolehtimaan, että koulun tavarat ovat paikoillaan. Siisti luokka on viihtyisä.

4. VANHEMPIEN JA KOULUN YHTEISTYÖ

Suomessa on avoin koululaitos, ja vanhemmat voivat mennä halutessaan seuraamaan opetusta. Opettajan kanssa voi sopia ajasta, milloin vanhemmat haluaisivat tulla luokkaan. Vanhemmat valvovat, että lapsi tekee kotitehtävänsä huolellisesti.

Lisäksi vanhemmat pitävät huolta, että lapsi saa riittävästi levätä, saa riittävästi ruokaa ja puhtaat, lämpöiset vaatteet. Jos vanhemmat huomaavat, että lapsi ei lähde mielellään kouluun tai kertoo huolestuttavia asioita koulusta, on hyvä ottaa nopeasti yhteyttä luokanopettajan ja selvittää asia.

Vanhempien on hyvä kysyä koululaiselta joka päivä, onko opettaja antanut viestejä tai kirjoittanut reissuvihkoon jotain. Opettajan antamat viestit ovat tärkeitä. Vieraalla kielellä opiskeleminen vaatii lapselta paljon työtä niin kotona läksyjen tekemisessä kuin koulussakin. Lasta auttaa, jos vanhemmat pitävät arvossa lapsen koulutyötä kyselevät läksyistä ja koulun tapahtumista. Yhteydenpito kodin ja koulun välillä voi tapahtua monella eri tavalla. Vanhemmat ja opettaja sopivat keskenään yhteistyön tavat, esim. reissuvihko, viikko- tai kuukausitiedotteet, puhelut, tekstiviesti tai sähköposti.

Reissuvihko tiedonkuljettajana

Useimmat luokanopettajat käyttävät reissuvihkoa. Se on pieni vihko, joka kulkee pienen oppilaan repussa. Opettaja kirjoittaa sinne asioita, jotka on tarkoitettu vanhempien luettavaksi. Reissuvihkoon voivat myös vanhemmat kirjoittaa tärkeitä viestejä; esim. lapsen lääkityksistä jne.

Lomat ja poissaolot

Koulun lukuvuosi jaetaan syys- ja kevätlukukauden. Syyslukukaudella on muutama päivä syyslomaa. Suomen itsenäisyyspäivä, 6.12, on lomapäivä. Joulukuussa alkaa joululoma, joka kestää uuden vuoden puolelle asti. Kevätlukukaudella on viikon mittainen talviloma (joko viikolla 8 tai 9), pääsiäisloma maaliskuussa. Vappu ja helatorstai ovat myös lomapäiviä.

Oppilaan muuhun kuin sairaan poissaoloon tulee koulusta pyytää lupa. Poissaololupa on pyydettävä hyvissä ajoin. Luokanopettaja voi antaa luvan

enintään kolme päivää kestävään poissaoloon. Pitempään poissaoloon antaa luvan koulun rehtori. Koti vastaa siitä, että oppilas ei jää opinnoissaan jälkeen. Loma – ajaksi annetut tehtävät tulee huolehtia tehdyksi. Koululla on pissaolojen anomista varten valmis kaavake.

Lisätietoja: www.salo.fi> kasvatus ja koulutus> kouluntyö ja loma-ajat

Koululaisten loma-anomukset:

- tietokoneella täytettävä versio
- tulostettava ja käsin täytettävä versio

www.salo.fi> kasvatus ja koulutus> lomakkeita

Sairaustapauksissa tai muissa erityistapauksissa tulee huoltajan ilmoittaa poissaolosta mahdollisimman pian opettajalle puhelimitse tai tekstiviestillä. Oppilas ei voi itse ilmoittaa poissaolostaan.

Vanhempainillat

Vanhempainillat ovat tärkeitä tilaisuuksia, joissa luokanopettaja kertoo oman luokkansa asioista. Hän kertoo tapahtumista ja retkistä, mitä asioita opiskellaan milloinkin, mitä asioita kotona voidaan harjoitella ja miten lasta tuetaan oppimisessa.

Vanhempainillassa vanhemmat tapaavat lapsen luokkatovereiden vanhempia. Vanhemmat voivat tutustua toisiinsa ja keskustella monista yhteisistä asioista. Vanhempainillassa vanhemmat voivat kysyä opetuksesta, koulun kasvatustavoista ja oman lapsen opiskelun sujumisesta suoraan opettajalta.

Vanhempainvartit

Vanhempainvartit, joissa on mukana oppilas, huoltaja ja opettaja, järjestetään koulukohtaisesti. Tapaamiset ovat tärkeitä niin opettajalle kuin vanhemmillekin, joten niihin kannattaa aina osallistua. Varttikeskustelu voidaan järjestää myös vanhempien toivomuksesta.

Tulkkipalvelut

Tulkkia tarvitaan, kun koulunviranomaisilla ja lapsen vanhemmilla ei ole yhteistä kieltä. Yhteisen kielen puuttuminen ei ole este yhteistyölle. Ensimmäisessä tapaamisessa vanhempien kanssa on tulkin käyttö välttämätön. Tulkin tehtävä on kääntää asioimistilanteessa käytetyt puheenvuorot. Tulkki on vaitiolovelvollinen.

Mitä pitää huomioida tulkkipalveluita tilatessa:

- äidinkieli
- millä statuksella oleskelulupa on myönnetty
- ensimmäiseen kotikuntaan rekisteröitymispäivä
- tulkkauspäivä ja ajankohta
- tulkkauspaikka ja -osoite tulkkauksen aihe
- tilaajan nimi ja puhelinnumero
- laskutusosoite, mikäli tulkkaus on maksullinen

Nämä tiedot tulee toimittaa opettajalle hyvissä ajoin ennen suunniteltua tapaamista, jotta opettaja voi kutsua tulkin tilaisuuteen.

Status (passissa olevassa oleskeluluvassa oleva koodi)

A jatkuva oleskelulupa

B tilapäinen oleskelulupa

P pysyvä oleskelulupa

Maahanmuuttajan status ratkaise sen, onko hänellä oikeus maksuttomiin palveluihin. Yli puoli vuotta maassa olleiden paluumuuttajien palvelut ovat maksullisia. Tulkin tilaamisessa auttaa Salon kaupungin Sosiaalitoimi, Helsingintie 6, Salo 24101 tai Turun seudun tulkkikeskus, puh. (02) 262 63 21, www.turku.fi> maahanmuuttajat> Turun seuduntulkkikeskus.

5. OPETUSSUUNNITELMA

Opetushallitus laatii opetussuunnitelman perusteet. Perusteissa kerrotaan koulutuksen keskeiset tavoitteet. Tärkeänä tavoitteena on, että opiskelija oppii sellaisia taitoja ja saa sellaista tietoa, että hän selviää elämässään hyvin ja että hänestä tulee toimiva yhteiskunnan jäsen. Koulutuksen toinen tärkeä tavoite on, että opiskelija saa hyvän peruskoulutuksen avulla tasavertaiset mahdollisuudet jatkaa opiskeluaan ja päästä haluamaansa jatkokoulutukseen.

Jokainen kunta ja koulu laativat perusteiden pohjalta oman opetussuunnitelmansa, jossa saattaa olla erilaisia painotuksia. Jokin koulu painottaa opetussuunnitelmassaan liikuntaa, toinen koulu tietotekniikka, kolmas taide- ja taitoaineita jne.

Opettajat valitsevat menetelmät miten toteuttaa koulun opetussuunnitelman mukaista opetusta. Vanhemmat voivat pyytää nähtäväkseen koulun opetussuunnitelman. Siinä kerrotaan miten opetus ja muu toiminta on koulussa järjestetty. Eri oppiaineilla on omat opetussuunnitelmansa. Opettajat tarkistavat opetussuunnitelman joka vuosi ja tekevät niihin muutoksia tarpeen mukaan.

Oppiaineet

Peruskoulun oppiaineet ovat: Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi), vieraat kielet, matematiikka, biologia, maantieto, ympäristötieto, historia, kemia, fysiikka, uskonto tai elämäntietä.

Taide- ja taitoaineet: kuvataide, käsityö, liikunta, musiikki. Liikunta on osa terveystieteitä.

Suomi toisena kielenä – opetus

Uuden kielen oppimiseen kuuluu 5 – 7 vuotta, ennen kuin oppilas osaa kieltä niin hyvin, että pystyy täysipainoisesti opiskelemaan uudella kielellä. Jos koulussa on eri kieli – ja kulttuuriryhmiin kuuluvia oppilaita, pyritään heille järjestämään suomi toisena kielenä – opetusta.

Jos oppilaan äidinkieli ei ole suomi, hän opiskelee suomi toisena kielenä – oppimäärää opetussuunnitelman mukaan. Oppilaan suomen kielen osaamista arvioidaan suomi toisena kielenä – oppimäärän tavoitteiden mukaan.

Tavoitteena on, että oppilas saavuttaa suomen kielessä vähitellen äidinkielen tason. Oppilaita ei verrata suomea äidinkielenä puhuviin oppilaisiin.

Uskonto

Suomessa uskonto on pakollinen oppiaine. Suurin osa suomenkielisistä oppilaista opiskelee evankelisluterilaista uskontoa ja vain pieni osa opiskelee ortodoksia tai katolilaista uskontoa.

Jokaisella oppilaalla on oikeus oman uskontonsa mukaiseen opetukseen. Uskonnonopetusta järjestetään, jos kunnassa on kolme samaa uskontoa opiskelevaa. Oli oppilaan uskonto mikä tahansa tai vaikka oppilas ei kuuluisi

minkään uskonnon piiriin, hän voi osallistua kristillisen uskonnon opetukseen, jos vanhemmat toivovat niin.

Elämäkatsomustieto

Suomessa on oppilaita, jotka eivät kuulu mihinkään uskontokuntaan. He opiskelevat elämäkatsomustietoa. Et- tunneilla kerrotaan kaikista uskonnoista, puhutaan ihmisenä olemisesta, toisten kunnioittamisesta ja elämän arvoista.

Tukiopetus

Jos oppilas tai vanhemmat ovat huolissaan oppilaan edistymisestä, he voivat kysyä opettajalta, voisiko oppilas saada lisäopetusta esim. matematiikassa, suomen kielessä jne. Usein luokanopettaja tarjoaa oppilaalle tukiopetusta, kun huomaa, että oppilaan on vaikea seurata opetusta muiden mukana tai oppilas ei ymmärrä opetusta.

Erityisopetus

Erityisopetus on erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetusta. Opetusryhmä on pieni, jolloin opettajalla on aikaa enemmän kullekin oppilaalle tai opetus on yksilöopetusta. Erityisopetusta antaa erityisopettaja.

Opintoretki

Opintoretkiä tehdään kouluaikana ja ne kuuluvat koulun työsuunnitelmaan. Retket ovat osa kouluopiskelua. Opettaja on retkellä mukana, suunnittelee ja ohjaa, mitä retkellä opiskellaan. Vanhemmat voivat osallistua retkien järjestämiseen ja olla opettajan apuna retkillä.

Leirikoulu

Leirikoulu on koulun työsuunnitelmaan merkitty opiskelujakso. Leirikoulussa voidaan olla useita päiviä. Oppilaat keräävät usein monta vuotta rahaa leirikoulua varten, sillä majoitus, matkat, leirikouluohjelma ja ruokailu eivät sisälly perusopetuksen määrärahaan. Vanhemmat voivat osallistua leirikoulun toteuttamiseen ja varainhankintaan.

6. ARVIOINTI JA TODISTUKSET

Oppilasta arvioidaan päivittäin suullisesti. Tämän arvioinnin tarkoitus on tukea, ohjata ja kannustaa. Oppilasta arvioidaan, jotta hän saa tietää, miten voisi parantaa oppimistaan ja edistyä opinnoissaan.

Oppilaan arviointi

Alakoulussa pienten oppilaiden arvioinnissa opettaja yleensä kirjoittaa arviointilomakkeeseen, miten oppilas on edistynyt opinnoissaan. Arviointi on sanallista 1.-3. luokilla. Luokilla 4 – 9 numeroarviointi.

Oppiaineen arvioinnissa numero 8 tarkoittaa, että oppilas osaa opiskelut asiat hyvin. Numerot 10 ja 9 voi saada, jos oppilas itse hankkii lisätietoja, on kiinnostunut oppiaineen asioista ja harrastaa niitä. Numerot 7 ja 6 merkitsevät, että oppilas hallitsee osan opituista asioista. Numero 5 on alin hyväksytty arvosana.

Todistukset

Oppilaalle annetaan lukuvuositodistus keväällä, kun lukuvuosi päättyy. Lukuvuoden aikana annetaan lisäksi välitodistuksia.

Oppilaan käyttäytyminen ja huolellisuus vaikuttaa kaikkien aineiden arviointiin. Jos oppilas jää pois tunneilta, ei tee tehtäviä eikä lue läksyjä, hän ei voi saada kiitettävää arviointia, vaikka kokeet olisivat menneet hyvin.

7. SUOMALAINEN KULTTUURI

Suomalaisessa perheessä on yleensä isä, äiti ja lapset. Yleisin perheen lapsiluku on kaksi lasta. Perhe ja koti ovat tärkeimmät suomalaisille ihmisille. Suomalaisilla on myös paljon lemmikkieläimiä, jotka usein luetaan perheen jäseniksi.

Suomalaisten vapaa- aika kuuluvat erilaiset harrastukset, opiskelu ja matkailu sekä perheen kanssa kotitöiden tekeminen ja television katseleminen. Moni suomalainen perhe viettää kesäviikonloput ja kesälomat kesämökillä.

Suomalainen viestintä ja käytöstavat

Suomalaiset eivät yleensä keskustele tuntemattomien kanssa. Suomalainen voi toki tervehtiä "puolituttua" ja naapuria, mutta yleensä heitä ei kutsuta omaan kotiin. Suomalaiset ovat suhteellisen ujoja ja varautuneita, jos he eivät tunne ihmistä. Tutustumiseen menee paljon aikaa, mutta kun pääsee suomalaisen ystäviksi, silloin hän on yleensä luotettava ystävä.

Suomalaiset ovat hiljaisia, he puhuvat vain silloin, kun heillä on asiaa. He ovat puheissaan suoria ja asiakeskeisiä. Suomalaisilla on yleensä laaja oma reviiri. Suomalainen ei aina pidä siitä, että ventovieras tulee aivan lähelle tai koskettaa häntä, hän päästää lähelleen vain läheisiä ihmisiään. Katsekontakti on keskusteltaessa tärkeä.

Tervehtiminen ja kättely

- Kun tervehdit toista ihmistä katso silmiin, hymyile ja toivota hyvää huomenta, hyvää päivää tai hyvää iltaa.
- Tilaisuuteen saapuessa muista tervehtiä kaikkia läsnäolijoita.
- Pienessä tilaisuudessa kättele kaikkia.
- Kättely kuuluu tilanteeseen, jossa tervehdit, esittädyt tai hyvästelet.
- Kättely tapahtuu aina seisaaltaan. Vain korkea ikä tai fyysiset esteet sallivat tervehtiä istuessa.
- Kätensä ojentaa ensiksi vanhempi henkilö, nainen tai korkeamassa asemassa oleva.

Puhelin - ja kännykkäkulttuuri

- Arkisin voi yksityisasioissa soittaa koteihin aamukahdeksasta ilta yhdeksään asti.
- Viikonloppuna voi soittaa vasta klo 12 jälkeen, varsinkin sunnuntaina.
- Toimistoihin ja myös opettajille voi soittaa työaikana klo 8.00–16.00 tai etukäteen ilmoitettuna puhelinaikana.
- Soittaessasi esittele itsesi ja tervehdi vastaajaa aina puhelun alussa.
- Epäsopivia kännykän käyttöpaikkoja ovat: koulutukset, esitykset, konsertit, elokuvat, luennot ja keskustelut.
- Suomalaisessa koulussa oppilaat pitävät kännykät äänettömänä oppitunneilla ja vasta koulupäivän jälkeen saavat ottaa kännykät käyttöön.

Suomen juhlat ja juhlapäivät

10.10. Aleksis Kiven juhlapäivä

Aleksis Kivi on suomalainen kirjailija, jonka tunnetuin teos on Seitsemän veljestä. Useissa kouluissa vietetään päivää juhlien.

6.10. ruotsalaisuuden päivä

Ruotsinkielisissä kouluissa vietetään silloin juhlahetki.

Isänpäivä. Marraskuun toinen sunnuntai on isänpäivä. Silloin muistetaan isiä ja isoisiä. Usein oppilaat tekevät lahjan tai kortin isälle.

6.12. on Suomen itsenäisyyspäivä, joka on vapaapäivä. Ennen vapaapäivää kouluissa toisinaan vietetään itsenäisyyspäivän juhla. Silloin nostetaan Suomen lippu salkoon.

13.12. on Lucian päivä. Jossakin kouluissa vietetään myös Lucia-juhlaa. Silloin kerrotaan vanha tarina Luciasta, joka tuo valon.

Joululoman aikana vietetään

24.12. jouluaatto sekä 25.–26.12. joulupäivät

31.12. juhlitaan vanhan vuoden päättymistä ja uuden vuoden alkamista.

1.1. uudenvuodenpäivä vapaapäivä.

6.1. loppiainen on joulunajan viimeinen päivä.

5.2. Runebergin päivä. Runeberg oli suomalainen kansallis-runoilija.

Talviloma. Helmikuussa on viikon pituinen talviloma.

28.2. Kalevalan päivä. Kalevala on suomalainen kansalliseepos, jossa kerrotaan suomalaisten elämästä runojen ja laulujen muodossa. Kouluissa järjestetään silloin juhlia.

1.5. Vapunpäivä. Vappu on työläisten ja opiskelijoiden juhla.

Äitienpäivä. Toukokuun toisena sunnuntaina on äitienpäivä. Silloin muistetaan äitejä ja isoäitejä. Oppilaat tekevät koulussa usein lahjan tai kortin äidille.

8. HYÖDYLLISIÄ LÄHTEITÄ JA LINKKEJÄ

www.salo.fi> Kasvatus ja koulutus

www.migri.fi> Maahanmuuttovirasto

www.moped.fi/ Monikulttuurisen pedagogiikan sivusto kouluikäisten lasten opettajille ja heidän vanhemmilleen

www.oph.fi> Koulujärjestelmä> Suomen koulujärjestelmä

www.edu.fi> Maahanmuuttajien koulutus

www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021:Yhdenvertaisuuslaki

www.yhdenvertaisuus.fi: Mai Salmekangas (2005). Muutu. Puutu. Oppilaitoksen yhdenvertaisuusopas

www.ahaa-avimia.fi> Monikulttuurisuuteen liittyvää itseopiskelumateriaalia etenkin perheiden kotoutumisen näkökulmasta

